

S T U D I U M
U W A R U N K O W A Ń I K I E R U N K Ó W
Z A G O S P O D A R O W A N I A P R Z E S T R Z E N N E G O
G M I N Y E Ł K

CZĘŚĆ I
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

~~ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UCHWAŁY~~
~~NR XXXII/207/2001~~
~~RADY GMINY EŁK~~
~~Z DNIA 30 listopada 2001 r.~~

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UCHWAŁY
NR
RADY GMINY EŁK
Z DNIA

EŁK 2001 ROK

ZESPÓŁ AUTORSKI

- mgr inż. arch. Jan **Sadowski** - główny projektant uprawnienia do planowania przestrzennego nr 261/88
- mgr inż. arch. Krzysztof **Kilikowski** - uwarunkowania wewnętrzne
- mgr inż. arch. Marzenna **Święcińska** - uwarunkowania zewnętrzne i prawne
- dr Janusz **Mackiewicz** - stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego
mgr inż. Jerzy **Brzozowski**
- inż. Barbara **Tyszkiewicz** - stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego
- gr inż. Henryka **Kulesza** - elektroenergetyka
- mgr inż. Bogdan **Leszczyński** - infrastruktura techniczna

SKŁAD ZESPOŁU AUTORSKIEGO

Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Elk:

- dla obszaru objętego Uchwałą Nr XXXIII/245/2016 Rady Gminy Elk z dnia 30 września 2016 roku w sprawie przystąpienia do zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Elk dla terenu położonego w obrębie Pistki, obejmującego działkę o nr ewid. 98
- dla obszaru objętego Uchwałą Nr XXXVIII/279/2016 Rady Gminy Elk z dnia 30 grudnia 2016 roku w sprawie przystąpienia do zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Elk dla terenu położonego w obrębie Chruściele, obejmującego działki o nr ewid. 17 i 18

mgr inż. Emilia Gałuszka –Wronka - główny projektant

mgr inż. Maciej Wronka - projektant

mgr inż. Marta Witkowska - projektant

Spis treści:

TOM I

I. WPROWADZENIE	5
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY EŁK.....	5
1. WPROWADZENIE	5
1.1. Cele i zadania studium.	5
1.2. Podstawy formalno-prawne sporządzenia “Studium”	5
1.3. Zestawienie ważniejszych materiałów wyjściowych	5
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY EŁK	7
2.1. Położenie geograficzne i funkcjonalno - przestrzenne	7
2.2. Powierzchnia gminy, ludność, struktura osadnicza, funkcje, ponadlokalne elementy struktury przestrzennej	8
Rys historyczny	10
II. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.....	15
1. ISTNIEJĄCY STAN ZABUDOWY, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU 15	
1.1 Istniejące zasoby budowlane	15
1.2 Komunikacja drogowa i kolejowa.....	15
1.3 Infrastruktura techniczna.....	18
2. SPOŁECZNO - GOSPODARCZE ASPEKTY EGZYSTENCJI I FUNKCJONOWANIA GMINY	28
1.1 Zagadnienia demograficzne.....	28
2.2. Infrastruktura społeczna	30
2.3 Działalność gospodarcza	36
3. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	49
3.1. Geomorfologia	49
3.2. Wody powierzchniowe i wglębne	51
3.3. Gleby	53
3.4. Fauna i flora - rezerваты przyrody	53
3.5. Walory krajobrazowe	56
3.6. Powiązania przyrodnicze.....	57
3.7. Konflikty ekologiczne	57
3.8. Wykaz obszarów chronionych na podstawie przepisów o ochronie przyrody.....	57
4. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.....	58
4.1. Historia (wydarzenia i postaci historyczne)	58
4.2. Charakterystyka zasobów kulturowych i zabytkowych	58
4.3. Zasób obiektów zabytkowych i kulturowych.....	63
III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	75
1. INWESTYCJE O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM	75
1.1. Komunikacja drogowa	75
1.2. Komunikacja kolejowa.....	76
1.3. Gazownictwo.....	77
1.4. Elektroenergetyka	77
1.5. Zakład Utylizacji Odpadów w Siedliskach	78
2. OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW	78
2.1. Ochrona przyrody.....	78
2.2. Ochrona ujęć wody	79
2.3. Ochrona przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego	80
2.4. Ochrona gruntów rolnych i leśnych	80
3. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	84

4. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	84
4.1. Analizy społeczne, prognoza demograficzna, analizy środowiskowe, ekonomiczne oraz możliwości finansowe gminy	85
4.2. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	101
4.2.1. Zapotrzebowanie na nową zabudowę.....	101
4.2.2. Chłonność	103
4.2.3. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania oraz chłonności	106
4.3. Możliwość finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społeczne, służących realizacji zadań własnych gminy	106

I. WPROWADZENIE

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY EŁK

1. WPROWADZENIE

1.1. Cele i zadania studium.

Głównym celem opracowania "Studium" jest przygotowanie dobrej podstawy do budowy gminnego systemu informacji dla gospodarki przestrzennej w szeroko pojętym aspekcie społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

"Studium" ma być zasadniczym elementem lokalnego systemu planowania.

Studium jako jedyny dokument planistyczny sporządzony dla obszaru całej gminy, mimo, że nie jest aktem prawa miejscowego, ma być najważniejszym dokumentem określającym kierunki polityki przestrzennej prowadzonej przez samorząd gminy, przy uwzględnieniu wszystkich uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych mogących mieć wpływ na jakość życia mieszkańców i funkcjonowanie gminy.

1.2. Podstawy formalno-prawne sporządzenia "Studium".

1.2.1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym z późniejszymi zmianami (jednolity tekst Dz.U. Nr 15 poz. 139 z 1999 r.).

1.2.2. Uchwała Nr XXVI/157/97 z dnia 23 lipca 1997 r. Rady Gminy Ełk w sprawie przystąpienia do sporządzenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ełk".

1.2.3. Umowa nr 6/97 z dnia 18.09.1997 r. sporządzona pomiędzy Zarządem Gminy Ełk a zespołem projektowym, któremu powierzono sporządzenie "Studium" na zasadach regulowanych ustawą o zamówieniach publicznych

1.3. Zestawienie ważniejszych materiałów wyjściowych.

- 1/ Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Ełk, zatwierdzony uchwałą Nr XIV/52/86 Gminnej Rady Narodowej z dnia 2 listopada 1986 r. (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 1, poz. 7 z 1987 r.) ze zmianami zatwierdzonymi uchwałą Rady Gminy Ełk Nr XD/56/91 z dnia 19.12.1991 r. (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 3, poz. 17 z 1992 r.)
- 2/ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego układu osadniczego MIASTA EŁK, zatwierdzony uchwałą Rady Miasta Ełk nr XIX/142/91 z dnia 23 grudnia 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 47 z 31.12.1991 r. poz. 365).
- 3/ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Warmińsko - Mazurskiego - projekt z 2001 r.
- 4/ Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego województwa Warmińsko - Mazurskiego
- 5/ Ekspertyza fizjograficzna do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ełk, sporządzona przez Zarząd Główny PZiTb - Zespół Rzeczników Budowlanych - w

1981 r.

- 6/ Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET - Polska - wydanie Fundacja IUCN Poland - Warszawa 1995 r.
- 7/ Studium zagospodarowania rekreacyjnego Pojezierza Ełckiego. Opracowanie Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Suwałkach, Zespół Urbanistyczny w Ełku - 1998 r.
- 8/ Studium wartości kulturowych gminy Ełk - lipiec 2000.
- 9/ Program gospodarki odpadami komunalnymi, stałymi dla gmin powiatu ełckiego wraz z programem wdrażania selektywnej zbiórki odpadów. Opracowanie projektowe - Arka Konsorcjum SA Poznań.
- 10/ Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997 r. Wydane przez Urząd Statystyczny w Suwałkach w 1998 r.
- 11/ Założenia polityki regionalnej obszaru funkcjonalnego "Zielone Płuca Polski" Rada Programowo - Naukowa porozumienia ZPP - czerwiec 1986 r.
- 12/ Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski.
- 13/ Gmina Ełk - przewodnik opracowany na zlecenie Urzędu Gminy Ełk - wydany w 1995 r.
- 14/ Mapa topograficzna obejmująca obszar gminy Ełk w skali 1:25 000.
- 15/ Mapy ewidencyjne gruntów wybranych wsi z terenu gminy Ełk.
- 16/ PLAN WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY EŁK

2.1. Położenie geograficzne i funkcjonalno - przestrzenne

Gmina Ełk, z dniem 1 stycznia 1999 r. w wyniku reformy administracyjnej kraju, znalazła się w powiecie ełckim; w obszarze województwa warmińsko - mazurskiego, na jego wschodnim skraju, w pobliżu granicy z województwem podlaskim.

Graniczy ponadto od południowego zachodu z terenami powiatu piskiego (gminy: Biała Piska i Orzysz); od północy z terenami powiatu olecko - gołdapskiego (gminy: Świętajno, Olecko i Wieliczki); z pozostałych stron otoczona jest gminami powiatu ełckiego: Kalinowo, Prostki i Stare Juchy, a także sąsiaduje z terenami Gminy Miasta Ełk.

Przez teren gminy Ełk i miasta Ełk jako ośrodka powiatowego przebiegają drogi krajowe nr 16 Ogrodniki - Augustów - Ełk - Olsztyn i nr 65 Bobrowniki - Białystok - Ełk - Gołdap, ważne arterie komunikacyjne o znaczeniu krajowym. W układzie funkcjonalno - przestrzennym gmina Ełk jest bardzo dobrze skomunikowana drogami kołowymi z ośrodkiem powiatowym w Ełku i z siedzibą województwa - Olsztynem (170 km), a ponadto z siedzibami ościennych powiatów: w Augustowie (40 km), Olecko (30 km), Giżycko (60 km), Pisz (50 km), Grajewo (20 km). Dobrze rozwinięta sieć dróg kołowych - w tym powiatowych i gminnych wpływa korzystnie na funkcjonalność przestrzenną gminy i kontakt z 63 wsiami w jej obszarze.

Pod względem geograficznym gmina Ełk położona jest całkowicie w obszarze Pojezierza Ełckiego

Powierzchnia terenu ukształtowana została w wyniku działania lodowca. Obszar gminy charakteryzuje się falistą i pagórkowatą rzeźbą z wałami moren akumulacyjnych. Grupują się one w południowo - zachodniej i północnej części gminy.

Najniżej położone obszary to rynny jeziorne i doliny rzeczne. Obszar gminy położony w dorzeczach rzek: Ełk, Lega i Pisa wchodzi w skład zlewni Biebrzy. Charakterystycznym akcentem krajobrazu są duże powierzchnie jezior, bagnista dolina rzeki Ełk oraz kompleksy leśne na równinie sandrowej.

Obszary pagórkowate i faliste w znacznym stopniu narażone są na erozję i stwarzają kłopoty techniczne w uprawie roli, nie sprzyjają więc prawidłowemu wykorzystaniu rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Warunki klimatyczne, w tym rozkład temperatur powietrza, rozkład opadów i wiatrów charakteryzują się lokalnym zróżnicowaniem spowodowanym urozmaiconą rzeźbą obecnością dużych akwenów wodnych i szatą roślinną.

2.2. Powierzchnia gminy, ludność, struktura osadnicza, funkcje, ponadlokalne elementy struktury przestrzennej

2.2.1 Powierzchnia, ludność

Powierzchnia gminy wynosi: 380 km. Jest jedną z większych gmin województwa Warmińsko - Mazurskiego.

Teren gminy zamieszkuje 9982 osób w 63 miejscowościach, w tym 50 sołectw. Gęstość zaludnienia wynosi: 26 osób / km².

2.2.2 Funkcje gminy

Funkcje gminy ustalone w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Ełk oraz planach wyższego rzędu ustawione są w następującej hierarchii:

- intensywny rozwój rolnictwa o hodowlano - roślinnym nastawieniu produkcji
- funkcja rekreacyjna koncentrująca się na obszarach turystycznych I kategorii
- funkcja przemysłowa związana z istniejącymi zakładami produkcyjnymi i eksploatacji kruszywa.
- produkcja leśna

W niniejszym „Studium” ten układ hierarchiczny zostaje zasadniczo utrzymany, lecz poszczególne funkcje ulegną korektom zgodnie z aktualnymi kierunkami i potrzebami rozwojowymi.

W rozwoju rolnictwa priorytetowo traktowane są proekologiczne formy produkcji rolnej.

Wzrasta znaczenie funkcji turystycznej i rekreacyjnej.

Wzrasta znaczenie sfery usług

2.2.3. Struktura osadnicza gminy

W strukturze osadniczej gminy wyróżnia się następujące jednostki bądź grupy jednostek:

- 1) Miasto Ełk otoczone terenami gminy Ełk w koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju zostało określone jako regionalny ośrodek równoważenia rozwoju. Pełni ważną rolę w aktywizowaniu wschodnich obszarów województwa. Jest ośrodkiem rozwoju wielofunkcyjnego z potencjałem usługowym o znaczeniu regionalnym w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, kultury, sportu, handlu, przemysłu, obsługi rolnictwa, infrastruktury wspomagającej rozwój przedsiębiorczości. Ważny w skali województwa węzeł komunikacyjny. Siedziba powiatu, Gminy Ełk i Gminy Miasta Ełk.
- 2) wsie: Straduny, Nowa Wieś Ełcka, Woszczele, Rożyńsk i Bajtkowo pełnią funkcje usługowe dla okolicznych terenów, wspomagające ośrodek gminny w obsłudze

ludności i rolnictwa.

- 3) pozostałe wsie o dominującej funkcji produkcji rolnej lub turystycznej z usługami na poziomie elementarnym.

2.2.4. Ponadlokalne elementy struktury przestrzennej gminy

- 1) odcinek drogi krajowej nr 16 Grudziądz - Olsztyn - Ełk - Augustów - Ogrodniki (międzyregionalna)
- 2) odcinek drogi krajowej nr 65 Granica państwa - Gołdap - Ełk - Białystok - Bobrowniki - granica państwa.
- 3) odcinki dróg wojewódzkich nr 667 Nowa Wieś Ełcka - Biała Piska i nr 656 Ełk - Woszczele - Zelki
- 4) odcinek linii kolejowej I - rzędnej Białystok - Ełk - Korsze
- 5) Główny Punkt Zasilania (GPZ) w Nowej Wsi Ełckiej 220/110/15 kV
- 6) linia energetyczna wysokiego napięcia 220 kV Ostrołęka - Ełk
- 7) linie energetyczne wysokiego napięcia:
400kV Nowa Wieś Ełcka,
- 8) **dwutorowa napowietrzna linia elektroenergetyczna 110kV łącząca istniejącą stację elektroenergetyczną Ełk w Nowej Wsi Ełckiej ze stacją projektowaną Ełk Bis,**
- 9) **linia elektroenergetyczna 400 kV relacji Ełk- Łomża oraz 400 kV Ełk – granica RP¹**
- 10) 110kV Ełk - Szeligi – Augustów,
- 11) 110kV Ełk - Biała Piska,
- 12) 110kV Ełk - Grajewo 110kV Ełk – Olecko,
- 13) 110kV Ełk - Wydminy
- 14) tereny turystyczne I kategorii
- 15) obszary chronionego krajobrazu

Do obiektów o znaczeniu ponadgminnym zalicza się wysypisko śmieci we wsi Siedliska które obsługuje teren całego powiatu ełckiego.

¹ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr XLV/325/2017 Rady Gminy Ełk z dnia 29.05.2017r.

Rys historyczny

Pradzieje.

Ziemie północno-wschodniej Polski od schyłku plejstocenu kilkakrotnie przykrywał lądolód. Jeśli wcześniej, w cieplejszych okresach pojawiali się tu ludzie, ślady ich bytności zostały zniszczone lub przykryte grubą warstwą osadów polodowcowych. Dopiero ostateczne wytopienie lodowca, które nastąpiło w XIV tysiącleciu p.n.e. i tysiącleciach, spowodowało powstanie ekosystemu, w którym mógł żyć człowiek. Najstarsze ślady działalności ludzkiej na Mazurach pochodzą z późnego paleolitu, z XI tysiąclecia p.n.e. W tym czasie pojawiły się tu niewielkie koczownicze grupy, związane z tzw. Kulturą hamburską. Ich egzystencja w całości opierała się na eksploatacji środowiska naturalnego - łowiectwie, zbieractwie i rybołówstwie. Najważniejszym gatunkiem, który umożliwiał przetrwanie w surowych, subarktycznych warunkach przedpoła lodowca, był renifer.

Opisany powyżej typ gospodarki i osadnictwa panował powszechnie przez następne dwa tysiące lat, gdy opisywane terytorium zamieszkiwały plemiona kultur z liściakami, nazywane tak od przewodniej formy narzędzia krzemienego - grotu strzały w kształcie liścia wierzby.

Nieco głębsze zmiany zaszły wraz z końcem epoki lodowej (ok. 8300 lat przed Chrystusem), gdy klimat ocieplił się na tyle, iż miejsce tundry zajęła tajga. Bogactwo pożywienia (zwierzyna leśna, ryby, jagody i inne jadalne rośliny), spowodowało znaczący przyrost demograficzny i przejście na wespół osiadły tryb życia. Okres ten nazywamy mezolitem - środkową epoką kamienia. Jedno - kilkuzłazasowe obozowiska zakładano na brzegach rzek i jezior, szczególnie wzdłuż biegu Legi (Jegrzyni) i nad jej większymi dopływami. W późnym mezolicie ludy zamieszkujące ziemie północno-wschodniej Polski, należące do kundajskiego kręgu kulturowego, mimo, że trwały uparcie przy myśliwsko - rybacko - zbierackim sposobie gospodarowania, od rolniczych sąsiadów przejęły umiejętność wytwarzania naczyń glinianych. Ludność neolityczną, której egzystencja opierała się na hodowli i uprawie roli z malejącym udziałem polowania i rybołówstwa, choć niewątpliwie podejmowała próby ekspansji na te tereny (świadczą o tym nieliczne stanowiska archeologiczne), nie zdołała się tu osiedlić na stałe, być może z powodu wrogiego nastawienia konserwatywnych autochtonów. Taki stan rzeczy trwał bardzo długo, jeszcze w głąb epoki brązu (po 1800 p.n.e.).

Brak bowiem śladów osadnictwa plemion posługujących się narzędziami wykonanymi z tego metalu, a pojedyncze groty oszczepów, sztylety lub siekierki, trafiły tu drogą wymiany handlowej, jako towar importowany.

Do zasadniczych zmian w strukturze zasiedlenia omawianego terytorium doszło dopiero w połowie pierwszego tysiąclecia przed Chrystusem, gdy na Mazury przywędrowali ze wschodu Bałtowie zachodni. Zakładali oni osiedla obronne na platformach drewnianych, na wypłyceniach jeziornych lub silnie obwałowane i chronione palisadami grody na szczytach wzgórz. Od nazwy charakterystycznej

formy pochówku nazywamy ten lud kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich. Ludność do niej należąca zajmowała się przede wszystkim rolnictwem, wprowadziła też na te tereny umiejętność wytopu i obróbki żelaza. Na przełomie er powstała kultura bogaczewska. Był to również lud bałtycki o znacznie bardziej rozwiniętej kulturze materialnej, najpewniej dzięki kontaktom i wymianie handlowej z Cesarstwem Rzymskim.

Ostatnią fazę samodzielnego bytu plemion bałtyjskich na tych ziemiach wyznacza wczesne średniowiecze. Na terenie gminy Ełk mieszkali w tym okresie Jaćwingowie. Panował wówczas ustrój feudalny, rody możnowładców podzieliły między siebie poszczególne włości, w których centrum wznoszono grody obronne, otoczone wieńcem osad. Ponieważ plemiona jaćwieskie nigdy nie zdołały się zjednoczyć, stały się łatwym łupem znacznie silniejszych sąsiadów - Polaków, Litwinów a przede wszystkim Krzyżaków. Oni to dokonali podboju ziem, na których skraju położona jest omawiana gmina. Nie doszło jednak, wbrew stereotypowym opiniom historyków, do całkowitego wyludnienia tych terenów.

Liczne znaleziska ceramiki datowanej na XIV-XVI wiek zadają kłam teorii rozpowszechnionej w starszych źródłach historycznych.

Osadnictwo i historia od XIII wieku do czasów współczesnych.

Do początku XIII wieku plemiona jaćwieskie toczyły walki ze zmiennym szczęściem, jednak datowany od 1226 r. podbój Prus przez zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie, popularnie zwany Zakonem Krzyżackim, z udziałem wojsk Konrada księcia mazowieckiego i licznych krzyżowców z całej Europy, zbliżał się nieuchronnie do granic plemiennych. W 1277 r. rozegrała się krwawa bitwa między Krzyżakami, a Jaćwingami nad jeziorem Skomętno w okolicach Ełku. Kronikarz Zakonu Dasburg pod datą 1280 r. zapisał: „koniec wojny w Prusach. Początek wojny litewskiej.” Interesujący nas obszar w owych czasach z wolna pokrywał się puszcza. Po zaciekłych wojnach ludności na tym obszarze było niewiele, nie doszło jednak do całkowitego wyludnienia o czym świadczą znaleziska archeologiczne ceramiki datowane na XIV - XV w. Obszar obecnej gminy nie był zasiedlany przez Krzyżaków w ciągu dwóch kolejnych stuleci. Pas puszczy stanowił granicę z Litwą Dwie wielkie wojny 1410 i 1414 toczyły się z dala miały jednak wpływ na sytuację terenu. W 1422 r. zgodnie z traktatem nad jeziorem Mielno ustalono granicę między zakonem, a ziemiami podległymi Jagiellonom. Granica ta z niewielkimi korektami istniała do okresu międzywojennego.

Drugi etap kolonizacji Prus (do poł. XV w.), a pierwszy na omawianym terenie charakteryzował się spadkiem imigracji niemieckiej i wykorzystaniem miejscowego elementu osadniczego. Początkowo istniały jeszcze tradycyjnie staropruskie formy osadnicze. W późniejszym jednak etapie następowały lokacje na prawie magdeburskim i chełmińskim. Kształtowanie się jednostek osadniczych wiązało się z nadaniami dóbr od 22 do 80 łanów, świadczenia wynikające z nadań to opłaty w formie pieniężnej lub naturze, służba zbrojna oraz pomoc w budowie, remoncie lub rozbiórce zamków gdziekolwiek zakon zażądał.

Najstarszą miejscowością gm. Ełk jest prawdopodobnie Ruska Wieś założona w 1376 r.

przez Rusinów. Otrzymała ona lokację w 1404 roku. W pierwszej połowie tego wieku dokumenty lokacyjne otrzymały też Chełchy (1431 r.), Nowa Wieś Ełcka (1439 r.) i Płociczno (1438 r.).

Po wojnie trzynastoletniej (1454 - 1466) nastąpił okres względnego spokoju. Osłabiony terytorialnie, w wyniku postanowień U pokoju toruńskiego, zakon Krzyżacki musiał podjąć nową akcję osiedleńczą. Tym razem na obszarze niezasiedlanej puszczy, czyli obecnej gminy (od 1471 r. do 1525 r.). od 1477 roku obszar gminy włączono do komturstwa w Rynie. Akcja osiedleńcza dokonała się głównie z pomocą mieszkańców Mazowsza, którzy przynosili się na nowe tereny z przeludnionych wówczas stron rodzinnych. Powstały wówczas wsie: Zdunki (1465 r.), Sędki (1469 r.), Bartosze (1471 r.), Piaski (1472 r.), Małkinie, Mrozy, Regiel (1473 r.), Straduny, Oracze (pod nazwą Żamejty) (1475 r.), Lepaki, Mołdzie, Talusy (1476 r.), Sajzy (1479 r.), Chruściele (1483 r.), Regielnica (1484 r.), Bajtkowo (1493 r.)

Po zniszczeniach wojny pruskiej nastąpiło przekształcenie państwa zakonnego w świeckie Prusy książęce (1525 - 1657). Sekularyzacja zakonu i urzędowe wprowadzenie wyznania ewangelickiego na Mazurach w zasadzie zakończyły osadnictwo polskie. W połowie XVI wieku sytuacja w okolicach Ełku ustabilizowała się i rozpoczął się proces integracji ludności. Często dokonywała się ona na gruncie języka polskiego, który przeważał w kościołach i szkołach. Bardzo wiele w dziedzinie szkolnictwa i drukarstwa dokonał Jan z Sącza sprowadzony na Mazury przez księcia Albrechta w 1536 r. Przybysz otrzymał od władcy Regielnicę i przybrał nazwisko Małecki. Dzieło ojca kontynuował Hieronim Małecki, który dał początek całej dynastii pastorów mazurskich. Od jego nazwiska wywodzi się też nazwa założonej przez niego w 1566 r. wsi Malczewo.

Rozwój wsi czynszowych wiązał się ze wzrostem demograficznym pierwszych pokoleń osadniczych / drugie i trzecie pokolenie / i z napływem nowych osadników: Polaków, Litwinów, Rusinów, Niemców itd. Znaczący był też udział migracji wewnętrznej z innych obszarów dawnego państwa zakonnego. W tym czasie interesujący nas obszar nawiedzały zarazy po części jako wynik migracji ludności. Nie wpłynęły one jednak znacząco na sytuację ludnościową.

W omawianym okresie proces osadniczy wyraźnie osłabł. W latach trzydziestych XVII w. liczba mieszkańców starostwa ełckiego w 1660 r. zmniejszyła się o połowę w stosunku do 1600 r. Przyczyniły się do tego zarazy /1620, 1625, 1630/.

Kolejne załamanie demograficzne przyniosły najazdy wojsk tatarsko-litewsko- polskich z lat 1656 i 1657, na które nałożyła się znowu zaraza. Zniszczeniu uległa również infrastruktura obszaru. Sytuacja nie uległa jeszcze polepszeniu, a pojawił się nowy kataklizm - zaraza początku XVIII w. Okres ten można śmiało nazwać czasem spadku demograficznego, a co za tym idzie osadniczego. Pewien wpływ na sytuację miała również ekstensywną wyjaławiająca ziemię gospodarka rolna. Wzmocnieniu uległa natomiast pozycja polityczna Prus, które od 1701 r. stały się królestwem. Jednostki osadnicze funkcjonujące do pocz. XVIII w. były oparte o system jezior i cieków wodnych.

Zabudowa była drewniana, kryta strzechą. Wnętrze o jednej izbie i komorze.

Od 1721 r. z inicjatywy króla Fryderyka Wilhelma I rozpoczęła pracę komisja nadzorująca zagospodarowanie kraju i jego nową kolonizację. W tych czasach wprowadzono nową miarę gruntów - miarę olecką, która obowiązywała w latach 1722-1750, a przy wymierzaniu królewskich zagród chłopskich stosowano ją jeszcze w 1773 r. Okres panowania Fryderyka Wilhelma I to również próba tworzenia nowych miast.

Były to działania zmierzające do ożywienia gospodarczego całego Prus.

Krół przywiązywał też wagę do rozwoju szkolnictwa dokonując reformy szkolnictwa elementarnego (Principia Regulativa z 30 lipca 1737 r.). Powstał fundusz Mons Pietatis z którego środki przeznaczono na uposażenie nauczycieli szkół wiejskich.

W połowie XVII wieku istniały szkoły wiejskie w Chełchach, Chrzanowie, Mączach, Mołdziach, Niekraszach, Nowej Wsi Ełckiej, Sordachach, Suczkach, Zdedach, Rożyńsku, Ruskiej Wsi, Bobrach, Borkach, Kałużczynach, Sajzach i Stradunach.

W 1751 roku wprowadzono reformę administracyjną, dawne starostwa stały się zbyteczne i z ich połączenia powstały powiaty ziemskie. Dawne starostwo ełckie weszło w skład powiatu ełckiego. Reformy i wyprowadzanie kraju z kryzysu przerwała wojna siedmioletnia (1756 - 1763), która poczyniła kolejne spustoszenia. W 1770 r. utworzono urzędy sądownicze m.in. w Ełku dla całego omawianego obszaru. Z końcem XVIII w. nastąpiło wzmocnienie terytorialne Prus kosztem Polski jako wynik rozbiorów (1772, 1793 i 1795).

Początek wieku XIX to wojny napoleońskie, które przyniosły ze sobą spustoszenie zasobów żywności, głód i zarazy. Jeszcze w czasie wojen napoleońskich, w wyniku klęski pod Jeną, konieczna była gruntowna przebudowa wewnętrzna Prus.

Projekt opracowany przez Karla barona vom und zum Steina reformatora Prus zakładał reformę agrarną, ordynację miejską i reorganizację urzędów. Edyktem z 9 października 1807 r. zniesiono poddaństwo i umożliwiono zakup ziemi przez mieszczan i chłopów. Celem było uśmierzenie buntów chłopskich zwłaszcza z końca XVIII w. i poprawa efektywności rolnictwa. Prawdziwe uwłaszczenie przyniósł jednak edykt wydany za Hardenberga z 14 września 1811. Uwłaszczenie wprowadzono jednak w życie powoli. Do 1847 r. co piąty chłop otrzymał ziemię. Trzecia z reform dotyczyła aparatu państwowego i wojska (16.XI.1808). Reforma administracyjna z 1816 r. dokonała zmian w rozgraniczeniu rejencji królewieckiej i gąbińskiej. Zarządzeniem z 1849 r. ustanowiono sądy powiatowe (Ełk).

Edykt z 11 marca 1812 r. umożliwił Żydom osiedlanie się na terenie Prus. Przenikali oni również na wieś. Około połowy XIX w. podjęto budowę dróg bitych łączących miasta i wsie rejencji.

Od 1866 r. stopniowo oddawano do użytku sieć kolei żelaznych (Ełk - Królewiec /1868/, Ełk - Wystruć /1878-79/), wpływ kolei na sytuację gospodarczą terenu był coraz większy.

Powstanie Rzeszy Niemieckiej /I stycznia 1871/ wpłynęło na rozwój gospodarczy terenu i wprowadzenie z izolacjonizmu.

Dobre połączenia z uprzemysłowionymi landami Rzeszy pozwalały intensyfikować i mechanizować rolnictwo - podstawowe zajęcie na omawianym obszarze.

Słabo rozwinięte rzemiosło wspierano produktami przemysłowymi, ściślejsze kontakty z uprzemysłowionymi landami prowadziły do zmian osadniczych: tworzenia nowych gospodarstw chłopskich, rozwoju sieci osadnictwa kolonijnego. Coraz większego znaczenia nabierała sieć dróg kołowych, proces jej kształtowania trwał jeszcze do I wojny światowej.

Koniec XIX i pocz. XX w. to okres kształtowania się zachowanego do dziś krajobrazu kulturowego obszaru gminy. Wcześniejsze formy ubogiego budownictwa mazurskiego (drewniane i gliniane) zachowały się w formie szczątkowej, wbudowane najczęściej w nowe obiekty lub też, przykryte tynkiem. Pojawiły się dość powszechnie budowle murowane z cegły i kamienia, kryte dachówką. To okres szybkiego rozwoju Ełku i okolic. Wpłynęły na to zarówno rozbudowa dobrych dróg do Królewca, Olecka i Gołdapi jak też linii kolejowych do Królewca, Grajewa - czyli ówczesnej granicy, do Gołdapi i Pisz

W 1913 roku uruchomiono Ełcką Kolej Dojazdową z Ełku do Lasek Małych i dalej w dwóch kierunkach do Turowa i Zawad. Łącznie 47,7 km.

Ten w miarę pomyślny okres został przerwany wybuchem I wojny światowej. W pierwszych jej miesiącach w okolicach Ełku toczyły się intensywne walki, a miasto było trzykrotnie zajmowane przez wojska rosyjskie i systematycznie niszczone. Po wojnie losy zrujnowanego regionu pozostawały niepewne, o jego przyszłości rozstrzygnął plebiscyt. Brak zainteresowania władz polskich i silna kampania agitacyjna oraz duża praca organizacyjną a także elementy przemocy ze strony Niemców zadecydowały o wyraźnym zwycięstwie zwolenników przynależności Mazur do państwa niemieckiego.

Rok 1945 zamknął pewien rozdział w historii gminy Ełk. Ofensywa wojsk sowieckich z końca stycznia wywołała popłoch wśród mieszkańców regionu. Większość z nich opuściła swoje domostwa i uciekła na zachód. Przez kilka miesięcy wyludnionymi terenami administrowały sowieckie komendantury wojenne. W kwietniu 1945 r. ukonstytuowały się w Ełku władze powiatowe a omawiany teren włączono do województwa białostockiego w ramach powiatu ełckiego. Przez długi okres był to obszar słabo zaludniony. Nastąpiły dewastacje i zniszczenia siedlisk i domostw. Przekształcenie majątków ziemskich w PGR-ach przyniosło zmianę funkcji dworów i ich powolną dewastację. Niewiele wiadomo o tych latach. Do 1950 roku obowiązywała - w ogólnym zarysie - przedwojenna struktura administracji publicznej. Ważną rolę pełniły w niej gminy - jednostki samorządu terytorialnego znane w Polsce już w XII wieku. Reforma z roku 1950 zniósła samorządowość gmin czyniąc gminne rady narodowe organami władzy państwowej. Cztery lata później gminy zlikwidowano zastępując je gromadami. Na terenie powiatu ełckiego istniało 15 gromad. W 1973 r. przywrócono gminy a na czele każdej stanął naczelnik - urzędnik administracji państwowej.

Przemiany ostatnich lat nie wpłynęły na kształt terytorialny gminy, zmieniły jednak jej sytuację prawną - stała się jednostką samorządową a na jej czele stanął wójt.

II. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. ISTNIEJĄCY STAN ZABUDOWY, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU

1.1 Istniejące zasoby budowlane

Stan posiadania gminy w zakresie zasobów budowlanych jest niewielki i ulega ciągłym zmianom. W połowie 2001 roku własność gminy stanowiły 52 budynki o powierzchni ogólnej ponad 7000 m². W tym jest 17 komunalnych budynków mieszkalnych oraz 14 budynków mieszkalnych o różnej własności mieszkań (ze wspólnotami). Łącznie w zasobach gminnych znajduje się 58 lokali mieszkalnych o powierzchni użytkowej 3030 m² a w budynkach ze wspólnotami znajduje się ponadto 18 mieszkań osób fizycznych o powierzchni użytkowej 865 m².

W obiektach tych mieści się 5 lokali użytkowych o łącznej pow. 328 m².

Największe zasoby budowlane poza własnością prywatną znajdują się we władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Wielkość tych zasobów ciągle się zmniejsza na skutek systematycznej sprzedaży. Dane pochodzą z pierwszego kwartału 2001 r. W zakresie budynków mieszkalnych AWRSP administruje na terenie gminy Ełk głównie pojedynczymi lokalami mieszkalnymi. Za nielicznymi wyjątkami mieszkania po byłych PGR-ach zostały sprzedane najemcom lokali a administrowaniem budynkami i infrastrukturą towarzyszącą zajmują się powstające spółdzielnie mieszkaniowe.

Ponadto na terenie gminy Ełk w zasobach AWRSP Oddział Terenowy w Olsztynie znajduje się kilka byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Terenami byłego POHZ Ełk zajmuje się Administracja Zasobów Mieszkaniowych i Rolnych w Ełku, która w początkowym okresie przejęła ponad 5500 ha gruntów rolnych wraz z budynkami. Część gospodarstw została sprzedana w całości, kilka sprzedano w części a resztę wydzierżawiono. Sprzedano m.in. gospodarstwa: Ełk, Szarek, Chojniak, Zalesie, Wityny, Lega, Chełchy (grunty i zabudowania). Około 300 ha najślabszych gruntów z gospodarstwa w Nowej Wsi Ełckiej przekazano Lasom Państwowym. W części sprzedano a w części są dzierżawione gospodarstwa: Nowa Wieś Ełcka, Rymki, Buniaki, Talusy, Ruska Wieś, Straduny. W części sprzedano, wydzierżawiono i przekazano dla Kościoła grunty położone w gminie Ełk a należące do byłego POHZ Katarzynowo (Regiel, Sordachy, Kałęczyny). W większości gospodarstw sprzedano już budynki gospodarskie. Sprzedano też zakład produkujący pasze w Nowej Wsi Ełckiej.

Innymi obiektami Skarbu Państwa zarządzają między innymi: Starosta Powiatu Ełk, Nadleśnictwo Ełk, PKP i inne jednostki.

Brak jest obecnie aktualnych danych dotyczących stanu zasobów prywatnych.

1.2 Komunikacja drogowa i kolejowa

1.2.1 Komunikacja drogowa

Najważniejszym elementem układu drogowego gminy jest droga krajowa międzyregionalna nr 16 Grudziądz - Olsztyn - Ełk - Augustów - Ogrodniki - granica państwa oraz droga krajowa regionalna nr 65 granica państwa - Gołdap - Ełk - Białystok - Bobrowniki - granica państwa.

Obecne parametry tych dróg, również na obszarze gminy Ełk, nie odpowiadają randze jaką pełnią one w krajowym układzie komunikacyjnym. Podstawowe braki techniczne to:

- mała szerokość jezdni i ich zły stan techniczny.
- brak twardych poboczy.
- brak oznakowań liniowych na jezdni.
- niewłaściwe parametry łuków, zakrętów i skrzyżowań.
- ograniczenia związane z przebiegiem przez tereny wsi o zwartej zabudowie i licznych wjazdach gospodarczych.

W obszarze gminy znajdują się też odcinki dróg wojewódzkich: nr 667 Nowa Wieś Ełcka - Biała Piska nr 656 Ełk - Woszczele - Zelki

Ich stan techniczny jest zły, a na niektórych odcinkach bardzo zły. Praktycznie na całej długości nie spełniają one parametrów technicznych właściwych dla dróg wojewódzkich i nie zapewniają bezpiecznych warunków ruchu.

Następną kategorię w hierarchii układu drogowego gminy stanowią drogi i odcinki dróg powiatowych:

- nr 302 Pietrasze - St. Juchy - Bałamutowo - Woszczele
- nr 310 Połom - Sajzy - Straduny
- nr 312 Bałamutowo - Malinówka - Piaski
- nr 320 Skomack Wielki - Rogale - Mołdzie - Bartosze
- nr 322 dr. nr 320 - Rożyńsk - dr. nr 16
- nr 323 Gąski - Płociczno - Oracze
- nr 325 Płociczno - Przykopka
- nr 326 Babki Gąseckie - Chełchy - Przykopka - dr. nr 16
- nr 327 Ruska Wieś - Mostoły - Suczki - Bajtkowo
- nr 328 Ełk - Szarejki - Mostoły - Zdedy - Monety - dr. nr 667
- nr 329 Nowa Wieś Ełcka - Szarejki - Rękusy
- nr 334 Bajtkowo - Śniepie - Borki - Bobry
- nr 337 Ełk - Szeligi
- nr 338 Ełk - Wiśniowo Ełckie - Kopijki - Zawady Tworki
- nr 339 Regielnica - Sordachy
- nr 340 dr. nr 338 - Regiel - Kałęczyny
- nr 344 Sędki - Pisanica - Sypitki - Wiśniowo Ełckie
- nr 505 Kijewo - Świdry - Romejki

Stan techniczny tych dróg w ostatnich latach ulega poprawie, lecz nadal większość z nich wymaga modernizacji i remontów. Wiele odcinków charakteryzuje się złym stanem nawierzchni bądź nie posiada nawierzchni utwardzonej. Zbyt wąskie jezdnie o często krętym przebiegu nie zapewniają bezpiecznych warunków ruchu, szczególnie w obszarach zabudowanych.

Drogi gminne i zakładowe uzupełniające układ komunikacyjny gminy, zróżnicowane pod względem ważności i stanu technicznego, często nie spełniają podstawowych parametrów komunikacji drogowej. Odcinki tych dróg posiadające najważniejsze znaczenie dla społeczności lokalnej są sukcesywnie remontowane i w niewielkim stopniu modernizowane.

Uzupełniają układ komunikacyjny drogi gminne (wymieniono najważniejsze)

- nr 40-22-001 Przytuły - Rydzewo
- nr 40-22-002 Sajzy - kolonia
- nr 40-22-003 Sajzy - kolonia
- nr 40-22-004 Malinówka - Królowa Wola
- nr 40-22-005 Przytuły - Płociczno
- nr 40-22-006 Woszczele - Mleczno
- nr 40-22-007 Królowa Wola - Oracze
- nr 40-22-008 Straduny - Płociczno
- nr 40-22-009 Miluki - Krokocie
- nr 40-22-010 Chrzanowo - Lepaki Małe
- nr 40-22-011 Lepaki Małe - Małkinia
- nr 40-22-012 Guzki - Lepaki Wielkie
- nr 40-22-013 Małkinia - Woszczele
- nr 40-22-014 Siedliska - cegielnia
- nr 40-22-015 Malinówka - Straduny
- nr 40-22-016 Miluki - Ełk
- nr 40-22-017 Oracze - kolonia
- nr 40-22-018 Oracze - kolonia
- nr 40-22-019 Konieczki - kolonia
- nr 40-22-020 Konieczki - kolonia - dr.kraj. nr 65
- nr 40-22-021 Mąki - PGR Szarek
- nr 40-22-022 Mące - Szarejki
- nr 40-22-023 Malczewo - Barany
- nr 40-22-024 Mostoły - kolonia Suczki
- nr 40-22-025 Mostoły - kolonia Pistki
- nr 40-22-026 Mołdzie - Ruska Wieś
- nr 40-22-027 Pistki - kolonia
- nr 40-22-028 Malczewo - Nowa Wieś
- nr 40-22-029 Tracze - Rostki
- nr 40-22-030 Nowa Wieś Ełcka - Śniepie
- nr 40-22-031 Niekrasze - Borki
- nr 40-22-032 Nowa Wieś Ełcka - Barany
- nr 40-22-033 Zdunki - kolonia
- nr 40-22-034 Regiel - granica gminy
- nr 40-22-035 Mrozy - dr. nr 338
- nr 40-22-036 Mrozy - Sordachy
- nr 40-22-037 Sordachy - Koziki
- nr 40-22-038 Koziki - Kałęczyny
- nr 40-22-039 Kałęczyny - Brodowo
- nr 40-22-040 Koziki - Giże
- nr 40-22-041 Czaple - Chełchy
- nr 40-22-042 Chełchy - Lega - Sędki
- nr 40-22-043 Szeligi - Buczki

- nr 40-22-044 Niekrasze - Czernie - dr. nr 667
- nr 40-22-045 Rostki Bajtkowskie - dr.nr 667
- nr 40-22-046 Mostołty - Rymki
- nr 40-22-047 Karbowskie - kolonia
- nr 40-22-048 Rękusy - kolonia

1.2.2 Komunikacja kolejowa

Najważniejszą rolę w transporcie kolejowym odgrywa linia kolejowa I - rzędna Białystok - Korsze zelektryfikowana na odcinku Białystok - Ełk. Ponadto funkcjonują linie regionalne: Ełk - Olecko - Gołdap, Ełk - Orzysz - Mrągowo - Biskupiec, Ełk - Pisz - Szczytno.

Ilość pasażerów i przewozów towarowych na tych liniach spada i połączenia te są ograniczane przez PKP, a niektóre z nich zagrożone są likwidacją. Komunikacja wąskotorowa na terenie gminy reprezentowana jest przez Ełcką Kolej Wąskotorową która obok działalności turystycznej nadal pełni istotną rolę komunikacyjną dla społeczności lokalnej.

Stacja kolei wąskotorowej znajduje się w Ełku. Przystanki na terenie gminy Ełk zlokalizowane są we wsiach: Mrozy Wielkie, Regielnica i Kałęczyny. Dalej trasy będą terenami gmin Kalinowo i Prostki.

Urządzenia i obiekty kolei wąskotorowej są w znacznej części zużyte i wymagają remontów i napraw. Szczególnie standard przystanków kolejowych nie odpowiada potrzebom pasażerów i turystów.

1.3 Infrastruktura techniczna

1.3.1 Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy zaopatrzenie w wodę odbywa się z ujęć wgłębnych oraz studni kopanych. Woda przeznaczona jest do zaspokajania potrzeb bytowo- gospodarczych ludności, usług dla ludności i rolnictwa. Na obszarze gminy zasoby warstw wodonośnych określa się jako dobre.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych wg. „Projektu dla zlewni rz. Biebrza” (PH W-wa) szacuje się dla całej gminy w wysokości 77.698 m³/d tj. 28.359 tys. m³/rok, Suma zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych wynosi 1.825 nr/h, tj. 43.800 m³/d, tj. 15.987 tys.m³/rok. (nie ujęte są w tym zasoby ujęcia miejskiego). Suma poborów rzeczywistych szacowana jest na około 1.051 m³/d = 383 tys. m³/rok.

Warunki hydrogeologiczne na obszarze gminy są sprzyjające dla ujmowania wody przy pomocy studni wierconych z głębokości 25 - 100 m, jednakże woda zawiera ponadnormatywne ilości związków żelaza i manganu co wymaga jej uzdatnienia.

Wody płytkie podskórne występują przeważnie na głębokości do 6.0 m, lecz zdarzają się studnie kopane posiadające wodę na głębokości poniżej 20.0 m od poziomu terenu.

Występują 3 gminne, podstawowe ujęcia wody wraz ze stacjami uzdatniania wody oraz wodociągami grupowymi. Są to ujęcia:

- Woszczele - wodociąg grupowy obsługujący mieszkańców wsi Woszczele,
- Wityny - wodociąg grupowy obsługujący poza Witynami, Siedliska, Oracze, Miluki, Straduny, Malinówka, Piaski.

- Ruska Wieś - wodociąg grupowy obsługujący poza Ruską Wsią – Pistki

Ujęcia i wodociągi gminne obsługiwane są przez firmę „OPTIMA” Spółka z o.o. z Olecka na zlecenie Zarządu Gminy.

Dodatkowo miejscowości: Przykopka, Chełchy, Lega, Sędki, Mrozy Wielkie, Regielnica, Kałęczyny, Barany, Malczewo, Szarejki, Nowa Wieś Ełcka, Rostki Bajtkowskie, Karbowski, Ciernie, Bajtkowo, Suczki, Mostoły, Bia-łojany i Rymki zasilane są z ujęcia miasta Ełk poprzez miejską sieć wodociągową.

Ponadto występują wodociągi zbiorowe w osiedlach mieszkaniowych po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych w miejscowościach: Chojniak, Rożyńsk, Talusy, Buniaki, Szarek, Janów. Administrowane są one przez A- gencję Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Suwałkach. Długość sieci wodociągowej wynosi na terenie gminy 75.1 km.

Wydajność istniejących ujęć wody jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb istniejących i perspektywicznych. We wszystkich występują jednak ponadnormatywne ilości żelaza i manganu. Wymaga to zastosowania procesu odżelaziania i odmanganiania. Istniejące stacje uzdatniania wody w byłych osiedlach Państwowych Gospodarstw Rolnych są wyeksploatowane, przestarzałe i są problemy w uzdatnieniu wody do wartości normatywnych.

Na planszy (Infrastruktura techniczna - uwarunkowania) przedstawiono istniejące oraz projektowane ważniejsze gminne ujęcia wód podziemnych oraz trasy gminnych wodociągów.

Tabelę nr 1/IT wykonano wg. opracowania: „BIPROMEL” Biuro Studiów i Projektów Gospodarki Wodnej Rolnictwa, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa

„Warunki Hydrogeologiczne Województwa Suwalskiego (Identyfikacja stanu i problemów gospodarki wodami podziemnymi)” Warszawa 1996-1997.

W 1994 r. została opracowana „Koncepcja sieci wodociągowej gminy Ełk” przez Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego w Białymstoku, w której ujęto dwa warianty realizacji tego zadania. Zgodnie z nią zwodociągowanie gminy powinno opierać się na istniejących ujęciach: ujęciu miejskim Ełku (wariant II) oraz dodatkowo na ujęciach w Witynach i Woszczelach (wariant I). Ujęcie miasta Ełk, pracujące w oparciu o 30 studni głębinowych w układzie dwustopniowego pompowania i uzdatniania, gwarantuje wodę o dobrej jakości zgodnie z wymogami norm EWG. Posiada ono zdolność produkcyjną 30.000 m³/dobę pozwalającą zaspokoić potrzeby perspektywiczne miasta i gminy. Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Ełku, na potrzeby gminy przeznaczyło rezerwę w ilości 4.000 m³/dobę. Pokrywa to obliczeniowe zapotrzebowanie wody dla całej gminy.

Ujęcie komunalne miasta Ełk znajduje się na terenie gminy Ełk. Na mocy decyzji Wojewody Suwalskiego nr OŚ - IV-6210/44s.o./97/98 z dnia 09.02.1998 r. ustanowiono dla tego ujęcia strefy ochronne: bezpośrednią, pośrednią wewnętrzną i pośrednią zewnętrzną.

Na terenie strefy ochronnej pośredniej wewnętrznej (bakteriologicznej) wprowadzono następujące zakazy:

- wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych

-
- rolniczego wykorzystywania ścieków
 - przechowywania i składowania wszelkiego rodzaju odpadów
 - stosowania nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin
 - budowy dróg publicznych
 - wznoszenia jakichkolwiek budynków nie związanych z potrzebami ujęcia wody podziemnej
 - wydobywania kopalin
 - wykonywania robót melioracyjnych i odwodnień
 - lokalizowania magazynów substancji chemicznych, w tym produktów ropopochodnych oraz rurociągów do ich przesyłania.
 - lokalizowania wysypisk i wylewisk
 - mycia pojazdów mechanicznych
 - urządzania parkingów
 - lokalizowania cmentarzy i grzebowisk zwierząt
 - urządzania obozowisk, pól namiotowych itp.
 - budowy nowych ujęć wody (nie dotyczy ujęcia komunalnego)

Na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej (bakteriologicznej) ujęcia komunalnego i ujęcia Zakładów Mięsnych w Ełku wprowadzono następujące zakazy:

- wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych
- rolniczego wykorzystywania ścieków
- przechowywania i składowania wszelkiego rodzaju odpadów
- stosowania nawozów sztucznych w ilościach przekraczających 200 NPK/ha oraz chemicznych środków ochrony roślin o czasie karencji dłuższym niż 1 miesiąc (dotyczy to również środków chemicznych stosowanych do ochrony lasów).
- wydobywania kopalin
- wykonywania robót melioracyjnych i odwodnień (nie dotyczy konserwacji sieci istniejących).
- przechowywania, przesyłania, magazynowania i składowania odpadów promieniotwórczych, produktów ropopochodnych, nawozów sztucznych i innych substancji chemicznych bez odpowiedniego zabezpieczenia wymaganego stosownymi wytycznymi i przepisami budowlanymi, ppoż. i ochrony środowiska.
- lokalizowania wysypisk i wylewisk
- mycia pojazdów mechanicznych poza urządzonymi myjniami
- urządzania nowych parkingów bez stosownych zabezpieczeń wymaganych przepisami ochrony środowiska (szczelne podłoże, wody opadowe ujęte systemem zbiorczym i oczyszczone w separatorze).
- lokalizowania cmentarzy i grzebowisk zwierząt
- lokalizowania ferm chowu zwierząt
- projektowania i budowy nowych ujęć wody podziemnej bez wykonania a- nalizy współdziałania ujęć
- projektowania i budowy osiedli mieszkaniowych, obiektów turystycznych, zakładów przemysłowych oraz zakładów usługowych branży motoryzacyjnej bez wykonania uprzednio oceny oddziaływania na środowisko.

1.3.2 Odprowadzenie ścieków

Na terenie gminy występuje znaczne niedoinwestowanie w zakresie rozwiązań gospodarki ściekowej w systemach zbiorczych.

Największa i najnowocześniejsza oczyszczalnia znajduje się w Nowej Wsi Ełckiej i jest to obiekt pracujący na potrzeby miasta Ełk i będący własnością gminy miasta Ełk. Została on oddana do użytku w 1987 roku, a zmodernizowana w 1997 roku. Zastosowana technologia zapewniająca biologiczną redukcję związków biogenych wspomagana chemicznym strącaniem fosforu, gwarantuje bardzo wysoki stopień oczyszczania ścieków. Oczyszczalnia zaprojektowana jest do odbioru 30.000 m³/dobę. Posiada więc dużą rezerwę. Oprócz ścieków z terenów miasta doprowadzanych do oczyszczalni kanałem ciśnieniowym, doprowadzane są ścieki z terenu miejscowości Nowa Wieś Ełcka. Wokół oczyszczalni ustanowiona jest strefa ochrony sanitarnej w odległości 500 m od granic obiektu. Ze względu na rezerwę przerobu ścieków istnieje możliwość podłączenia do niej innych miejscowości w gminie poprzez kanalizację miejską lub bezpośrednio do oczyszczalni.

Pozostałe oczyszczalnie zlokalizowane są przede wszystkim przy dużych osiedlach mieszkaniowych po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych i administrowane są przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Suwałkach lub nowo powstałe spółdzielnie mieszkaniowe. Nowoczesne oczyszczalnie zmodernizowane w ostatnich latach znajdują się w miejscowościach Ruska Wieś, Chojniak, Straduny, Lega, Chelchy, Rożyńsk. Zastosowane technologie zapewniają uzyskanie bardzo wysokiego stopnia oczyszczania.

Na terenie gminy działa również oczyszczalnia ścieków przy Szkole Podstawowej w Stradunach oparta o urządzenia francuskiej firmy Sotralentz, jak również przydomowe oczyszczalnie ścieków w wielu wsiach z odprowadzeniem oczyszczonych ścieków do gruntu.

Realizowana jest kanalizacja ciśnieniowa pozwalająca na odprowadzenie ścieków z miejscowości: Piaski, Malinówka, Straduny, Oracze, Wityny do kanalizacji miasta Ełk.

Poza tym na terenie gminy znajdują się zbiorniki do gromadzenia ścieków przy budynkach wielorodzinnych administrowanych przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Suwałkach, zlokalizowane w miejscowościach: Buniaki, Talusy, Szarek, Rymki, Regielnica, Bajtkowo, Straduny, Wityny. Zbiorniki te są połączone z budynkami mieszkalnymi krótkimi odcinkami kanalizacji osiedlowej.

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 7.5 km.

Część budynków jednorodzinnych posiada szczelne urządzenia do gromadzenia ścieków. Z szamb ścieki wywożone są do oczyszczalni ścieków w Ełku a część przedostaje się do ziemi lub cieków wodnych.

Stwierdzić należy, że zainwestowanie gminy w sieć wodociągową bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej i poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców stanowi zagrożenie jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

1.3.3 Gospodarka odpadami stałymi.

Odpady stałe produkowane na terenie gminy Ełk składowane są na jedynym, czynnym wysypisku odpadów w Siedliskach, będącym własnością gminy Miasta Ełk.

Uchwała Nr XXV11/158/97 Rady Gminy Ełk z dnia 26 września 1997 roku zobowiązuje

mieszkańców gminy m.in. do:

1. wyposażenia nieruchomości w urządzenia służące do gromadzenia odpadów komunalnych;
2. utrzymywanie pojemników na odpady w odpowiednim stanie sanitarnym i porządkowym;
3. usuwania i unieszkodliwiania odpadów komunalnych (poprzez realizację umowy z firmą posiadającą odpowiednie zezwolenie).

Aktualnie na terenie gminy nie prowadzi się segregacji odpadów. Selektywną zbiórkę planuje się wprowadzić na terenie gminy w powiązaniu z planowaną modernizacją i rozbudową wysypiska odpadów komunalnych.

Stosowane w gminie pojemniki do gromadzenia i wywozu śmieci to worki foliowe i 20 szt. kontenerów KP7. Do programu pilotażowego cotygodniowego odbioru odpadów komunalnych w workach foliowych włączonych jest 25 wsi. Aktualnie z terenu gminy odpady komunalne odbierane są przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Ełku, na koszt gminy. Gmina Ełk łącznie z gminą Miasta Ełk wywozła w 2000 r. 150000 m³ odpadów.

Zgodnie z art. 90, ust. 3. znowelizowanej ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska, każda gmina powinna posiadać program ochrony środowiska. Jednym z niezbędnych elementów takiego programu dla gmin powiatu ełckiego jest opracowany w 2000 r. „Program gospodarki odpadami komunalnymi stałymi dla gmin powiatu ełckiego wraz z programem wdrażania selektywnej zbiórki odpadów”. Celem opracowania jest analiza powstających stałych odpadów komunalnych na terenie powiatu ełckiego, określenie istniejącego stanu gospodarki odpadami na terenie miasta Ełk oraz gmin: Ełk, Kalinowo, Prostki, Stare Juchy oraz wskazanie kierunków działań władz samorządowych zmierzających do poprawy stanu środowiska przyrodniczego w zakresie gospodarki odpadami, w tym polegające na m.in. na wdrożeniu systemu selektywnej zbiórki. Celem proponowanego systemu jest:

- możliwość odzysku i powtórnego wykorzystania surowców wtórnych;
- zmniejszenie ilości odpadów stałych składowanych na wysypisku komunalnym;
- zmniejszenie szkodliwego wpływu odpadów na środowisko;
- znalezienie rozwiązań korzystnych ekonomicznie;

W opracowanym programie określono:

- => obszar objęty systemem gospodarki odpadami;
- => ilość odpadów oraz prognozę wzrostu ich ilości;
- => rodzaj odpadów objętych wspólnym systemem usuwania i unieszkodliwiania;
- => technikę gromadzenia, wywozu i unieszkodliwiania;
- => ogólne zasady realizacji inwestycji oraz form eksploatacji;

Źródła: Program gospodarki odpadami komunalnymi, stałymi dla gmin powiatu ełckiego wraz z programem wdrażania selektywnej zbiórki odpadów - ARKA KONSORCJUM SA Poznań Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Siedliskach gm. Ełk - Raport oddziaływania na środowisko - ARKA KONSORCJUM SA Poznań.

1.3.4 Zakład Utylizacji Odpadów w Siedliskach

Wysypisko w Siedliskach zlokalizowane zostało zgodnie z planem zagospodarowania

przestrzennego gminy Ełk na terenie starej cegielni i zostało uruchomione w 1983 roku na podstawie pozwolenia na budowę. Lokalizacja wysypiska oraz projekt techniczny zostały uzgodnione ze wszystkimi organami opiniodawczymi i decyzyjnymi. W roku 1995 Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego w Białymstoku opracowało założenia techniczno - ekonomiczne technologii wysypiska, sortowni i kompostowania. W ramach tych prac sporządzono ocenę oddziaływania na środowisko przez ZUP „EKO - GEO” z Suwałk.

Aktualnie na terenie wysypiska znajdują się trzy wyrobiska poeksploatacyjne. Od roku 1983 odpady komunalne i nietoksyczne odpady przemysłowe wypełniły jedno z wyrobisk do rzędnej terenu sprzed okresu eksploatacji gliny i w ok. 50 % do rzędnej o 5 metrów wyższej. Zapełnione sektory wysypiska przesypywane są warstwami gruntu rodzimego o grubości ok. 15 cm. Wysypisko nie posiada rozwiązanego problemu odprowadzania i oczyszczania odcieków technologicznych. Wskutek przekroczenia chłonności wyrobiska, odcieki z niego przedostają się do sąsiednich wyrobisk.

Powierzchnia wysypiska: całkowita: 9.38 ha, użytkowa: 7.70 ha. Nagromadzono na nim 1 650 000 m³ odpadów. Planowana jest modernizacja wysypiska w celu zmniejszenia ilości odpadów na nim składowanych, a także ograniczenie oddziaływania na środowisko.

Planuje się:

- => budowę sortowni odpadów komunalnych
- => budowę kompostowni odpadów organicznych
- => budowę nowych kwater odpadów balastowych wraz z całą infrastrukturą towarzyszącą.

Niecki wyrobisk zostaną uszczelnione i zdrenowane, a odcieki odprowadzane będą do podczyszczalni ścieków i następnie do kanalizacji. Zapełnione kwatery zostaną rekultywowane.

Rekultywacja obejmie:

- => odpowiednie uformowanie kopca odpadów;
- => wykonanie izolacji skarp kopca warstwą gliny;
- => zainstalowanie studni odgazowujących wyposażonych w filtry dezodorujące
- => przykrycie nawierzchni kopca warstwą żwiru, geomembraną i warstwą gruntu rodzimego;
- => obsianie całej powierzchni kwatery nasionami traw i nasadzenie krzewów w układzie kępowym;

1.3.5 Ciepłownictwo.

Gospodarka cieplna na terenie gminy opiera się na kotłowniach komunalnych, osiedlowych i indywidualnych źródłach ciepła opalanych głównie paliwem stałym. Wzrasta też udział kotłowni opalanych olejem opałowym i gazem. Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w większości nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji, sprawiają że stają się one nieekonomiczne. W związku z tym zachodzi

konieczność modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz racjonalizacji wykorzystania energii i ochrony powietrza atmosferycznego.

Zrealizować to można poprzez modernizację kotłów, montaż urządzeń odsiarczających, wymianę rur w sieciach zewnętrznych na rury preizolowane. Konieczna jest również termorenowacja budynków, wymiana wyeksploatowanej stolarki okiennej, montaż liczników ciepła, wodomierzy na ciepłą wodę, zaworów termostatycznych grzejnikowych, zastosowanie nowoczesnej automatyki.

1.3.6 Gazownictwo.

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej rozdzielczej gazu ziemnego. Prognoza Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. przewiduje rozbudowę sieci gazowniczej na terenie między innymi powiatu ełckiego i gminy Ełk. Stworzy to w przyszłości szanse gazyfikacji części gminy. Szczegółowy przebieg lokalnego gazociągu przesyłowego nie jest obecnie znany, lecz przewidywany kierunek odgałęzienia od styku gmin Prostki i Kalinowo do Ełku nie jest zbyt korzystny dla gminy Ełk, gdyż trasa jego przebiegu ogranicza się do południowo - wschodniego obszaru gminy.

1.3.7 Elektroenergetyka

Energia elektryczna dla potrzeb odbiorców na terenie gminy dostarczana jest z trzech stacji:

=> GPZ EŁK 220/110/15 kV (zlokalizowany w Nowej Wsi Ełckiej)

=> GPZ EŁK POLNA 110/15 kV

=> GPZ EŁK SZELIGI 110/15 kV

przez teren gminy przebiegają linie wysokiego napięcia 110 i 220 kV, związane z zasilaniem tych stacji. Są to linie:

- 220 kV relacji Ostrołęka - Ełk
- 110 kV relacji Ełk - Biała Piska
- 110 kV relacji Ełk - Grajewo
- 110 kV relacji Ełk - Ełk Szeligi - Augustów
- 110 kV relacji Ełk - Ełk Polna - Olecko
- 110 kV relacji Ełk - Wydminy

Linie te są źródłem pola elektroenergetycznego. Natężenie pola nie przekroczy wartości dopuszczalnych przy lokalizacji budynków mieszkalnych przeznaczonych na stały pobyt ludzi (powyżej 8 godzin na dobę), w odległości od najbliższego przewodu linii:

- 26.0 m dla linii 220 kV

- 14.5 m dla linii 110kV

Przy lokalizacji budynków mieszkalnych, w których przebywają ludzie w czasie nie przekraczającym 8 godzin na dobę oraz budynków niemieszkalnych, najmniejsze odległości od najbliższego przewodu linii muszą wynosić odpowiednio:

- 5.5 m dla linii 220 kV

- 4.0 m dla linii 110 kV

Ze stacji GPZ wyprowadzone są linie SN 15 kV, na terenie gminy praktycznie wyłącznie napowietrzne. Linie te zasilają stacje transformatorowo - rozdzielcze 15/0.4kV, rozlokowane w pobliżu odbiorców energii elektrycznej.

Istniejący układ i stan sieci zabezpiecza istniejące potrzeby energetyczne gminy, jednak nie nadaje się w większości do przesyłu większych mocy. Stąd każda większa inwestycja budowlana i lokalizacja przemysłu będzie wymuszała budowę następnych stacji transformatorowych 15/0.4kV oraz rozbudowę i modernizację sieci przesyłowej 15 kV.

Właścicielem linii 220 kV są Polskie Sieci Elektroenergetyczne Spółka Akcyjna (PSE SA). Pozostała sieć energetyczna na terenie gminy jest własnością Zakładu Energetycznego Białystok SA.

1.3.8 Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną - synteza.

Zaopatrzenie w media poszczególnych miejscowości w gminie Ełk jest bardzo zróżnicowane zarówno pod względem asortymentu jak i rozkładu przestrzennego.

Na wszystkie jednostki osadnicze jedynie Nowa Wieś Ełcka, Rożyńsk, Ruska Wieś, Chojniak, Chełchy, Lega i Piaski wyposażone są we wszystkie media (wodociąg, kanalizację wraz z oczyszczalnią ścieków, energię elektryczną oraz linie telefoniczne).

Pozostałe miejscowości wyposażone są głównie w energię elektryczną, wodociągi oraz telefony.

W 24 miejscowościach znajdują się wodociągi gminne zasilane z ujęć gminnych lub ujęcia miejskiego. W ośmiu miejscowościach mieszkańcy korzystają z wodociągów odsiedlowych po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych. W dziewięciu osiedlach byłych PGR znajdują się także urządzenia do odprowadzania ścieków socjalno-bytowych, szamba, które są przeważnie w złym stanie technicznym. Istniejące oczyszczalnie zostały niedawno zmodernizowane i spełniają bardzo rygorystyczne normy w zakresie ochrony środowiska.

Ogólnie można powiedzieć, że gmina Ełk jest niedoinwestowana pod względem wyposażenia w infrastrukturę techniczną, co stanowi zagrożenie dla jakości środowiska przyrodniczego a także barierę rozwoju wiodących funkcji gospodarczych.

Tabela 1/IT ISTNIEJĄCE, WAŻNIEJSZE UJĘCIA WÓD PODZIEMNYCH NA TERENIE GMINY EŁK

Nr Ujęcia	Lokalizacja Użytkownik	Ujęcie wody					
		Ilość utworów	Zatwierdzone zasoby otworu m ³ /d	S Depr esja	Głębokość m	Pobór Wody m ³ /d	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Sajzy- Gosp. Rybackie Sp.7.o.o. Elk	1	63.0	6.6	43.0	1 365	
2	Malinówka - Wojskowy Dom Wypoczynkowy	1	6.8	0.55	18.0	10.8 3942	czynna w sezonie letnim
3	Chojniak - Spółdzielnia Mieszkaniowa	1	56.7	3.9	89.0	50.0 18250	
4	Zalesie - Fcрма Lisów „Aero-Fox” Sp.z o.o.	2	84.0 76.0	11.5 5.5	91.5 92.0	51.0 18615	podstawowa awaryjna
5	Janów - gospodarstwo prywatne, dawny PGR	2	92.0	8.0	57.0 56.0		podstawowa awaryjna
6	Skup - dawny PGR	1	6.5	2.6	34.2		
7	Straduny	2	70.0	6.3 10.0	30.6 28.5		podstawowa
8	Chelchy - „Agro Lega” sektor mieszkalny	1	55.0	8.2	50.0	110 40150	
9	Chelchy - „Agro Lega” gospodarstwo	2	18.0 12.0	16.0 8.0	31.5 33.0		
10	Woszczele - wodociąg wiejski „Ontima” Olecko	2	38.0 27.0	3.0 3.0	41.0 43.3		podstawowa awaryjna
11	Woszczele - Urząd Gminy dawny PGR	2	5.5 15.9	11.6 3.8	27.5 45,0		awaryjna podstawowa
12	Wityny - „Optima” Olecko	3	90.0 14.0 89.0	16.0 4.6 14.0	60.0 50.0 60.0	179 65335	podstawowa awaryjna podstawowa
13	Siedliska - Zakład	1	12.0	7.8	50,8		
14	Ceramiki Budowlanej Konieczki - Pracownicze Ogrody Działkowe „Relaks” Zarząd POD Elk	4	20.0 32.0 18.0	8.0 11.0 4.2	45.0 42.0 43.0 38.5		podstawowa awaryjna
15	Konieczki - POD „Szarotka” Zarząd POD	1	23.0	8.5	46.0		
16	Lega - „Agro Lega” ferma + gospodarstwo	1	90.0	6.5	36.0	180 65700	
17	Lega 11 - „Agro Lega”	1	29.0	6.0	38.5	70 25550	
18	Rożyńsk - POHZ Elk wieś + AWRSP	1	62.0	4.5	87.0		
19	Ruska Wieś - Urząd Gminy „Optima” -	2	49.7 76.0	9.9 21.5	69.0 68.0		awaryjna podstawowa
20	Rekusy - Szkoła Podstaw	1	25.7	11.0	77.0		
21	Talusy - OHZ ZSP w Elku	1	52.0	13.0	99.0		podstawowa
22	Buniaki - OHZ ZSP Elk	1	41.8	7.4	76.1		
23	Szarek - OHZ ZSP w Elku	3	80.0 6.0 2.2	3.1 53.0 12.0	107.0 99.0 46.0		podstawowa awaryjna
24	Szyba - Zakład Utylizacji	1	8.0	3.2	16.0	125 45625	
25	Szyba - Magaz Centromag	1	62.0	4.7	62.0		
26	Szeligi - Hotel „Gryfia”	1	14.8	3.3	30.0		
27	Szeligi - O.W. „Agromet”	1	47.0	4.2	42.0		
28	Kałęczyny - dawny POHZ	1	18.0	6.0	36.0		
29	Regielnica - MZSP Os. mieszkaniowe + gospod.	1	67.0	10.5	30.0	20 7300	
30	Regiel - Przedszkole	1	14.5	0.3	16.5		
31	Kałęczyny - Owczarnia	1	35.0	6.6	33.0		
32	Rymki - ujęcie wiejskie	2	50 10.7	4.3 48.5	50.0 102.5		awaryjna podstawowa

1	2	3	4	5	6	7	8
33	Mostolty - Urząd Gminy „Optima” Olecko	1	12.0	31.0	147.0		
34	Bajtkowo - ujęcie wiejskie	1	90	20.0	91.0		
35	Nowa Wieś Elcka - AWRS Spółdz. Mieszkańcowa	2	20.0 60.0	22 5.0	59.0 78.0	30 10950	awaryjna podstawowa
36	Nowa Wieś Elcka - Zakład Robót Wiertniczych.	1	15.0	10.0	512.0		
37	Nowa Wieś Elcka Oczyszczalnia Ścieków	1	45.0	1.9	35.5		
38	Nowa Wieś Elcka Dom Pomocy Społecznej	1	6.0	2.5	10.0		awaryjna
39	Nowa Wieś Elcka Piekarnia GS	1			20.0		
40	Nowa Wieś Elcka - Zakład Energetyczny Białystok	1	6.0	0.2	31.0	24 8760	
41	Przykoppka - Osada Leśna Nadleśnictwo Elk	2	2.0 6.0	2.6 4.5	30.0 37.0	0.59 217.1	
42	Miłuki - Osada Leśna Nadleśnictwo Elk	1					
43	Siedliska - Zbiorcza Szkoła Gminna Urząd Gminy	1	4.5	1.5	42.0		
44	Bobry - Dom Nauczyciela	1	1.8	4.5	27.0		
45	Woszczele - Koszarka drogowa PKP	1	2.0	2.5	26.0		
46	Kałęczyny Szkoła Podstawowa	1	2.8	1.7	31.0		
47	Moldzie Szkoła Podstawowa	4	6.0	3.0	28.0		
48	Szarejki Szkoła Podstawowa	1	5.0	200	30.0		
49	Śniepie - AWRSP	1	7.8	(i O	70.5		
50	Klusy Nadleśnictwo Elk					48 17520	
51	Woszczele - UPT Elk						do likwidacji
52	Woszczele - Zakład Mleczarski Elk						
53	Szyba - szkółka Nadleśnic. Elk w Mrozach					0.133 48.5	
54	Mrozy Wielkie Nadleśnictwo Elk					0.161 58.8	
55	Regiel - szkółka Nadleśnic. Elk w Mrozach						
56	Regiel - osada leśna Nadleśnictwa Elk					0.25 91.3	
57	Lipiny- osada leśna					0.133 48.5	
58	Malinówka - Ośrodek Szkoleniowo Wypoczynk. Nadleśnictwa Elk	1	15.0	0.2	25.0		
59	Stradunv	1	60.0	2.8	Z6.0		
60	Chrzanowo - Suwalskie Kopalnie Surowców	1	7.0	0.3	22.0	9 3285	

warunk

2. SPOŁECZNO - GOSPODARCZE ASPEKTY EGZYSTENCJI I FUNKCJONOWANIA GMINY

1.1 Zagadnienia demograficzne

Analizę stosunków demograficznych gminy Ełk przeprowadzono w oparciu o roczniki statystyczne oraz informacje Urzędu Gminy.

Lata	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.	2014
Ludność	9982	10108	10133	10210	11147
- w tym mężczyzn	5176	4953	4965	5274	5274
-w tym kobiet	4806	5155	5168	4936	4936
Na 1 km ²	26,2	26,6	26,7	26,9	29 ²

Ruch naturalny ludności gminy

Lata	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.
Zawarto małżeństw:	57	52	64	64
Urodzenia żywe:	146	142	135	137
Zgony:	104	75	108	79
Przyrost naturalny:	42	67	27	58

Migracje ludności gminy

Lata	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.
NAPŁYW	200	234	187	205
- z zagranicy:	2	0	1	0
ODPŁYW	196	172	190	164
- za granicę:	1	2	4	8
SALDO MIGRACJI	4	62	-3	41

Przedstawione powyżej zestawienia liczb wskazują na stopniowe wyhamowywanie procesu wyludniania się gminy, charakterystycznego dla terenów wiejskich północno - wschodniej Polski. Niewielki, lecz wciąż dodatni przyrost naturalny oraz odwrócenie trendów migracji korzystnie wpływa na saldo demograficzne gminy. Mały przyrost naturalny należy wiązać ze spadającą liczbą urodzeń, zawieranych małżeństw, odpływem młodych kobiet do miast i wysoką umieralnością mężczyzn w wieku młodym i średnim. Ogólna liczba zgonów w skali rocznej wykazuje niewielkie wahania i utrzymuje się na podobnym poziomie od ponad dwudziestu lat.

Wyraźnie maleje także ujemny bilans migracji ludności gminy do miast. Spowodowane jest to trudnościami ze zdobyciem pracy i dostępnością mieszkań.

Wpływa to również na wzrost średniej wieku ludności gminy i liczbę mieszkańców w

² Zmiana wprowadzona uchwałą Nr XLV/325/2017 Rady Gminy Ełk z dnia 29.05.2017r.

wieku produkcyjnym. Zjawiska te nie odbiegają od trendów obserwowanych we wschodnich rejonach kraju.

Struktura wieku ludności gminy (w dniu 31.12.1999 r. i w dniu 31.12.2000 r.)

lata	ogółem:	0-4	5-9	10-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
1999	10133	692	818	950	884	1653	1405	1293	834	460	1144
2000	10210	689	802	905	894	1650	1441	1340	860	432	1197

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w dniu: 31.12.2000 r. w gminie Ełk

Ogółem:	ludność w wieku					
	przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
10210	2955 (28.9 %)		5822 (57.0%)		1433 (14.1 %)	
	M:1533	K:1422	M: 3240	K: 2582	M: 501	K: 932

Najwięcej osób w wieku produkcyjnym pracowało w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Wg. wyników powszechnego spisu rolnego z 1996 r. użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych i z nimi zamieszkujących w wieku produkcyjnym było 2479. W tym 1417 mężczyzn i 1062 kobiety.

W końcu 1999 roku było w gminie Ełk zarejestrowanych 1217 bezrobotnych, w tym 567 mężczyzn i 650 kobiet. W tej liczbie 891 osób nie posiadało prawa do zasiłku. W stosunku do danych z 1998 r. zanotowano wzrost ogólnej liczby bezrobotnych o 15 osób, wzrosła też o 16 liczba bezrobotnych kobiet. Generalnie spadek liczby osób w wieku poprodukcyjnym i uprawnionych do zasiłku hamuje wzrost liczby ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych - jak emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych i zasiłki z funduszy pomocy społecznej.

Źródła:

Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997 r. - wydane przez Urząd Statystyczny w Suwałkach
Powszechny Spis Rolny 1996 r. - wydany przez Urząd Statystyczny w Suwałkach
Roczniki Statystyczne Województwa Warmińsko - Mazurskiego z lat 1999. 2000 - wydane przez Urząd Statystyczny w Olsztynie
„Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko - mazurskim” – wyd. przez Urząd Statystyczny w Olsztynie w lipcu 2001 r.

2.2. Infrastruktura społeczna

2.2.1 Administracja

Przed rokiem 1999 gmina należała do województwa suwalskiego, obecnie wchodzi w skład powiatu ełckiego i województwa warmińsko - mazurskiego. Obszar gminy o powierzchni 380 km² liczy 63 miejscowości i podzielony jest na 50 sołectw. Siedziba Urzędu Gminy i centrum administracyjne mieści się w Ełku, który jest dobrze skomunikowany z miejscowościami gminy i posiada dobre, centralne położenie. Rada Gminy Ełk liczy 22 osoby. W administracji publicznej i obronie narodowej zatrudnionych jest ok. 100 osób - co w skali gminy jest wielkością znaczącą.

2.2.2 Handel i gastronomia

Podstawową formą usług handlowych dla ludności są sklepy spożywcze i spożywczo - przemysłowe. Sieć tych placówek ulega zmianom. W trzecim kwartale 2001 r. sklepy takie funkcjonowały w następujących miejscowościach: Nowa Wieś Ełcka (6), Stradunach (3), Rożyńsku (2), Woszczelach (2), Mostołtach (2), Ruskiej Wsi (2), Siedliskach (2), Chełchach (2).

Po jednym sklepie spożywczo - przemysłowym znajduje się następujących wsiach: Chojniak, Regiel, Sędki, Piaski, Bajtkowo, Oracze, Regielnica, Kałęczyny, Barany, Bobry, Bartosze, Talusy, Płociczno, Szarek, Rymki, Lega, Mrozy Wielkie.

Punkty gastronomiczne funkcjonują samodzielnie oraz jako funkcja towarzysząca przy hotelach i lokalach rozrywkowych. Znajdują się w miejscowościach: Nowa Wieś Ełcka (6), Szeligi (4), Straduny (3), Malinówka (2), Bartosze (2), Sajzy (2).

Po jednym punkcie gastronomicznym posiadają miejscowości: Miluki, Czaple, Bobry, Ruska Wieś, Lega, Sędki, Chruściele, Chełchy, Siedliska.

2.2.3 Oświata

W 2001 roku w gminie było 8 szkół podstawowych.

Miejscowość Szkoła	Liczba		Biblioteka szkolna	Swietlica szkolna	Sala sportowa	Boisko szkolne
	uczniów /klas 0	oddziałów / klas 0				
Nowa Wieś Ełcka	234/35	12/2	1	1	1	1
Mrozy Wielkie	85/12	6/1	1	1	-	1
Rożyńsk	35/7	4/0	1	-	-	t
Rękusy	101/14	6/1	1	-	-	1
Mostołty	47/11	4/0	1	-	-	1
Chełchy	118/18	6/1	1	-	-	1
Straduny	218/45	11/2	1	1	-	1
Woszczele	86/20	6/1	1	1	-	1

W 2001 roku w gminie były 3 gimnazja.

Miejscowość Szkoła	Liczba		Biblioteka szkolna	Swietlica szkolna	Sala sportowa	Boisko szkolne
	uczniów	oddziałów				
Nowa Wieś Ełcka	192	8	13	1	1*	1*
Straduny	113	6	1*	1 +	-	1*
Woszczele	130	6	1*	-	-	1*

* - wspólne ze szkołą podstawową

Wszystkie szkoły podstawowe posiadają klasy I - VI.

Szkoły podstawowe w Mostołtach i Rożyńsku posiadały oddziały łączone. Przewiduje się likwidację tych szkół i przeniesienie uczniów odpowiednio z Mostołtów do Nowej Wsi Ełckiej a z Rożyńska do Woszczel.

2.2.4 Kultura

Na terenie gminy znajdują się dwa czynne ośrodki kultury służące mieszkańcom:

Ośrodek Kultury w Nowej Wsi Ełckiej Ośrodek Kultury w Stradunach.

Na terenie gminy funkcjonują dwie publiczne placówki biblioteczne dysponujące łącznie księgozbiorem 40.2 tys. woluminów, z których korzysta rocznie ok. tysiąc dwustu czytelników.

2.2.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

2.2.5.1 Podstawową opiekę zdrowotną nad mieszkańcami gminy sprawują lekarze w czterech ośrodkach:

W Nowej Wsi Ełckiej - funkcjonuje indywidualna praktyka lekarską, gdzie pracuje jeden lekarz rodzinny, stomatolog, położna, dwie pielęgniarki i pomoc.

W Stradunach - funkcjonuje indywidualna praktyka lekarską, gdzie pracuje jeden lekarz rodzinny, położna i dwie pielęgniarki.

W Woszczelach i Mostołtach opiekę lekarską sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „VITA” z Ełku.

Chorzy wymagający leczenia specjalistycznego lub szpitalnego kierowani są do Ełku, gdzie znajdują dwa szpitale, pogotowie ratunkowe, 17 placówek ambulatoryjnych - w tym dwie przychodnie specjalistyczne z całodobowymi dyżurami lekarzy specjalistów. Oprócz tego znajduje się w Ełku wiele prywatnych gabinetów lekarskich działających w oparciu o umowy z kasami chorych. Większość wymienionych placówek podlega Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Ełku, który zasięgiem swego działania obejmuje również gminy: Kalinowo, Prostki i Stare Juchy.

2.2.5.2 Opieka społeczna nad mieszkańcami gminy sprawowana jest z poziomu dwóch szczebli, gminnego i powiatowego.

* Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniający pięć osób ma swoją siedzibę w Ełku przy ul. Małeckich 2. Funkcjonuje w oparciu o ustawę o pomocy społecznej i przepisy gminne. Poszczególne formy pomocy społecznej świadczonej przez ośrodek finansowane są z dwóch źródeł:

Z budżetu Wojewody:

- zasiłki stałe
- zasiłki wyrównawcze
- renty socjalne
- zasiłki gwarantowane, okresowe
- zasiłki dla ciężarnych i wychowujących dzieci do 2 miesiąca życia
- zasiłki okresowe
- zasiłki rodzinne
- składki ZUS emerytalno - rentowe i zdrowotne
- usługi opiekuńcze

Zadania własne gminy, obligatoryjne i fakultatywne:

- zasiłki celowe (w szczególności: odzież, obuwie, żywność, art. szkolne, posiłki, opał, remont
- mieszkania, pochówek zmarłych)
- dożywianie dzieci szkół podstawowych w naturze
- sprawianie pogrzebu
- zasiłki specjalne, celowe (wypadki losowe: pożar, powódź ...)
- zasiłki z tytułu urodzenia dziecka i inne formy pomocy wynikające z potrzeb.

Potrzeby Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej to zwiększenie obsady o jeden etat i samochód służbowy.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie znajduje się w Ełku i przejęło obowiązki dawnego Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej. Funkcjonuje ono w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 1990 r. Dz.U. Nr 64 z 1998 r. z późn. zmianami. Finansowane w formie dotacji z budżetu państwa przekazywanymi za pośrednictwem wojewody. Zasięgiem działania obejmuje teren powiatu ełckiego.

Zajmuje się:

- prowadzeniem domów pomocy społecznej: w Nowej Wsi Ełckiej - 280 mieszkańców
w Ełku Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek dla chłopców z upośledzeniem umysłowym - 100 osób
- placówkami opiekuńczo - wychowawczymi:
Dom Dziecka w Ełku
Rodzinny Dom Dziecka w Ełku
- niepublicznymi placówkami - TPD
- prowadzeniem i zawiązywaniem umów z rodzinami zastępczymi
- prowadzeniem rodzin zastępczych - ok. 140 rodzin.
- obsługą Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie:

rehabilitacji społecznej
rehabilitacji leczniczej
rehabilitacji zawodowej

W ramach działań rehabilitacyjnych centrum organizuje:

- WTZ - Warsztaty Terapii Zajęciowej
- Turnusy Rehabilitacyjne
- likwidacja barier
- refundacja miejsc pracy dla niepełnosprawnych
- pożyczki dla osób z orzeczeniami, rozpoczynających działalność gospodarczą

W planach jest powstanie Ośrodka Interwencji Kryzysowych dla kobiet i dzieci, który będzie obejmował zasięgiem wszystkie gminy powiatu ełckiego. Ośrodek finansowany będzie z budżetów gmin. Jego organizacja, zgodnie z ustawą należy do zadań własnych gminy.

Dla obecnych potrzeb środki budżetowe na działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

są niewystarczające. Dla usprawnienia działalności centrum potrzebny jest samochód, komputer i jeszcze jedna linia telefoniczna.

2.2.6 Łączność

2.2.6.1 Poczta

Obsługą ludności w zakresie świadczonym przez pocztę zajmują się urzędy pocztowe w Nowej Wsi Ełckiej i Stradunach. Lokale, w których mieszczą się urzędy należą do Poczty Polskiej. Urzędy Pocztove świadczą usługi w pełnym zakresie. W ostatnim czasie urzędy pocztowe rozszerzyły zakres świadczonych usług o nowe pozycje, są to:

- usługi kurierskie M S Pocztex
- druki bezadresowe
- inkaso prowadzone w terenie
- otwarty fundusz emerytalny „Pocztylion”

2.2.6.2 Telekomunikacja

Obszar gminy obsługiwany jest przez Rejon Telekomunikacji w Ełku. W połowie 2000 r. w gminie stan abonentów wynosił: 950. Sieć doziemna występuje w miejscowościach: Straduny, Przykopka, Chełchy, Czaple, Mrozy Wielkie, Regiel, Regielnica, Bobry, Zdunki, Talusy, Rękusy, Ruska Wieś, Bartosze, Buniaki, Rożyńsk i Woszczele. W pozostałych miejscowościach jest sieć napowietrzna kablowa i drutowa. Na terenie gminy Ełk pracują centrale cyfrowe w Nowej Wsi Ełckiej, Rożyńsku, Woszczelach i w Stradunach, natomiast w Bajtkowie, Mostołtach, Ruskiej Wsi, Buniakach, Chełchach, Reglu i Regielnicy zainstalowane są reduktory łącz abonenckich o pojemności 64 numerów. W/w urządzenia współpracują w systemie cyfrowym z centralami automatycznymi w Ełku. Telekomunikacja Polska S.A. sporządziła plan rozwoju sieci telekomunikacyjnej w gminie, który jest systematycznie realizowany.

2.2.6.3 Telefonía komórkowa

Obszar gminy położony jest w zasięgu trzech sieci cyfrowych telefonii komórkowej. Sieci cyfrowe obejmujące teren gminy to: Era GSM, Plus GSM i IDEA. Autoryzowane punkty dealerskie poszczególnych operatorów znajdują się w Ełku. Maszt antenowy sieci IDEA znajduje się w Oraczach. Maszt sieci Plus GSM budowany jest w Chojniaku.

2.2.7 Komunikacja publiczna

Państwowa Komunikacja Samochodowa zajmuje dominującą pozycję pod względem przewozów osobowych w gminie. Do większości wsi docierają autobusy PKS. Najlepsze połączenia autobusowe posiadają wsie położone przy drogach krajowych takie jak: Nowa Wieś Ełcka, Zdunki, Bobry, Konieczki, Wityny, Oracze, Straduny, Przytuły, Sędko, Buniaki, Rękusy, Talusy, Ruska Wieś. Bardzo dobre połączenia autobusowe posiadają mieszkańcy miejscowości przy drogach wojewódzkich: Rostki Bajtkowskie, Bajtkowo, Siedliska, Chrzanowo, Woszczele. Do innych miejscowości autobusy docierają rzadziej (1-3 kursy).

Do niektórych miejscowości gminy kursują autobusy Miejskiego Zakładu Komunikacji w Ełku, które stanowią podstawowe, wygodne połączenie komunikacyjne z Ełkiem. Miejscowości objęte strefą działania MZK to: Nowa Wieś Ełcka, Mrozy Wielkie, Wityny, Oracze, Straduny, Malinówka, Piaski, Sajzy, Siedliska, Chrzanowo, Woszczele, Bartosze, Szeligi, Chruściele, Bajtkowo, Mostoły. Na terenie gminy kursują też autobusy prywatnych firm przewozowych, które także realizują regularne kursy pasażerskie.

Gmina Ełk posiada dobrze rozbudowaną sieć kolejową. Wynika to z roli miasta Ełk - najważniejszego węzła kolejowego w tej części województwa. Rola pasażerskich przewozów kolejowych maleje w ostatnich latach i przebieg linii kolejowych na terenie gminy nie ma dużego wpływu na ogólny stan komunikacji. Miejscowości posiadające przystanki kolejowe to: Bajtkowo, Nowa Wieś Ełcka, Woszczele, Bartosze, Rożyńsk, Przykópka i Chełchy. Kolejnym przewoźnikiem publicznym na terenie gminy jest Ełcka Kolej Wąskotorowa PKP. Łączy Ełk z Mrozami Wielkimi, Regielnicą i Kałęczynami a dalej jej trasy prowadzą do wsi gmin Kalinowo i Prostki. Działa od 1913 r. przewożąc pasażerów i towary. Pociągi kursują dwa razy dziennie, poza tym organizowane są przejazdy specjalne wożące turystów specjalnie przygotowaną trasą turystyczną.

2.2.8 Obiekty i urządzenia pożarnictwa

Najbliższa jednostka zawodowej straży pożarnej znajduje się w Ełku. Wchodzi ona w skład Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego (KSRG). Pod jej nadzorem działają na terenie Gminy Ełk jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Jednostki te utrzymywane są ze środków gminnych. Ze względu na stan wyposażenia dzielą się na jednostki typu S i typu M. Gmina posiada sześć jednostek typu S (wyposażone w samochód) i jedną jednostkę typu M (wyposażone w motopompy).

=> *Straduny* - S 1

-
- => *Nowa Wieś Ełcka* - S 1
 - => *Rożyńsk* - S 1
 - => *Woszczele* - S 1
 - => *Chełchy* - S 1
 - => *Kałęczyny* - S 1

Jednostki w Woszczelach, Nowej Wsi Ełckiej i Rożyńsku posiadają słabą bazę lokalową, ich obiekty wymagają modernizacji. Remontu wymaga też obiekt w Kałęczynach. Generalnie sprzęt będący na wyposażeniu jednostek wymaga unowocześnienia. Żadna z jednostek nie posiada selektywnego systemu alarmowania jednostek - co jest jednym z podstawowych warunków sprawnej organizacji akcji gaśniczej.

2.2.9 Cmentarze

Czynny cmentarz na terenie gminy znajduje się Bajtkowie. Jest to cmentarz parafialny. W planach jest budowa cmentarza parafialnego w Nowej Wsi Ełckiej.

Przewidywana jest budowa dużego cmentarza komunalnego we wsi Bartosze. Cmentarz ten przeznaczony będzie na potrzeby zarówno gminy Ełk jak i miasta Ełk.

Również w Bartoszach utworzono cmentarz żołnierzy niemieckich, na którego terenie grzebane będą szczątki przenoszone z cmentarzy regionu północno - wschodniej Polski. W pierwszej kolejności z terenu gminy Ełk przenoszony będzie cmentarz ze wsi Płociczno. Organizuje to fundacja „Pamięć”.

Istnieje około 100 dawnych cmentarzy ewangelickich i wojennych z okresu I i II wojny światowej oraz żołnierskich mogił zbiorowych. Cmentarze te są zaewidencjonowane a karty ewidencyjne obiektów posiadających wartości kulturowe lub historyczne znajdują się w Urzędzie Gminy Ełk. Znajdują się one w złym stanie technicznym i na większości z nich nie są prowadzone żadne prace restauracyjne i remontowe z powodu zbyt małych środków posiadanych na ten cel przez gminę. Organizacje i fundacje ziomek niemieckich prowadzą renowacje niektórych cmentarzy lub poszczególnych grobów lecz są to działania na niewielką skalę.

W zasobach Urzędu Gminy znajdują się karty cmentarzy ewangelickich znajdujących się we wsiach: Bartosze (2), Bajtkowo, Barany (2), Buczki, Chruściele, Czaple, Szeligi, Chrzanowo, Chełchy, Ciernie, Guzki, Kałęczyny (2), Krokocie, Lega (2), Lepaki Wielkie (2), Lepaki Małe, Mrozy Wielkie, Miluki (3), Malinówka, Małkinie, Malczewo, Mołdzie, Nowa Wieś Ełcka, Oracze (2), Pistki, Piaski, Płociczno, Przykopka (2), Przytuły, Regiel, Regielnica (2), Romejki, Ropiele, Rożyńsk, Rymki, Sajzy, Sędki, Siedliska, Straduny (3), Szarejki, Szeligi, Śniepie, Talki, Talusy, Tracze (2), Wityny, Woszczele, Zdedy, Żelazy.

Karty cmentarzy niemieckich i rosyjskich z I wojny światowej we wsiach: Bartosze, Bajtkowo (2), Karbowski, Siedliska, Szyba, Talusy.

Karty kwater żołnierskich i mogił zbiorowych z okresu I wojny światowej we wsiach: Bartosze, Bajtkowo, Nowej Wsi Ełckiej, Szarek, Siedliska.

2.2.10 Obiekty sakralne

Kościół parafialne parafii katolickich: Nowa Wieś Ełcka, Straduny, Bajtkowo, Sędko, Regielnica. Kaplica w Chełchach.

W Chrzanowie znajduje się kościół greko - katolicki.

2.3 Działalność gospodarcza

2.3.1 Użytkowanie gruntów w gminie Ełk

Gmina Ełk zajmuje obszar o łącznej powierzchni 37 861 ha, z czego użytki rolne zajmują 20 430 ha - co stanowi 54 % powierzchni gminy, lasy i zadrzewienia - 27.3%, pozostałą powierzchnię zajmują wody otwarte, nieużytki i tereny trwale zainwestowane (komunikacja, zabudowa).

Strukturę użytkowania gruntów w gminie, zgodnie ze stanem na 01.01.2001 r. przedstawia poniższa tabela (w ha).

Grunty orne	14159 ha.....
Sady	50 ha.....
Łąki trwałe	2358 ha
Pastwiska trwałe.....	3863 ha
Lasy.....	9700 ha
Zadrzewienia.....	631 ha
Wody stojące.....	37 ha.....
Wody płynące	3452 ha.....
Rowy.....	261 ha
Użytki kopalne	22 ha.....
Drogi	921 ha
Kolej.....	212 ha.....
Tereny mieszkalnictwa	511 ha
Tereny przemysłowe	5 ha
Inne tereny zabudowane.....	2 ha
Zurb, tereny niezabudowane	68 ha.....
Tereny rekr. wypoczynkowe.....	74 ha.....
Tereny różne	243 ha.....
Nieużytki.....	1297 ha.....

2.3.2 Rolnictwo

2.3.2.1 Struktura władania gruntami

TabelaII/IS

Władający użytkami rolnymi	Grunty orne	Sady	Łąki trwale	Pastwiska trwale	Razem (ha)
Grunty Skarbu Państwa w dyspozycji AWRSP	5302	2	745	1185	7234
Grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego	278	\	225	260	764
Grunty Skarbu Państwa w zarz. Państw. Jedn. Org.	1	-	-	4	5
Pozostałe grunty Skarbu Państwa	4	-	-	1	5
Grunty Skarbu Państwa w wieczystym użytkowaniu	62	-	-	3	65
Grunty państwowych osób prawnych	-	-	-	-	-
Grunty tworzące zasób gruntów komunalnych	210	1	16	46	273
Grunty komunalne w zarz. gminnych jednostek org.	-	-	-	-	-
Pozostałe grunty gminy	17	-	6	8	31
Grunty gminy w wieczystym użytkowaniu	7	-	-	5	12
Grunty indywidualnych gospodarstw rolnych	7491	35	1300	2158	10984
Grunty osób fizycznych - pozostałe	428	11	29	126	594
Grunty spółdzielni	1	-	-	-	1
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	245	-	24	60	329
Inne grunty osób prawnych	138	-	17	14	169
Razem użytków rolnych (ha)	14184	50	2362	3870	20466

2.3.2.2 Obecne kierunki produkcji rolnej

Produkcja rolna w gospodarstwach indywidualnych ma charakter wielokierunkowy, mało wyspecjalizowany, a spadek opłacalności tej produkcji powoduje zmniejszenie powierzchni zasiewów. W zasiewach dominują zboża, w tym pszenica, jęczmień i mieszanki zbożowe, stanowiące łącznie prawie 80 %.

Znacznie mniejszy udział w strukturze zasiewów mają ziemniaki i rośliny przemysłowe, co w dużej mierze wynika z ograniczeń klimatycznych. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych (w ha):

pszenica	1020
żyto	466
jęczmień	694
owies	112
pszenżyto	480
mieszanki zbożowe	880
ziemniaki	690
kukurydza	36
strączkowe jadalne	7
przemysłowe	32
pastewne	809
pozostałe	83
ogółem	5309

Większość indywidualnych gospodarstw rolnych prowadzi równocześnie produkcję roślinną i zwierzęcą. Wyjątkiem są duże wyspecjalizowane gospodarstwa.

Pogłowie zwierząt hodowlanych i drobiu w indywidualnych gospodarstwach rolnych (w sztukach):

bydło	4971
trzoda chlewna	5776
owce	166
konie	426
kozy	37
króliki	240
zwierzęta futerkowe	2
ogółem	11618

kury	13198
gęsi	587
kaczki	466
indyki	321
drób pozostały	16
ogółem	14588

Największa obsada bydła występuje w rejonach o dużym udziale użytków zielonych, ale nie wszystkie użytki zielone są w pełni wykorzystane. Zaniedbania, utrzymujące się w gospodarce łąkowo - pastwiskowej, wynikają między innymi z regresu w hodowli bydła i owiec po przejściu na system gospodarki rynkowej oraz z zaistniałych problemów ekonomicznych w uprawie traw i roślin motylkowych na potrzeby nowoczesnej gospodarki łąkowo - pastwiskowej.

2.3.2.3 Struktura gospodarstw rolnych

W 1998 r na terenie gminy produkcję rolniczą prowadziły 1244 gospodarstwa indywidualne w tym 563 użytkowników gruntów do 1 ha. Struktura obszarowa gospodarstw przedstawiała się następująco:

Gospodarstwa o powierzchni	liczba (szt.) gospodarstw	powierzchnia (ha) użytków rolnych
1 - 2 (ha)	106	171
2-3	52	151
3-5	74	331
5-7	44	306
7-10	70	683
10-15	120	1664
15-20	80	1478
20 - 30	81	2197
30-50	38	1576
50-100	11	798
100 - i więcej	5	1577

2.3.2.4 Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Na jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej składają się warunki glebowe, agroklimat lokalny, rzeźba terenu i warunki gruntowo - wodne.

Gmina Ełk posiada mało korzystne warunki rozwoju rolnictwa. Gruntów klas IIIa i IIIb jest 942 ha. Gleb średnich klas IVa i IVb jest najwięcej - ok. 10 tys. ha. Ok. 3.5 tys. ha gruntów ornych to ziemie klasy V i VI. Również na terenie sadów, łąk i pastwisk przeważają gleby IV klasy bonitacyjnej.

Gleby zaliczone są przeważnie do średniociężkich w uprawie, posiadają w wierzchnich warstwach glinę lekką, jest ich około 70 %. Gleb ciężkich do uprawy, posiadających w wierzchnich warstwach glinę średnią jest około 3 %. Pozostały obszar gruntów ornych stanowią gleby posiadające w wierzchnich warstwach piaski gliniaste.

Przestrzenne rozmieszczenie poszczególnych kompleksów glebowo - rolniczych charakteryzuje się ich wzajemnym przemieszczeniem na całym obszarze gminy. Większe enklawy gleb lepszych występują częściej na południowym i zachodnim obszarze gminy. Gorsze warunki użytkowo - rolnicze znajdują się w północno - wschodniej części gminy. Zwarte kompleksy gleb słabszych V i VI klasy występują częściowo na gruntach wsi: Czaple, Krokocie, Bartosze, Sajzy, Woszczele, Regiel, Janisze, Zdedy, Ruska Wieś, Mołdzie, Nowa Wieś Ełcka i Konieczki. Wskaźnik bonitacyjny dla gruntów ornych: 45.4, wskaźnik bonitacyjny dla użytków zielonych: 37.6.

Warunki agroklimatyczne gminy oceniono na 7.6 pkt. Warunki agroklimatyczne są trudne i mniej korzystne niż w innych regionach kraju i bardzo zróżnicowane nawet w obrębie województwa. Obszar ten należy do najzimniejszych rejonów nizinnych

naszego kraju. Średnia roczna temperatura wynosi ok. 6.8 °C. Okres zimy trwa 112 - 115 dni (z temperaturą poniżej 0 °C). Okres lata zaledwie 70 dni (z temperaturą powyżej 15 °C). Okres wegetacyjny trwa 180 - 190 dni. Ponadto niekorzystne dla rolnictwa są przymrozki jesienne i wiosenne.

Warunki klimatyczne gminy Ełk charakteryzują się ostrą, długą zimą krótkim przedwiośniem, chłodnym latem oraz występującymi późną wiosną i wczesną jesienią przymrozkami. Krótki okres wegetacyjny zmusza rolników do maksymalnej koncentracji prac polowych w okresie wiosennym (kwiecień - maj) i żniwowo - jesiennym (sierpień - wrzesień). Lokalny agroklimat sprzyja uprawie zbóż jarych, głównie owsa i jęczmienia.

Cały obszar gminy Ełk posiada urozmaiconą rzeźbę terenu, lekko falistą o ogólnym nachyleniu w kierunku pradoliny rzeki Ełk. Wskaźnik rozróżnienia terenów rolniczych wynosi: 3.1. Warunki gruntowo - wodne w podobnej skali ocenia się na 3.4 punktu. Występują tu liczne obszary bezodpływowe, stanowiące zamknięte zlewnie poszczególnych jezior. Główne rzeki gminy płyną w korytach słabo wciętych w podłoże, ich spadki są nieduże, wahania wodostanu w ciągu roku są małe i nie zagrażają wylewami. Teren gminy jest zasobny w wody gruntowe. Ogólny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wynosi 62.7 punktu wobec średnio 66.5 pkt. dla kraju.

2.3.2.5 Infrastruktura rolna

Większość podmiotów gospodarczych, produkcyjnych, handlowych i usługowych obsługujących rolnictwo gminy Ełk zlokalizowana jest w Ełku.

Niektóre z nich:

„MAZURY” S.A. Zakłady Mięsne	19-300 Ełk ul. Suwalska 86	skup żywca
Mazurski Rynek Rolno - Hurtowy SA	19-300 Ełk ul. Suwalska 4	skup i handel płodami rolnymi
„ARFA” s.c. J.K. Ruszczyk	19-300 Ełk ul. Suwalska 1	części do maszyn i ciągników oleje, smary
„AN-DY” s.c. PPH-U Hurtownia	19-300 Ełk ul. Suwalska 11	sprzęt i artykuły dla rolnictwa
„ROZMIX” F. Zyskowski	19-300 Ełk ul. B. Komorowskiego 2	sprzęt i artykuły dla rolnictwa
Gospodarstwo Rolne Straduny Modzelewski, Pietruszyński s.c.	Straduny ul. Nadrzeczna 4a	sprzęt i artykuły dla rolnictwa
„Agro-Lega” Sp. z o.o.	Lega. gm. Ełk	usługi rolnicze
Zakład Wylęgu Drobiu	19-300 Ełk ul. Sikorskiego 13	sprzedaż piskląt

ANIMEX” S.A. W-wa Hurtownia Artykułów Drobiarskich	19-300 Ełk ul. Gdańska 25	hurtownia artykułów drobiarskich
Przedsiębiorstwo „UNIROL” S.C.	19-300 Ełk ul. Cmentarna 4	hurtownia nawozów, pasz i środków ochrony roślin
„Elsner Product” Sp. z o.o. Chłodnia	19-300 Ełk ul. Suwalska 88	przetwórstwo, przechowywanie
Hurtownia Leków i Sprzętu Weterynaryjnego „Dowet”	19-300 Ełk ul. Suwalska 46	sprzedaż leków i sprzętu weterynaryjnego
Lecznica specjalistyczna dla zwierząt	19-300 Ełk ul. Suwalska 46	usługi weterynaryjne
Przychodnia weterynaryjna Abrycki Wiesław	19-300 Ełk ul. Armii Krajowej 39	usługi weterynaryjne
Pogotowie Weterynaryjne Dąbrowski Lech	19-300 Ełk ul. Mickiewicza 9A	usługi weterynaryjne
Usługi weterynaryjne Ładziński Jan	Mąki 4 19-321 Nowa Wieś Eł.	usługi weterynaryjne
Lecznica dla zwierząt Talaga Mirosław	19-300 Ełk ul. Grota Roweckiego 8.	usługi weterynaryjne
Usługi weterynaryjne Adasiewicz Marian	19-300 Ełk ul. Kilińskiego 19/90	usługi weterynaryjne
Lecznica dla zwierząt Russek Krzysztof	19-300 Ełk ul. Chopina 17	usługi weterynaryjne

Inne formy obsługi rolnictwa dostępne są w Ełku, sąsiednich miastach powiatowych i miejscowościach sąsiednich gmin.

Głównym odbiorcą mleka jest mleczarnia „Mlekoop” Grajewo, która od większych producentów odbiera mleko własnym transportem a od pozostałych, za pośrednictwem punktów skupu.

2.3.3 Leśnictwo

Tabela II/1S

Władający lasami	Lasy i grunty leśne (ha)	Grunty zadrzewione i zakrzewione (ha)
Grunty Skarbu Państwa w dyspozycji AWRSP	605	193
Grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego	8370	175
Grunty w trwałym zarządzie państw, jednostek organizacyjnych	1	0
Pozostałe grunty Skarbu Państwa	0	0
Grunty tworzące zasób gruntów komunalnych	6	11
Pozostałe grunty gminy	3	40
Grunty gminy przekazane w użytkowanie wieczyste	8	0
Grunty indywidualnych gospodarstw rolnych	671	188
Grunty osób fizycznych - pozostałe	11	10
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	11	11
Pozostałe grunty osób prawnych	14	3
Razem lasów, gruntów leśnych gruntów zadrzewionych i zakrzewionych	9700	631

Lasy i grunty zadrzewione zajmują 10331 ha co stanowi ponad 27 % powierzchni gminy. W 90 % lasy te należą do Skarbu Państwa a pozostałe 10 % do właścicieli innych. Lasy państwowe zarządzane są przez Administracją Lasów Państwowych za pośrednictwem Nadleśnictwa Ełk, które dzieli się administracyjnie na trzy obręby: Obręb Ełk, Obręb Jucha i Obręb Pisanica. Tereny gminy Ełk położone są głównie w Obrębie Ełk i zarządzane są przez leśnictwa: Bajtkowo, Buczki, Mrozy, Nowa Wieś Ełcka, Przykópka, Regiel i Szyba.

Nadleśnictwo Ełk posiada łącznie 21 357 ha w tym 19 160 ha lasów.

Przeważają tu lasy rozmieszczone w formie dużych kompleksów o wydłużonym kształcie w kierunku południkowym poprzecinane licznymi jeziorami i bagnami. Nieco powyżej 2 % stanowią drzewostany młode, posadzone na gruntach porolnych.

2.3.4 Turystyka i wypoczynek

2.3.4.1. Warunki i możliwości rozwoju turystyki

Gmina Ełk posiada dogodne warunki dla rozwoju funkcji turystycznej oraz agroturystyki. Tereny o predyspozycjach dla lokowania różnych form działalności turystycznej rozproszone są równomiernie na terenie całej gminy i rozciągają się wzdłuż brzegów jezior i kompleksów leśnych.

Do zalet wymienionych obszarów zaliczyć można:

- wybitne walory krajobrazowe
- czyste środowisko przyrodnicze
- duże powierzchniowo akweny jezior
- dostępne, płytkie brzegi jezior
- liczne lasy, zagajniki, „oczka wodne”
- dotychczasowa mała intensywność ruchu turystycznego
- stosunkowo słabsze bonitacje gleb

dobrze połączenia komunikacyjne (drogowe)

do wad zaliczyć można:

- niedostatek bazy noclegowo - gastronomicznej
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna
- istniejące zagrożenia dla czystości środowiska naturalnego
- konieczność objęcia ochroną terenów o znaczących walorach przyrodniczych.

Potencjalne możliwości znaczącego rozwoju turystyki na tych terenach zostały dostrzeżone i zbadane już w latach 80-tych. Opisane w opracowaniach studialnych i częściowo uwzględnione w poprzednich opracowaniach planistycznych.

Całe otoczenie jezior: Selment Wielki, Łasmiady, Regielskiego, Ełckiego, Sunowo, Woszczelskiego, Sawinda Wielka, Druglin Duży i Lipińskie wraz z otaczającymi terenami zaliczone zostało do obszarów turystycznych II rangi. Jezioro Selment Wielki sklasyfikowano w I klasie przydatności rekreacyjnej a kilka innych jezior zaliczono do również wysokiej klasy II. Szlaki wodne z rzekami Lega i Ełk zakwalifikowano do II rangi.

Cały ten rejon znajduje się w zasadzie poza uczęszczanymi drogami penetracji turystycznej. Dominującą formą rekreacyjnego wykorzystywania terenu są powstające zespoły zabudowy letniskowej min. w Chrzanowie, Mrozach

Wielkich, Woszczelach, Małkiniach oraz wykup i zmiana przeznaczenia istniejących budynków na cele letniskowe.

Podstawowe formy turystyki występujące na terenie gminy to turystyka pobytowa oraz spływy kajakowe. Turystyka piesza ma znaczenie marginalne, natomiast wzrasta zainteresowanie turystyką rowerową.

Potencjalnie największe możliwości rozwoju turystyki i rekreacji posiadają wsie: Barany, Bartosze, Mrozy Wielkie, Szeligi - Buczki, Sordachy, Woszczele, Rożyńsk, Malinówka, Piaski, Sajzy, Przytuły.

Potencjalne możliwości rozwoju form turystyki pobytowej i wędrowniej:

- żeglarsstwo
- spływy kajakowe
- windsurfing
- turystyka podwodna
- wędkarstwo
- turystyka piesza
- turystyka rowerowa
- hippika i hippoterapia
- narciarstwo biegowe
- agroturystyka

2.3.4.2. Baza turystyczna

Pola namiotowe, campingi:

- Camping Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji
150 miejsc noclegowych sezonowych (namioty)	Szeligi
- Ośrodek „Lazur”
100 miejsc noclegowych sezonowych (namioty, domki camp.)	Szeligi
- Ośrodek Wczasowy „Selment”
102 miejsca noclegowe sezonowe (namioty, domki camp.)	Szeligi
- Wojskowy Ośrodek Wypoczynkowy
81 miejsc noclegowych sezonowych (domki camp.)	Malinówka
- Ośrodek Wczasowy FSO
80 miejsc noclegowych sezonowych (domki camp.)	Bartosze
- pole biwakowe nad jeziorem Żabie Oczko	
- pole biwakowe Zdzisław Haraburda	Judziki

Gospodarstwa i kwatery agroturystyczne:

- kwatery agroturystyczne Dwór As
10 miejsc noclegowych całorocznych	J B Palczewscy	Straduny
- gospodarstwo ekologiczne,
agroturystyka
2 miejsca noclegowe sezonowe	W Haraburda	Bartosze
- kwatery agroturystyczne Młynek I
10 miejsc noclegowych całorocznych	E J Klemarewscy	Płociczno
- kwatery agroturystyczne Młynek II
10 miejsc noclegowych całorocznych	G Klemarewski	Płociczno
- kwatery agroturystyczne
8 miejsc całorocznych	P Sokołowski	Woszczele
- kwatery agroturystyczne
7 miejsc noclegowych sezonowych	R A Bieleccy	Mrozy W.
- kwatery agroturystyczne
11 miejsc noclegowych całorocznych	B A Twarowscy	Sajzy
- kwatery agroturystyczne
22 miejsca noclegowe sezonowe	T K Twarowscy	Sajzy
- kwatery agroturystyczne „Mi luki”	S Apacki	Miluki

12 miejsc noclegowych sezonowych - kwatery agroturystyczne „Denis”	J Szutowski	Piaski
10 miejsc noclegowych całorocznych - kwatery agroturystyczne	F Duda	Mrozy W.
8 miejsc noclegowych sezonowych - kwatery agroturystyczne „Mazurska Zagroda”	M Płońska	Czaple
12 miejsc noclegowych całorocznych - kwatery agroturystyczne	M Kopiczko	Chelchy
5 miejsc noclegowych sezonowych - kwatery agroturystyczne	A Wojciechowska	Małkinia
- kwatery agroturystyczne	H Składanek	Bajtkowo

Ośrodki wczasowe:

- Ośrodek Rekreacyjny „Selment” 180 miejsc całorocznych		Szeligi
- Ośrodek Wczasowy „Nasz Dom” 21 miejsc całorocznych		Miluki
- Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Malinówka” 65 miejsc całorocznych		Malinówka
- Ośrodek Wypoczynkowy UW w Warszawie 30 miejsc sezonowych		Sajzy

Hotele, pensjonaty:

„Gryfia Mazur”	Szeligi	120 miejsc całorocznych
„Lega Inn”	Chelchy	88 miejsc całorocznych
„Emerald”	Nowa Wieś Ełcka	42 miejsca całoroczne
„Domek Koniuszego”	Rydzewo	12 miejsc noclegowych
Pensjonat A. Paszkowski	Chruściele	

uczęszczane kąpieliska na terenie gminy istnieją w: Szeligach, Malinówce, Woszczelach, nad jez. Żabie Oczko,

2.3.4.3 Ełcka Kolej Wąskotorowa stanowi jedną z głównych atrakcji turystycznych gminy Ełk. Jej budowę rozpoczęto w 1910 r. Otwarcie ruchu na trasie: Ełk - Laski Małe - Borzymy (gm. Kalinowo) i odgałęzieniu Laski Małe - Zawady Tworki (gm. Prostki) odbyło się 23 października 1913 r. Kończono wtedy budowę odcinka z Borzym do Turowa (gm. Kalinowo). W 1946 r. mazurską wąskotorówkę przejęły PKP. We wrześniu 1991 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków wpisał do rejestru dóbr kultury cały układ przestrzenny wąskotorówki: stację początkową, budynki na dawnych stacjach granicznych w Turowie i Zawadach Tworkach, stare zwrotniki w rozjazdach, wiadukty drogowe koło Kalinowa, głazy wyznaczające granicę terenu kolejowego w Milewie. Kolejarze zaczęli organizować pociągi specjalne. Najchętniej korzysta z nich młodzież szkolna. Ciuchcią do Sypitek (gm. Kalinowo) organizowane są wycieczki na powitanie wiosny, na rozpoczęcie roku szkolnego, dzień wagarowicza, pożegnanie szkoły. Coraz częściej pociągi zamawiają entuzjaści kolejnictwa z kraju i zagranicy. Na specjalnie opracowanej malowniczej trasie wycieczkowej urządzone są przystanki z przygotowanymi atrakcjami dla turystów.

2.3.4.4 Porozumienie Gmin na Rzecz Rozwoju Pojezierza Ełckiego „KRAINA BOCIANA”

Pojezierze Ełckie zostało wydzielone przez polskich geografów jako odrębna jednostka fizjograficzna. Instytut Turystyki w swoim projekcie badawczym pt. „Program promocji turystycznej rejonu Mazur i Suwalszczyzny” wydzielił Pojezierze Ełckie jako odrębny region dla potrzeb turystyki. W 1997 r. osiem gmin: miasto i gmina Ełk, Kalinowo, Kowale Oleckie, Prostki, Stare Juchy, Świętajno, i Wieliczki podpisały Porozumienie na Rzecz Rozwoju Pojezierza Ełckiego, którego teren zajmuje 2630 km² i obejmuje rozległe, malowniczo połączone kompleksy leśne, jeziora, tereny równinne, pagórki i doliny morenowe.

Cele Porozumienia:

- wspólne reprezentowanie regionu
- koordynacja działań w zakresie organizacji imprez rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych i turystycznych
- promocja gmin (wspólne oferty turystyczne i promocyjne)
- działania zmierzające do pełnego wykorzystania potencjału ludzkiego i rzeczowego oraz przeciwdziałania bezrobociu

2.3.5. Drobną wytwórczość, budownictwo, rzemiosło

Na terenie gminy zarejestrowanych było w 1999 r. 317 firm prowadzących działalność gospodarczą. W tej liczbie było 250 zakładów osób fizycznych co stanowi 79 %. Wg. sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności zakłady zostały sklasyfikowane następująco:

	zakłady osób fizycznych	inne
- działalność produkcyjna	- 32 zakładów	5
- budownictwo	- 28	1
- transport, składowanie i łączność	- 27	0
- handel i naprawy	- 97	15
- hotele i restauracje	- 15	7
- obsługa nieruchomości i firm	- 12	6

Wśród podmiotów gospodarczych 16 funkcjonuje w formie spółek prawa handlowego. Są 4 spółdzielnie. Nie występują przedsiębiorstwa państwowe, komunalne ani fundacje.

Do największych zakładów działających w gminie zaliczyć można:

- „Marant” Zakład Produkcyjno - Usługowo - Handlowy Romuald Makarewicz w Siedliskach.
- „Motozbyt” Sp.z o.o. Przedsiębiorstwo Usługowo - Handlowe w Przykopcze
- „Auto Moto Ełk Sp. z o.o. w Nowej Wsi Ełckiej
- „Auto Estilo” Salon Samochodowy w Przykopcze
- Auto Komis „MT Cars” s.c. w Nowej Wsi Ełckiej
- Przedsiębiorstwo Produkcji Kruszywa w Chrzanowie
- Zakład Ogólnobudowlany Betoniamia Gryniewicz Stanisław w Chrzanowie
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowo - Handlowe Gajek Józef w Nowej Wsi Ełckiej

-
- „Seton” s.c. Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowo -
Handlowe Stacja Paliw w Nowej Wsi Ełckiej
 - „Car-Biz” Słyż Marek Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe w Nowej
Wsi Ełckiej
 - Piekarnia GS w Nowej Wsi Ełckiej
 - „Elmel” s.c. w Nowej Wsi Ełckiej
 - Nadleśnictwo Ełk w Mrozach
 - Trak „Mizer” Usługi i Przeróbka Drewna Sapieszko Ryszard
w Siedliskach
 - „Płód Rol” Spółka Pracownicza w Stradunach
 - ponadto wymienione wcześniej hotele i ośrodki
wypoczynkowe oraz duże gospodarstwa rolne.

3. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1. Geomorfologia.

3.1.1. Rzeźba terenu.

Gmina Ełk położona jest w obrębie Pojezierza Ełckiego, będącego częścią dużej jednostki morfologicznej Pojezierza Mazurskiego. Gminę przecinają dwie strefy odpływu glacyjfluwalnego, silnie zdeformowane wskutek wytapiania się zagrzebanych pod piaskami martwych lodów. Jedną z nich wykorzystaną jest przez liczne misy jeziorne np. Sawinda Wielka, Woszczelskie. Druga rynną ciągnie się na południe wzdłuż biegu rzeki Ełk w poprzek jez. Łaśmiady. Pod miastem Ełk obydwie te glacyjfluwalne doliny łączą się w jedną, skierowaną na południowy wschód ku kotlinie Biebrzańskiej. Powierzchnia gminy charakteryzuje się falistą i pagórkowatą rzeźbą z wałami moren akumulacyjnych wyniesionych do wysokości ok. 170 - 185 m n.p.m. Grupują się one w południowo - zachodniej i północnej części gminy, rejon wsi Bajtkowo, Tracze, Talusy, Siedliska.

Najniższe położone obszary to rynny jeziorne i doliny rzeczne ok. 120 - 125 m n.p.m. Maksymalne deniwelacje w obrębie gminy wynoszą 65 m. Spadki znaczne w sąsiedztwie pagórków i wałów morenowych lokalnie ponad 15 %, przeważnie 5 - 8 % na terenie wysoczyzn falistych. W obrębie wysoczyzn występują liczne zagłębienia bezodpływowe z wodą lub suche.

Charakterystycznym akcentem krajobrazu są duże powierzchnie jezior, bagnista dolina rzeki Ełk oraz kompleksy leśne na równinie sandrowej. Reasumując należy stwierdzić, że na obszarze gminy dominuje typ rzeźby pagórkowatej.

Procentowy udział poszczególnych typów rzeźby na obszarze gminy przedstawia się następująco:

- płaskorówninny	22 %
- niskofalisty i niskopagórkowaty	27 %
- falisty i pagórkowaty	44 %
- wysokofalisty i wysokopagórkowaty	7 %

Obszary pagórkowate i faliste w znacznym stopniu narażone są na erozję wodną gleb oraz stwarzają kłopoty w technicznych możliwościach uprawy roli, a więc utrudniają prawidłowe wykorzystywanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

3.1.2. Budowa geologiczna

Obszar gminy należy do tektonicznej jednostki wyniesienia mazursko-augustowskiego. Platforma prekambryjska zalega tu na głębokości do 1000 m.

Na utworach starszych formacji geologicznych zalegają utwory najmłodsze - czwartorzędowe. Średnia miąższość tych utworów w gminie Ełk sięga 150- 200 m.

Czwartorzęd reprezentowany jest przez utwory: plejstoceni i holoceni.

Są one głównie wytworem akumulacyjnej działalności lodowca oraz odpływających

w trakcie jego topnienia wód. Najstarsze z nich to fluwioglacjalne piaski i żwiry o dużej miąższości, położone na północny wschód i południowy wschód od miasta Ełk. Utwory młodsze od piasków i żwirów to gliny zwałowe, które osadziły się u schyłku zlodowacenia bałtyckiego. Występują one na wysoczyznach, głównie w strefie moreny czołowej. Gliny te są piaszczyste, posiadają znaczne domieszki węgla wapnia o konsystencji zwartej bądź twaroplastycznej a nawet plastycznej (zagłębienia bezodpływowe). Najmłodsze utwory holoceniowe powstałe z rozmycia glin zwałowych występują jako muły (pyły) w zagłębieniach bezodpływowych, a w dolinie rzeki Ełk oraz obniżeniach pojeziornych występują piaski drobne z domieszką części humusowych oraz dużych zespołów torfowych.

Utwory wysoczyznowe tj. gliny zwałowe i piaski wodnolodowcowe są gruntami nośnymi, nie stwarzającymi ograniczeń dla posadawiania budynków. Utwory holoceniowe, piaski i żwiry akumulacji jeziornej, mady, torfy, namuły organiczne są przeważnie słabonośne i nie nadają się do bezpośredniego posadowienia budynków.

3.1.3. Surowce mineralne.

Gmina Ełk posiada kilka udokumentowanych złóż surowców mineralnych. Wśród nich rozpoznano złoża:

- piasków (Piaski, Borki, Rostki Bajtkowskie, Woszczele)
- piasków ze żwirem (Chrzanowo, Barany, Płociczno, Krokocie, Przykopka)
- piasków gliniastych, ilów, gliny (Siedliska)
- kredy jeziornej (Borki, Bobry, Regielnica)

Ponadto w wielu wsiach funkcjonują lokalne piaskownie i żwirownie o różnych zasobach i różnym stopniu wyeksploatowania.

Dla poszukiwań surowców do produkcji kruszyw wskazuje się strefę sandrową na północny wschód od Ełku.

Inwentaryzację badań geologiczno - inżynierskich z terenu powiatu ełckiego, które znajdowały się w zasobach byłego Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach przekazano do Starostwa Powiatowego w Ełku. Inwentaryzację przeprowadziło w 1998 r. Przedsiębiorstwo Geologiczne EKO-GEO z Suwałk.

Na rysunku uwarunkowań oznaczono udokumentowane złoża kopalin:

Lp.	Nazwa złoża (ID złoża)	Miejscowość (obręb)	Rodzaj surowca	Określenie organu zatwierdzającego dokumentację	Znak i data decyzji zatwierdzającej dokumentację złoża	Zasób bilansowanych złóż ⁴ (tys. t)	Powierzchnia złoża (m ²)
1.	BIENIE-CHRZANOWO (ID10484)	Bienie/Chrzanowo	Złoże kruszywa naturalnego	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	ŚR.II.7414/31/04/05 z 14.01.2005 r.	808	5 4565
2.	SIEDLIKA (ID2483)	Siedliska/Oracze	Złoże kruszywa naturalnego	Prezes Centralnego Urzędu Geologii	KZK/012/S/4049/79/80 z 01.07.1978 r.	33	11 1449
3.	PŁOCICZNO I (ID10485)	Płociczno	Złoże kruszywa naturalnego	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	ŚR.II.7414/29/04 z 07.12.2004 r.	599	7 0189
4.	WOSZCZELE II (ID10486)	Woszczele	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.7510-10/04 z 19.01.2005 r.	161	1 5804
5.	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	Złoże	Marszałek	OŚ.GW.7514-33/06/07 z	1 459	14 1702

⁴ Na podstawie Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2016 r., Warszawa 2017

	EŁCKA II (ID8306)	Ełcka/Zdunki	kruszywa naturalnego	Województwa Warmińsko-Mazurskiego	29.01.2007 r.		
6.	GUZKI (ID11462)	Guzki/Mołdzie/Pistki	Złoże kruszywa naturalnego	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ.GW.7514-44/07 z 19.12.2007 r.	41 285	213 2044
7.	BIENIE (ID12313)	Bienie	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.7510-09/08 z 26.11.2008 r.	67	1 4105
8.	SIEDLIŚKA II (ID14313)	Siedliśka	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.7510-3/10 z 10.05.2010 r.	13	5928
9.	ZDEDY (ID9980)	Zdedy	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.7510-1/04 z 18.02.2004 r.	42	6160
10.	SAJZY (ID9681)	Sajzy	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.7510-1/03 z 06.03.2003 r.	148	1 7399
11.	WOSZCZELE-CHRZANOWO (ID1664)	Chrzanowo	Złoże kruszywa naturalnego	Wojewoda Suwalski	OŚ.IIIg-7517/9/96 z 09.07.1996 r.	317	6 5655
12.	NOWA WIEŚ EŁCKA (ID6534)	Nowa Wieś Ełcka	Złoże kruszywa naturalnego	Wojewoda Suwalski	GPŚ.VIIg-7517/9/95 z 22.08.1995 r.	48	9806
13.	PŁOCICZNO (ID5860)	Płociczno/Czaple/Krokcie	Złoże kruszywa naturalnego	Minister Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnych	KZK/012/J/6058/92/93 z 03.11.1993 r.	8 831	89 1179
14.	MROZY WIELKIE (ID4003)	Mrozy Wielkie	Złoże kruszywa naturalnego	Wojewoda Suwalski	OŚ.V/8513/5/85 z 17.01.1985 r.	136	1 9303
15.	MILUKI (ID3953)	Miluki/Krokcie	Złoże kruszywa naturalnego	Centralny Urząd Geologii	Zarejestrowana karta złoża z 24.09.1956 r.	1 250	13 8097
16.	PŁOCICZNO-KROKOCIE (ID1661)	Czaple/Krokcie/Przykópka	Złoże kruszywa naturalnego	Prezes Centralnego Urzędu Geologii	SM/912/M/2712/72 z 20.10.1972 r.	12 468	141 8394
17.	PŁOCICZNO II (ID15975)	Płociczno	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.6528.5.2012 z 04.04.2012 r.	271	1 9683
18.	WOSZCZELE III (ID16023)	Woszczele	Złoże kruszywa naturalnego	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ-GW.7427.23.2012 z 12.06.2012 r.	1 444	12 9182
19.	ORACZE (ID14314)	Oracze	Złoże kruszywa naturalnego	Starosta Ełcki	R.7510-2/10 z 10.05.2010 r.	30	1 9978
20.	PŁOCICZNO III (ID17906)	Płociczno	Złoże kruszywa naturalnego	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	GW.7427.38.2015 z 24.11.2015 r.	643	3 7604

3.2. Wody powierzchniowe i wglębne

3.2.1. Wody powierzchniowe.

Gmina Ełk należy do dwóch dorzeczy: rzeki Ełk z dopływem rzeki Legi na wschodzie oraz rzeki Pisy na zachodzie. Razem wchodzi w skład zlewni Biebrzy. Dział wodny III rzędu przebiega przez zachodnią część gminy obejmując w strefę dorzecza Pisy jeziora: Druglin, Lipińskie, Zdedy, Bajtkowskie.

Dział wodny IV rzędu przebiega między doliną rzeki Ełk i rzeki Legi. W ten sposób jeziora: Selmęt Wielki i Regielskie odwadniane są na wschód do Legi - Jegrzni wpływającej jako dopływ rzeki Ełk w bagnach biebrzańskich.

Rzeka Ełk wypływa z jeziora Łaśmiady, przecina teren gminy z kierunku północno - zachodniego na południowy wschód przepływając przez jezioro Ełk. Rzeka płynie zakolami i wykazuje tendencję do zarastania. Cały obszar doliny rzeki jest podmokły o płytkim występowaniu wód gruntowych. Rzeka wpada do jeziora Ełk od strony wschodniej. Szerokość koryta ok. 20 m, a głębokość przeciętnie ok. 2,0m.

Na terenie gminy znajdują się dwa wodowskazy, w miejscowości Malinówka oraz przy ujściu rzeki do jeziora Ełk. Okresy najwyższych wodostanów rzeki przypadają zazwyczaj na okres od marca do maja a najniższych od września do grudnia. Wodostany są wyrównane, a wahania roczne zwierciadła wynoszą średnio 20 - 30 cm. Rzadziej osiągają około 1.0 m. Wody powodziowe rzeki z zasady utrzymują się w granicach koryta rzeki, tylko lokalnie występują poza jego obręb i zalewają niewielkie, najniższej położone fragmenty doliny.

Rzeka Lega płynie mniejszym odcinkiem przez gminę Ełk. Płynie z północno - zachodniego krańca gminy, wpływając do jeziora Selmęt Wielki. Wodowskaz znajduje się przy wypływie rzeki z jeziora - w miejscowości Makosieje (gm. Kalinowo). Rzeka Lega podobnie jak rzeka Ełk ma wodostany wyrównane, roczna amplituda wahań jest niewielka.

Pozostałe drobne ciekły występujące na terenie gminy mają duże znaczenie krajobrazowe, odwodnieniowe terenów zabagnionych oraz w systemie powiązań melioracyjnych.

Ponadto występują na analizowanym obszarze duże zespoły bagienne, szczególnie w rynnach i misach jeziornych oraz w zagłębieniach bezodpływowych na wysoczyźnie.

Istotnym elementem hydrograficznym na terenie gminy są jeziora, które zajmują stosunkowo znaczną powierzchnię. Jeziora wypełniające rynnę subglacialną to: Woszczelskie, Sunowo, Ełckie, Szarek oraz misy jeziorne np. Łaśmiady, Selmęt Wielki.

Największymi jeziorami w gminie jest Selmęt Wielki (ok. 1270 ha), Druglin (ok. 420 ha), Ełckie (ok. 380 ha).

Jezioro Selmęt Wielki jest jeziorem przepływowym rzeki Legi. Jezioro składa się z dwóch rynien połączonych ze sobą niemal pod kątem prostym. Położone w krajobrazie nizinnym, pagórkowatym. Sąsiaduje od zachodu z krajobrazem sandrowym, pojeziernym.

Wiele jezior, szczególnie małych przechodzi proces eutrofizacji.

3.2.2. Wody gruntowe.

Warstwy wodonośne związane są z piaskami i żwirami akumulacji wodno - lodowcowej, rzadziej z piaskami rzeczными lub jeziornymi, sporadycznie żwirami. Zazwyczaj poszczególne warstwy piaszczyste są oddzielone od siebie, lecz zdarza się, że dzielące je gliny zostały wyerodowane i wówczas poszczególne serie zalegają bezpośrednio na sobie tworząc warstwy wodonośne o dużej miąższości i znacznych zasobach wody.

Jest to plejstocieńskie piętro zaopatrzenia w wodę pitną. W obrębie utworów piaszczysto - żwirowych woda gruntowa występuje głębiej niż 4.5 m od powierzchni terenu. Płycej występuje lokalnie w zagłębieniach bezodpływowych. W obrębie utworów gliniastych woda utrzymuje się na różnych głębokościach, w niewielkich śródglinowych soczewkach bądź okresowo gromadzi się w stropie warstw przypowierzchniowych.

Piętro holocieńskie występuje głównie w utworach rzecznych doliny rzeki Ełk i rzeki Lega, gdzie woda gruntowa utrzymuje się płytko, do 1.0 m. Wody te tworzą swobodne zwierciadło o znacznej amplitudzie wahań rocznych. Reasumując należy stwierdzić, że zasadnicze źródło ujęć wody gruntowej na terenie gminy stanowi piętro plejstocieńskie.

Piętro kredowe - głębokie zaleganie oraz niekorzystne wykształcenie (zła przewodność), sprawiają, że utwory przedczwartorzędowe nie są dobrym źródłem poboru wód.

3.3. Gleby

Gleby na obszarze gminy genetycznie związane są z utworami czwartorzędowymi. Skałę macierzystą gleb wysoczyzny stanowią utwory wodnolodowcowe oraz utwory zwałowe. Skałę macierzystą gleb dolin rzecznych i obniżeń jeziornych stanowią utwory organiczne pochodzenia holocieńskiego.

Gleby obszaru gminy wykazują znaczne zróżnicowanie powierzchniowe. Na wysoczyznach morenowych płaskich i falistych występują gleby wytworzone z glin zwałowych tzw. bielice oraz z piasków naglinowych - lekkie i średnie.

Na wysoczyźnie pagórkowatej przeważają gleby brunatne, lekkie, średnie i ciężkie. Na równinie sandrowej znajdują się gleby bielicowe wytworzone z piasków, luźne, słabogliniaste i gliniaste. Podobnie w rynnach jeziornych. Natomiast w dolinach rzecznych i równinach akumulacji torfiasto rzecznych występują gleby bagienne, torfowe. Czarne ziemie występują lokalnie i są to gleby żyzne

3.4. Fauna i flora - rezerваты przyrody.

Obszar gminy Ełk leży w krainie geobotanicznej Pojezierza Mazurskiego i należy do północnego działu geobotanicznego, odpowiedniego subborealnemu typowi roślinności. Granicę tego działu wyznaczają zasięgi kilku gatunków drzew leśnych jak np. południowo - zachodnia granica zwartego zasięgu północno - europejskiego świerka, północno - wschodnia granica zasięgu buka, jaworu, dębu bezszypułkowego. Kraina ta charakteryzuje się występowaniem prawie wszystkich typów siedliskowych, przy czym dominującą rolę posiadają siedliska borów świeżych i mieszanych, olsów typowych. Charakterystyczne dla omawianego

obszaru jest bardzo liczne występowanie świerka, który obok sosny występuje na podłożu piaszczystym. Na terenach gliniastych rosną lasy łąkowe. Składnikiem borów mieszanych jest grab, lipa, dąb szypułkowy, świerk i sosna.

Cechą terenów położonych na południe od Ełku jest występowanie znacznych powierzchni leśnych, w których naturalna, urozmaicona szata roślinna została zniekształcona przez wprowadzenie monokultur sosnowych.

Do osobliwości przyrody należy położony na zachód od Ełku rezerwat przyrody Bartosze (190.17 ha). Występuje tu ponad 270 gatunków roślin a na szczególną uwagę zasługuje rzadko spotykany zawilec wielokwiatowy oraz dwa skupiska irgi czarnej.

Charakterystycznym i rozpowszechnionym typem zbiorowiska roślinnego są torfowiska, najczęściej niskie a także liczne enklawy zadrzewień śródpolnych, przywodnych i przydrożnych.

Ochroną prawną otoczone są występujące na terenie gminy pomniki przyrody. Są to pojedyncze drzewa, grupy drzew i głązy narzutowe.

Tabela 1/PP

Nr rej.	Przedmiot ochrony	Miejscowość	Zamieszczony
57	żywotnik olbrzymi obwód: 2,3 m wysokość: 20 m	gospodarstwo Szarek	Dz.Urz.WRN w Białymstoku z 1962 r. Nr 10, poz. 125
58	dąb szypułkowy obwód: 4,7 m wysokość: 23 m	gospodarstwo Szarek	Dz.Urz.WRN w Białymstoku z 1962 r. Nr 10, poz. 125
59	grupa lip drobnolistnych obwód: 1.65 - 3.3 m wysokość: 22 - 24 m	gospodarstwo Szarek	Dz.Urz.WRN w Białymstoku z 1962 r. Nr 10. doz. 125
75	głaz narzutowy obwód: 11 m wysokość: 0.8 m	Ruska Wieś	Dz.Urz.WRN w Białymstoku z 1962 r Nr 10, poz 125
76	głaz narzutowy obwód: 8 m wysokość: 2.2 m	Piaski	Dz.Uiz.WRN w Białymstoku z 1962 r. Nr 7, poz. 77
179	klon zwyczajny obwód: 4 m wysokość: 28 m	Chelchy	Dz.Uiz.WRN w Suwałkach z 1978 r Nr 11, poz. 46
180	lipa drobnolistna obwód: 4 m wysokość: 28 m	Straduny	Dz.Urz.WRN w Suwałkach z 1978 r. Nr 11. doz. 46
181	dąb szypułkowy obwód: 5.6 m wysokość: 28 m	Chelchy	Dz.Urz.WRN w Suwałkach z 1978 r. Nr 11. poz. 46
182	grupa drzew sztuk: 7 dąb szypułkowy obwód. 3.5 m dąb szypułkowy obwód: 4.0 m lipa drobnolistna obwód: 2.6 m lipa drobnolistna obwód: 2.6 m lipa drobnolistna obwód 2.7 m lipa drobnolistna (I) obwód 4.2 m	Janowo wysokość: 26 m wysokość: 27 m wysokość: 28 m wysokość: 29 m wysokość: 28 m	Dz.Urz.WRN w Suwałkach z 1978 r Nr 11, poz. 46
231	grupa 4 topol białych obwód: 2,2- 3.6 m wysokość: 23 - 26 m	Lepaki	Dz.Urz.WRN w Suwałkach z 1980 r. Nr 2. doz. 10
327	dąb szypułkowy obwód: 3.8 m wysokość: 27 m	Mleczno	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1993 r. Nr 2. poz. 11
328	grupa 49 lip drobnolistn. obwód: 1.2 - 3 6 m wysokość: 22 - 28 m	Straduny	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1993 r. Nr 2, poz. 11
362	dąb szypułkowy obwód: 3.6 m wysokość: 25 m	Bobry	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1993 r. Nr 2, poz. 11
527	głaz narzutowy obwód, 6.7 m wysokość: 1.03 m	Ruska Wies	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1998 r. Nr 74, poz, 510
528	dąb szypułkowy obwód. 3.44 m wysokość' 26	Lega	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1998 r. Nr 74. doz. 510
529	lipa drobnolistna obwód 2 6 m wysokość. 27	Janów	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1998 r Nr 74, poz 510
530	dąb szypułkowy obwód. 3 66 m wysokość: 25 ni	Ruska Wieś	Dz.Urz. Wojewódz. Suwalskiego z 1998 r. Nr 74, poz. 510

3.5. Walory krajobrazowe.

Obszar gminy Ełk leży w korzystnym geograficznie obszarze Polski. Obejmuje on południową część Pojezierza Ełckiego będącego środkową częścią obszaru Pojezierza Mazurskiego. Krajobraz tych ziem wymodelowany został przez liczne zlodowacenia czwartorzędowe na przestrzeni milionów lat, a głównie przez ostatnie - bałtyckie. Pagórkowaty krajobraz poprzecinany dolinami rzek i jezior sąsiaduje tu z dużymi kompleksami leśnymi i małymi zagajnikami, mokradłami i bagnami.

Zasadniczym elementem przyrodniczym określającym krajobraz ziemi ełckiej i jej turystyczny charakter, są jeziora. Wypełniają one rozległe rynny i doliny polodowcowe w promieniu 15 - 20 km od Ełku. Większość zbiorników wodnych, szczególnie położonych przy lasach i w sąsiedztwie wsi, stwarza miejsca o dużej atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej. Część z nich połączona jest z innymi akwenami poprzez rzeki i mniejsze cieki wodne. Na większości jezior można uprawiać żeglarstwo, są też doskonałe warunki dla turystyki kajakowej.

Znaczącą rolę w krajobrazie zajmują małe bezodpływowe jeziora tzw. „oczka wodne” Położone w głębi lasów lub wśród pól w otoczeniu charakterystycznej nadbrzeżnej roślinności, wzbogacają ogromnie walory krajobrazowe gminy. Większość akwenów zasobna jest w różne gatunki ryb.

O walorach krajobrazowych tej ziemi decydują też lasy, które zajmują prawie 30 % powierzchni gminy. Występują w kilkudziesięciu kompleksach, od małych, kilkuhektarowych do dużych o powierzchni ponad 4 tys. ha. Liczne niewielkie skupiska drzewostanu o różnorodnej strukturze są charakterystycznym elementem krajobrazu mazurskiego.

Ponieważ lasy ełckie wywodzą się z dawnego kompleksu borów suchych Puszczy Augustowskiej, drzewostanem dominującym w ponad 75 % ich powierzchni jest sosna z poszyciem jałowca, ponadto świerk i brzoza. Drzewostan ten tworzy specyficzny mikroklimat leśny, korzystnie wpływający na samopoczucie ludzi. Szczególnie odczuwalne jest to w większych kompleksach leśnych, m.in. w okolicach Ełku, Przykopyki i Ruskiej Wsi. Ważnym elementem środowiska leśnego gminy Ełk jest bogata fauna. Występują tu najczęściej: jeleń, dzik, zając, kuna, tchórz, ryś, wilk a także łoś i bóbr. Liczne gatunki ptactwa m.in. kuropatwy, cietrzewie a w pobliżu wód żurawie i kormorany.

Istotnym elementem krajobrazu jest rzeźba terenu. Występują na terenie gminy dwa typy krajobrazu. Część północna i wschodnia jest mocno pofałdowana. Układają się tam na przemian wysoczyzny oraz doliny i kotliny morenowe. Wysoczyzny ciągną się na przestrzeni kilku i kilkunastu kilometrów w formie łagodnych wzgórz. Niekiedy rzeźba jest bardziej urozmaicona tworząc wzgórza o stromych stokach, poprzecinanych głębokimi jarami a skupiska kamieni i pojedyncze głazy narzutowe dodatkowo wzbogacają krajobraz. Najciekawsza tego typu rzeźba występuje na północny zachód od Siedlisk.

Odmienny krajobraz występuje w części środkowej i południowej ziemi ełckiej. Obniżające się od północy tereny gminy stają się coraz mniej pofałdowane, przechodząc stopniowo w łagodne doliny a następnie w wielkie obszary równinne, stanowiące część Równiny Augustowskiej.

Podkreślenie walorów krajobrazowych gminy stanowią strefy chronionego krajobrazu ustalone Rozporządzeniem Wojewody z 1998 r.

Na terenie gminy występuje szereg tzw. jednostek architektoniczno-krajobrazowych. Są to sylwety obiektów architektonicznych, często zabytkowych w powiązaniu z elementami środowiska przyrodniczego. Po raz pierwszy w planowaniu przestrzennym, gminy podjęto próbę zwrócenia uwagi na wartości kulturowo-przestrzenne w krajobrazie, co zostało w "Studium" gminy uwidocznione na wyodrębnionych planszach mapowych.

3.6. Powiązania przyrodnicze.

Powiązania przyrodnicze na terenie gminy mają ścisły związek nie tylko z lokalnym ekosystemem, ale także z ekosystemem regionu, kraju, a nawet Europy. Znaczna część obszaru gminy położona szerokim pasem na północ od drogi krajowej nr 16 i na zachód od drogi krajowej nr 65 stanowi element obszaru węzłowego z biocentrami o znaczeniu międzynarodowym - ECONET. Natomiast południowo - wschodnia część gminy położona na południe od drogi krajowej nr 16 i na wschód od drogi krajowej nr 65 jest elementem korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym. Zasięg tych ponadlokalnych struktur przyrodniczych oraz innych obszarów chronionych przedstawiono na obu głównych rysunkach Studium.

3.7. Konflikty ekologiczne.

W aktualnej sytuacji na terenie gminy Ełk ostro rysujących się konfliktów ekologicznych - nie ma.

Do przeszłości należą degradujące środowisko przyrodnicze wielkotowarowe fermy hodowlane byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Dostrzegalny konflikt ekologiczny może stanowić lokalizacja wysypiska śmieci w Siedliskach, które zlokalizowane jest na skraju obszaru węzłowego ECONET. Jednakże podjęte działania w kierunku zmniejszenia uciążliwości tego obiektu dla środowiska oraz zastosowanie nowoczesnych metod składowania i segregacji, a także późniejszej rekultywacji, pozwalają na stosunkowo bezkonfliktowe funkcjonowanie tego obiektu.

Niedostosowane do wzrastającego natężenia komunikacyjnego drogi kołowe także stanowią pewien konflikt mający negatywny wpływ zarówno na środowisko jak i na jakość życia mieszkańców. Przykładem takich dróg są obie drogi krajowe przebiegające przez teren gminy.

Zagrożeniem na terenach przyjeziodowych jest brak systemowych rozwiązań odprowadzenia ścieków i usuwania odpadów stałych.

Do konfliktów ekologiczno - przestrzennych można w pewnym stopniu zaliczyć też pozostałości po byłych PGR-ach a w szczególności degradujące ład przestrzenny zaniedbane zabudowania i obiekty.

3.8. Wykaz obszarów chronionych na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

3.8.1. Rozporządzenie Nr 82 / 98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu

województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 36, poz. 194 z 1998 r.).

3.8.2. Rozporządzenie Nr 53 Wojewody Olsztyńskiego z dnia 16 czerwca 1998 r. w sprawie systemu obszarów chronionych w województwie olsztyńskim, wyznaczania obszarów chronionego krajobrazu oraz zasad gospodarowania na tych obszarach (Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 13, poz. 186 z 1998 r.).

4. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

4.1. Historia (wydarzenia i postacie historyczne)

Na terenie gminy brak jest pamiątek ściśle historycznych, których nie uwzględniono w innych częściach opracowania. W zasadzie, poza cmentarzami wojennymi, które zlokalizowane są w miejscach lub w sąsiedztwie bitew z I wojny światowej, nie są one widoczne w terenie (poza tablicą pamiątkową w Lepakach). Z wydarzeń historycznych, które miały miejsce na terenie gminy wymienić należy przede wszystkim:

- powstanie starostwa w Stradunach (XVI w.)
- najazd Tatarów w okresie wojen polsko - szwedzkich, w latach 1656 - 1657
- wielką epidemię w latach 1709 - 1711
- pobyt cesarza Aleksandra II w Ełku po klęsce wojsk napoleońskich (1813 r.)
- przyjazd cesarza Wilhelma II w lutym 1915 r. w czasie walk niemiecko - rosyjskich, do powiatu ełckiego.
- wielkie migracje ludności w latach 1945 - 1946

Brakuje ciekawszych postaci związanych z terenem gminy. Osoby szerzej znane mieszkały i działały przede wszystkim w mieście Ełk.

Wśród osób pochodzących z gminy można wspomnieć o Friedrichu Recku urodzonym w Malczewie, który był niemieckim parlamentarzystą, krytykiem teatralnym, autorem licznych powieści i scenariuszy filmowych, zmarłym w obozie koncentracyjnym w Dachau.

W Stradunach działał pastor Jerzy Wasiński, twórca kancjonału pruskiego wydanego w 1741 r.

W Lepakach Małych urodził się Michał Pospieszalski, mazurski twórca ludowy (we wsi znajduje się tablica pamiątkowa).

Materiały historyczne dotyczące gminy można znaleźć w Archiwum Państwowym w Ełku, Olsztynie oraz w Niemczech.

4.2. Charakterystyka zasobów kulturowych i zabytkowych

Zasób obiektów zabytkowych i kulturowych zawiera obiekty wpisane do rejestru zabytków, proponowane do wpisu do rejestru zabytków. Poza zasobem istnieje szereg obiektów powstałych przed 1945 r., będących elementem krajobrazu kulturowego. Sposób ich traktowania zostanie omówiony w dalszej części opracowania.

Obiekty stanowią grupy o różnych funkcjach użytkowych, o różnym przeznaczeniu i różnej formie zachowania. Obiekty kubaturowe występują w formie zabudowy skupionej lub rozproszone. Na omawianym terenie są również obiekty liniowe (aleje, czynne linie kolejowe). Cmentarze są obiektami usytuowanymi w pobliżu zabudowy

i układów liniowych.

4.2.1. Archeologia

Teren gminy jest stosunkowo dobrze przebadany pod kątem archeologicznym. Systematyczne badania powierzchniowe w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski objęły około 50 % obszaru gminy, zaś prace wykopaliskowe prowadzono na kilku stanowiskach (m.in. Miluki, Bajtkowo). Ogółem na terenie gminy znajduje się ponad sto stanowisk archeologicznych, z których 74 zasługuje na wyróżnienie. Duża liczba stanowisk pochodzi z epoki kamienia (głównie obozowiska z późnego paleolitu i mezolitu). Występują także obiekty z późniejszych okresów, a zwłaszcza z okresu rzymskiego, wczesnego średniowiecza i średniowiecza. Obok licznych osad spotyka się również grodziska (m.in. w Bajtkowie i Szeligach). Najwięcej stanowisk archeologicznych występuje w Milukach (11), Stradunach (8) i Oraczach. Do rejestru są wpisane dwa stanowiska (Bajtkowo 1 i Szeligi 1).

Duże walory krajobrazowe posiadają również domniemane grodziska, kopce i kurhany w Buczkach (st.4), Ledze (st.1), Mrozach Wielkich (st. I), Stradunach (st. 1), Szeligach (st. 2), Malinówce (st. 2), Oraczach (st. 4 i 6), Regielnicy (st.1), Sędkach - Ropelach (st. 16). Jednakże ich wartość naukowa może być potwierdzona dopiero po przeprowadzeniu badań weryfikacyjnych. Pozostałe stanowiska należą do tzw. obiektów płaskich, nie wyróżniających się w terenie. Do najciekawszych pod względem poznawczym należą: obozowisko od mezolitu po epokę brązu i osada z okresu rzymskiego w Gizach (st. 4), obozowisko mezolityczne, osady z neolitu, epoki brązu, okresu rzymskiego, wędrowek ludów i wczesnego średniowiecza w Milukach (st. 4), obozowisko z epoki kamienia, osada średniowieczna oraz nowożytna huta szkła w Sajzach (st. 12) oraz wielokulturowe stanowisko w Stradunach (nr. 13).

4.2.2. Zabytki ruchome

Teren gminy jest ubogi w zabytki ruchome. Pierwszą grupę stanowią zabytki sakralne znajdujące się w kościele parafialnym w Stradunach (m.in. obrazy, prospekt organowy oraz płyty nagrobne). Druga grupa to zabytki sepulkralne. Są to głównie żeliwne krzyże nagrobne występujące na niektórych cmentarzach ewangelickich.

4.2.3. Obiekty architektury, budownictwa i techniki

Na obszarze gminy znajduje się ponad 100 obiektów o wartościach zabytkowych i kulturowych.

Architekturę sakralną reprezentują dwa dawne kościoły ewangelickie (Bajtkowo i Straduny). Kościół w Bajtkowie, w stylu neogotyckim, obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem MB Różańcowej, powstał po utworzeniu parafii w 1895 r. Po drugiej wojnie światowej został przejęty przez katolików. Kościół ewangelicki w Stradunach, dzisiaj rzymskokatolicki pod wezwaniem MB Królowej Polski, posiada dłuższą historię. Pierwszy kościół zbudowano tu w końcu XV w, jeszcze przed utworzeniem parafii (1554 r.). Kościół ten spłonął 21 września 1736 roku.

Odbudowano go w obecnej postaci w 1738 r.

Dużą grupę stanowią zespoły dworskie i folwarczne (18), w skład których wchodzi dwory i różnego rodzaju budynki gospodarcze. Większość zespołów powstała w końcu XIX lub na początku XX wieku. Stan ich jest przeważnie zły lub bardzo zły, często są one przebudowane i odbiegają swoim wyglądem od pierwotnej formy. W grupie tej można wymienić między innymi zespoły w Chelchach, Chojniaku, Ełku POHZ, Ledze, Pistkach, Ruskiej Wsi, Stradunach, Talusach i Witynach. Bez dworów istnieją zespoły w miejscowościach: Bajtkowo, Konieczki, Kałużyny, Pistki. W Malinówce ocalał gruntownie przebudowany dwór.

Stosunkowo liczne są zespoły szkolne. Powstały one na początku XX wieku lub w okresie międzywojennym. W skład ich wchodzi szkoły oraz sąsiadujące z nimi budynki gospodarcze. Znajdują się one we wszystkich większych miejscowościach i są stosunkowo dobrze zachowane. Występują między innymi w Bartoszach, Baranach, Bobrach, Chrzanowie, Krokociach i in.

W większości wsi oraz na koloniach zachowały się historyczne domy, powstałe w końcu XIX wieku, przed I wojną światową oraz w latach dwudziestych i trzydziestych (np. w Bartoszach, Mostołtach, Mrozach Wielkich, Oraczach, Piaskach, Płocicznie, Rożyńsku, Sajzach, Zdedach, Lepakach M.). Karczmy (tzw. Gasthaus) występują w Mostołtach, Stradunach i Woszczelach. Mało jest obiektów historycznych związanych z leśnictwem (leśniczówki w Mrozach Wielkich i Milukach).

Stosunkowo liczna jest grupa zespołów budowli i urządzeń kolejowych (budynki stacyjne, magazyny, mosty). Obiekty te powstały przeważnie na początku XX wieku i zachowały się przy czynnych liniach kolejowych: Ełk - Pisz - Olsztyn (Bajtkowo, Nowa Wieś Ełcka), Ełk - Mikołajki - Olsztyn (Bartosze - Rogale), Ełk - Gołdap (Chelchy), Ełk - Giżycko - Olsztyn (Woszczele). Osobne miejsce w tej grupie przypada Ełckiej Kolei Wąskotorowej Ełk - Laski Małe - Turowo, - Laski Małe - Zawady. Z innych budowli inżynierskich zachowały się mosty w Bartoszach (1), Ełku (3), Guzkach (1).

Budynki przemysłowe są reprezentowane przez młyny w Nowej Wsi Ełckiej, Płocicznie i Woszczelach oraz gorzelnie w Pistkach, Ruskiej Wsi i Stradunach. W zakresie współczesnych obiektów obronnych należy odnotować żelbetowy schron w Nowej Wsi Ełckiej, kilka schronów wzdłuż rzeki Legi na jeden ckm oraz szczytkowo zachowane okopy z 1944 roku z nielicznymi formami betonowymi tzw. Kochtopfe.

Do rejestru zabytków są wpisane cztery obiekty (dawne kościoły ewangelickie w Bajtkowie i Stradunach, plebania w Bajtkowie oraz młyn wodny w Nowej Wsi Ełckiej). W archiwum Delegatury Służby Ochrony Zabytków w Ełku znajduje się stosunkowo niewiele kart ewidencyjnych dokumentujących obiekty architektury, budownictwa i techniki z gminy Ełk.

4.2.4. Ruralistyka

Układy przestrzenne wsi ełckich ukształtowały się głównie w XIX wieku (zwłaszcza w latach pięćdziesiątych, sześćdziesiątych i siedemdziesiątych) oraz w okresie międzywojennym. Stara struktura dominującej na tym terenie ulicówki z układem

niwowym i trójpolówką, sięgająca średniowiecza, zaczęła zmieniać się już od początków XIX wieku wskutek znoszenia poddaństwa i uwłaszczenia chłopów, najpierw w dobrach państwowych (1806 r.), później prywatnych (pierwszy edykt 1811 r.). W ślad za tym postępowała separacja oraz komasacja gruntów. Procesy te spowodowały z jednej strony zmniejszenie się ilości gospodarstw chłopskich, z drugiej zaś powiększenie areалу majątków i folwarków oraz wzrost liczby komorników i chłopów bezrolnych, znajdujących często zatrudnienie w dużych gospodarstwach ziemskich. Komasacją zwłaszcza w latach sześćdziesiątych, spowodowała powstanie licznych kolonii oraz rozrzedzenie dotychczasowej zwartej zabudowy wsi (głównie ulicówek, sporadycznie owalnie). Cechą charakterystyczną pól stały się układy blokowe, blokowo - pasmowe i rzadziej pasmowe. W latach siedemdziesiątych XIX wieku rozpoczęto parcelację, którą kontynuowano do pierwszej wojny światowej i w okresie międzywojennym. Duży ruch budowlany miał miejsce po pierwszej wojnie światowej. Wieś ełcka zniszczona wskutek działań wojennych, została odbudowana. Pojawiły się nowe gospodarstwa kolonijne z charakterystycznymi budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi. Po drugiej wojnie światowej nastąpiły gruntowne przekształcenia własnościowe. Polscy osadnicy zajmowali gospodarstwa poniemieckie, a granice historyczne pól, przynależne do poszczególnych gospodarstw uległy dużym zmianom. Szczególnie głębokie przekształcenia w układach historycznych pól miały miejsce w dawnych majątkach, przemienionych w latach czterdziestych w przedsiębiorstwa państwowe.

Obecna wieś ełcka posiada dwa podstawowe typy zabudowy. Z jednej strony są to pozostałości dawnej typowej ulicówki (np. Rożyńsk, Guzki, Bobry, Mołdzie, Piaski, Sajzy, Mrozy, Suczki, Kałużyny, Krokocie, Przykopką Siedliską Woszczele), niekiedy z elementami wielodrożnicy (np. Straduny, Oracze, Mostoły), z drugiej - właściwa zabudowa kolonijna (występuje w całej gminie). Wieś wielodrożna jest bardzo rzadko spotykana np: Nowa Wieś Ełcka przekształcona z ulicówki. Siedliska wiejskie są przeważnie czworoboczne, wydłużone, z domami ustawionymi kalenicą do drogi, zaś pola mają układ blokowy i blokowo - pasmowy. Odrębny charakter przestrzenny posiadają dawne majątki. Z reguły w skład każdego zespołu wchodzi budynki gospodarcze, tworzące trzy boki czworoboku zamkniętego z reguły budynkiem mieszkalnym - dworem. Za nim znajduje się park. W pewnym oddaleniu usytuowane są czworaki.

Wieś ełcką przecinają liczne drogi głównie biegnące promieniście do lub z Ełku, poprzecinane siecią dróg gruntowych. Przez obszar gminy przebiega kilka kolejowych linii szerokotorowych z magistralą Białystok - Korsze - Olsztyn oraz jedna linia wąskotorowa. Odegrały one istotną rolę dla ukształtowania się sieci osadniczej i rozwoju poszczególnych miejscowości. Ważną też rolę odgrywają rzeki Ełk i Lega oraz liczne jeziora nad których brzegami skupia się szereg wsi.

4.2.5. Parki

Z kilkunastu parków istniejących na terenie gminy w okresie międzywojennym, zachowało się dwanaście. Są to obiekty przede wszystkim podworskie, krajobrazowe, pochodzące przeważnie z XIX oraz z początków XX wieku. Z reguły

są one położone w bezpośrednim sąsiedztwie dworów i sąsiadują z elewacją ogrodową. Ich cechą charakterystyczną jest powiązanie z lokalnym krajobrazem. Drzewostan jest mało zróżnicowany. Dominują gatunki rodzimych drzew, jak: lipa, klon, grab i dąb. Granice niektórych parków wyznaczają obsadzenia, głównie w formie szpalerów np. w Pistkach. Wskutek małej troski dotychczasowych użytkowników (głównie PGR-ów) stan ich jest bardzo zły. Najlepiej przetrwał park w Ledze, położony w sąsiedztwie rzeki Legi oraz park w Mrozach z bogatym drzewostanem. Czytelne aleje zachowały się w Mostołtach. Liczny, choć jednorodny drzewostan istnieje w Ruskiej Wsi. Parki (poza Mrozami i częściowo Stradunami) są przeważnie zarośnięte chaszczami i samosiejkami. Brak jest bieżącej pielęgnacji. Sporadycznie prowadzono w nich dotychczas prace pielęgnacyjne. W licznych parkach dokonano rabunkowej wycinki drzew z przeznaczeniem na opał. Niekiedy użytkowano je niezgodnie z przeznaczeniem (np. w Stradunach przetrzymywano konie).

Większość parków posiada opracowania ewidencyjne. Trzy są wpisane do rejestru zabytków (Ruska Wieś, Legą, Straduny).

4.2.6. Cmentarze

W gminie Ełk znajduje się około 80 cmentarzy i mogił o wartościach kulturowych i historycznych. Tak duża ich liczba wynika głównie z faktu, że ziemie te pozostawały pod wielowiekowym wpływem religii protestanckiej. Wyznawcy tej religii często zakładali parę lub kilka cmentarzy we wsi. Przeważnie każdy właściciel majątku (lub bogatszy chłop) posiadał własny cmentarz rodzinny. Ogółem wśród 64 istniejących cmentarzy można wyróżnić obiekty wyznaniowe (ewangelickie, głównie wiejskie, rzadziej rodzinne). Trzydzieści cmentarzy wojennych pochodzi z okresu I wojny światowej. Osiem cmentarzy ewangelickich oraz sześć wojennych wpisanych jest do rejestru zabytków.

Cmentarze ewangelickie pochodzą głównie z I połowy XIX wieku, rzadziej z okresów późniejszych. Są one najczęściej założone na planie prostokąta, niekiedy w miejscach eksponowanych (na wzniesieniach). Wielkość ich jest zróżnicowana, rzadko jednak przekracza 0.5 ha. Mogiły są generalnie orientowane na osi wschód - zachód. Dominują nagrobki betonowe w kształcie skrzyni. Mogiły ziemne są nieczytelne. Na niektórych cmentarzach spotykamy mogiły i kwatery wojenne (np. w Nowej Wsi Ełckiej, Stradunach, Chrzanowie, Niekrasach, Śniepiach). Drzewostan składa się z gatunków drzew rodzimych oraz żywotnika zachodniego - typowego drzewa cmentarnego na terenie całego Mazur.

Wskutek wydarzeń drugiej wojny światowej, które spowodowały masową ucieczkę i migrację ludności, cmentarze ewangelickie od szeregu lat nie są pielęgnowane zmieniając się w enklawy przyrodnicze z bujną roślinnością. W zasadzie poza cmentarzami w Chrzanowie i w Malczewie, które doczekały się rewaloryzacji, pozostałe są w złym stanie.

Znacznie lepiej prezentują się cmentarze wojenne z pierwszej wojny światowej, licznie rozsiane na terenie gminy. Są to obiekty odrestaurowane: Bajtkowo (2 obiekty), Bartosze (1 obiekt), Karbowski (1 obiekt), Nowa Wieś Ełcka (3 obiekty),

Siedliska (2 obiekty), Szarek (1 obiekt), Talusy (1 obiekt) - i pielęgnowane na bieżąco. Niektóre z nich odznaczają się dużym rozmachem planistycznym np. Talusy, Karbowskie. Dominują piny regularne, sporadycznie inne - np. w Karbowskich owalny. Lokowane są niekiedy na wysokich wzniesieniach i wzgórzach, górujących w miejscowym krajobrazie.

Cechą charakterystyczną obiektów wojennych są przede wszystkim wspólne pochówki żołnierzy obu walczących armii. Na mogiłach, często obramowanych kostką kamienną dominują krzyże lub stele, niekiedy imienne. Mogiły rosyjskie są często anonimowe. Wyjątkowo na grobach występują krzyże drewniane. Centralnym akcentem większości cmentarzy wojennych jest krzyż drewniany ustawiony na cokole.

4.2.7. Krajobraz

Cała gmina jest położona na Pojezierzu Ełckim, charakteryzującym się dużą liczbą jezior i urozmaiconą geomorfologią. Pod względem struktury krajobrazu można wyróżnić dwie podstawowe jednostki.

Krajobraz otwarty obejmujący większość gminy oraz krajobraz zamknięty (lasy) występujący przede wszystkim w części zachodniej. Na podstawie metody prof. J. Bogdanowskiego wydzielono w gminie 97 zespołów jednostek krajobrazowo

- architektonicznych (JARK). Generalnie należy stwierdzić, że krajobraz kulturowy gminy cechują:
 - harmonijna zabudowa wiejska z zachowanymi układami historycznymi siedlisk i zagród
 - rozległe i urozmaicone widoki na przedpola wsi
 - zachowana historyczna sieć komunikacji drogowej
 - liczne cmentarze ewangelickie i wojenne

4.3. Zasób obiektów zabytkowych i kulturowych.

BAJTKOWO

1. Zespół kościelny
 - a) kościół ewangelicki - obecnie parafialny rzymskokatolicki p.w. MB Różańcowej, mur. ok. 1895 r. nr rej. 652
 - b) plebania, mur. nr rej. 1030
2. Zespół folwarczny
 - a) obora, mur.
 - b) obora, mur.
 - c) oborą, mur.
3. Zespół dworca kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Ruciane Nida, 1883 r.
 - a) dworzec, mur.
 - b) magazyn spedycji kolejowej, mur.
 - c) magazyn, mur.
 - d) magazyn, mur.
4. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
5. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej. 992
6. Kwaterna wojenna z I wojny światowej (przy kościele), nr rej. 993
7. Grodzisko wczesnośredniowieczne, st. 1, nr rej. 31/66

BARANY

-
8. Zespół szkoły (dom nr 9):
a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
9. Dom nr 7, mur. pocz. XX wieku
10. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
11. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek (nad Żabim Oczkiem)

BARTOSZE

12. Zespół szkoły (dom nr 25):
a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
13. Dom nr 15, mur. pocz. XX wieku
14. Dom nr 18, mur. pocz. XX wieku
15. Zespół dworca kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Mikołajki, 1912 r.
a) dworzec, mur. 1912 r. przebudowany w okresie międzywojennym
b) magazyn spedycji kolejowej, szach ulec, 1912 r. przebudowany w okr. międzywojennym
c) dom mieszkalny, mur. 1912 r. przebudowany w okresie międzywojennym
d) magazyn, mur. 1912 r. przebudowany w okresie międzywojennym
e) magazyn, mur. 1912 r. przebudowany w okresie międzywojennym
f) most kolejowy nad drogą kołową, żelbet
16. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
17. Cmentarz ewangelicki, k. XIX wieku
18. Cmentarz wojenny z I wojny światowej
19. Mogiła wojenna z I wojny światowej, nr rej. 870

BIENIE

20. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

BOBRY

21. Zespół szkoły (dom nr 8)
a) szkoła, mur. okres międzywojenny, przebud.
b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
22. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

BORKI

23. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
24. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

BUCZKI

25. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
26. Kurhan o nieokreślonej chronologii, st. 2
27. Grodzisko wczesnośredniowieczne, st. 4

BUNIAKI

28. Zespół dworski:
a) dwór, mur. pocz. XX wieku
b) jałownik, mur. pocz. XX wieku
c) stajnia, mur. pocz. XX wieku
d) dwa czworaki, mur. pocz. XX wieku

CHEŁCHY

29. Zespół dworski:

-
- a) dwór, mur. pocz. XX wieku
 - b) budynek inwentarski, mur. pocz. XX wieku
 - c) budynek inwentarski, mur. pocz. XX wieku
 - d) obora, mur. pocz. XX wieku
 - e) obora, mur. pocz. XX wieku
30. Dawna karczma (dom nr 3), mur. pocz. XX wieku
31. Zespół dworca kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Gołdap, 1879 r.
- a) dworzec, mur. przebudowany w okresie międzywojennym
 - b) magazyn, mur. przebudowany w okresie międzywojennym
32. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek, nr rej. 644
33. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek, (na płd wsch od wsi)
34. Osada / późnego okresu rzymskiego, st 5

CHOJNIAK

35. Zespół dworsko - parkowy:
- a) dwór, mur. pocz. XX wieku
 - b) stajnia, mur. pocz. XX wieku
 - c) obora, mur. pocz. XX wieku
 - d) budynek inwentarski, mur. pocz. XX wieku
 - e) wiata drewniana, pocz. XX wieku
 - f) park, XIX wiek

CHRZANOWO

36. Zespół szkoły:
- a) szkoła, mur. okres międzywojenny
 - b) budynek gospodarczy, mur. okres międzywojenny
37. Zespół dozoru kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Mikołajki, 1912 r.
- c) domek dróżnika, mur.
 - d) budynek gospodarczy, mur.
38. Cmentarz ewangelicki, wiejski (poł. XIX w.), nr rej. 1028
39. Cmentarz ewangelicki, (nad jez. Sunowo)

CHRUŚCIELE

40. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
41. Ślad osadnictwa mezolitycznego, st. 2
42. Ślad osadnictwa mezolitycznego, st. 3

CZAPLE

43. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
44. Osada późnośredniowieczna, st. 2

DRUGLIN (jezioro)

45. Osada neolityczna, st. I (wyspa Borsza)
46. Osada neolityczna, st. 2 (wyspa Parchacza)

EŁK

47. Zespół dworski:
- a) dwór, mur. XIX/XX wiek
 - b) stajnia, mur. XIX/XX wiek

- c) obora, mur. XIX/XX wiek
- d) magazyn, mur. XIX/XX wiek
- e) stodoła drewniana

48. Most kolejowy nad drogą kołową na linii kolejowej Ełk - Mikołajki, 1912 r.

49. Most kolejowy nad rzeką na linii kolejowej Ełk - Mikołajki, 1912 r.

50. Most drogowy na linii kolejowej Ełk - Mikołajki, 1912 r.

51. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek (POHZ)

52. Obozowisko późnopaleolityczne i mezolityczne, st. 1,2

53. Obozowisko późnopaleolityczne i mezolityczne, st. 3

54. Obozowisko z epoki kamienia, st. 4

55. Obozowisko paleolityczne i mezolityczne, st. 6

GIŻE

56. Osada mezolityczna - epoka brązu, okres rzymski, st.4

57. Ślad osadnictwa mezolitycznego - epoka żelaza, st. 6

GUZKI

58. Dom nr 7, mur. pocz. XX wieku

59. Most drogowy nad linią kolejową Ełk - Mikołajki, 1912 r.

60. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

JANOWO

61. Zespół dworsko - parkowy:

- a) dwór, mur. pocz. XX wiek
- b) obora, mur. pocz. XX wiek
- c) stodoła, mur. pocz. XX wiek
- d) park, XIX, XX wiek

KALEŹCZYNY

62. Pozostałości zespołu dworskiego:

- a) stajnia, mur, XIX/XX wiek
- b) obora, mur. XIX/XX wiek

63. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

64. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

KARBOWSKIE

65. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej. 994

66. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

KONIECZKI

67. Pozostałości zespołu dworskiego:

- a) stajnia, mur. XIX/XX wiek
- b) czworak, mur. XIX/XX wiek

68. Zespół folwarczny (nr 1):

- a) dom, mur. pocz. XX wieku

69. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

70. Zespół śladów osadnictwa z późnego paleolitu i średniowiecza, st.2

KOZIKI

71. Ślad osadniczy z wczesnego średniowiecza, st. 2

72. Osada późnośredniowieczna, st. 4

KROKOCIE

73. Zespół szkoły (dom nr 4):

- a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

74. Dom nr 17, mur. pocz. XX wieku

75. Dom nr 19, mur. pocz. XX wieku

76. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

77. Ślad osadnictwa epoka kamienia - epoka brązu, osada wczesnośredniowieczna i średniowieczna, st. 1

LEGA

78. Zespół dworsko - parkowy:

- a) dwór, mur. pocz. XX wiek
- b) obora, mur. pocz. XX wiek
- c) jałownik, mur. pocz. XX wiek
- d) park, poł. XIX wieku, nr rej. 588

79. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

80. Cmentarz ewangelicki, rodzinny, XIX wiek, nr rej. 810

81. Kopiec strażniczy - grodzisko wczesnośredniowieczne ?, st. 1

LEPAKI MAŁE

82. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

LEPAKI WIELKIE

83. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

84. Cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX wieku

MALCZEWO

85. Cmentarz ewangelicki, rodzinny, XIX wiek

MALINÓWKA

86. Zespół dworsko - parkowy:

- a) dwór, mur. pocz. XX wieku, przebudowany
- b) park

87. Dom nr 3, mur. pocz. XX wieku

88. Dom nr 5, mur. pocz. XX wieku

89. Dom nr 10, mur. pocz. XX wieku

90. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

91. Kopiec o nieokreślonej chronologii, st 2

92. Osada późnośredniowieczna i średniowieczna, st. 4

MAŁKINIE

93. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

MILUKI

94. Zespół szkoły:

- a) szkoła, mur. pocz. XX wieku, przebudowana
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

95. Zespół leśniczówki:

- a) leśniczówka, mur. pocz. XX wieku, przebudowana
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

96. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

-
97. Osady (neolit, okres rzymski, wczesne średniowiecze), st. 2
 98. Obozowisko z epoki kamienia, osada wczesnośredniowieczna, st. 3
 99. Obozowisko mezolityczne, neolityczne i z epoki brązu, osada z okresu rzymskiego i wędrówek ludów, osada wczesnośredniowieczna, st. 4
 100. Obozowisko - epoka kamienia - epoka brązu, ślady osadnictwa - wczesne średniowiecze i średniowiecze, st. 9
 101. Ślady osadnictwa z mezolitu - epoki brązu, okresu rzymskiego i średniowiecza, st. 10
 102. Obozowisko od mezolitu do epoki brązu, ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza, osada średniowieczna, st. 11
 103. Obozowisko od mezolitu po epokę brązu, st. 15
 104. Obozowisko od mezolitu po neolit, st. 16
 105. Obozowisko z epoki kamienia, ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, st. 18
 106. Ślad osadnictwa z epoki kamienia, osada wczesnośredniowieczna, st. 20
 107. Obozowisko późnopaleolityczne, mezolit po epokę brązu, osada wczesnośredniowieczna, st. 21

MOŁDZIE

108. Zespół szkoły (dom nr 7):
 - a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
 - b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
109. Dom nr 6, mur. pocz. XX wieku.
110. Kuźnia, mur. pocz. XX w.
111. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

MOSTOŁTY

112. Dom osadniczy nr 1
113. Dom nr 8, mur. okres międzywojenny
114. Dom nr 13, mur. pocz. XX wieku
115. Dom nr 17, mur. pocz. XX wieku
116. Dawna karczma, ob. szkoła, mur. XIX/XX wiek
117. Park, XIX, XX wiek

MROZY WIELKIE

118. Dom nr I, mur. pocz. XX wieku
119. Dom nr 16, mur. okres międzywojenny
120. Dom nr 29, mur. pocz. XX wieku
121. Zespół szkoły (dom nr 18):
 - a) szkoła, mur. okres międzywojenny
 - b) budynek gospodarczy, mur. okres międzywojenny
122. Zespół leśniczówki:
 - a) leśniczówka, mur. pocz. XX wieku, przebudowana
 - b) park
123. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
124. Cmentarz wojenny z I wojny światowej (k. Szyby)
125. Grodzisko wczesnośredniowieczne, st. 1
126. Ślad osadnictwa mezolit - epoka żelaza, osada wczesnośredniowieczna, st. 3
127. Osada późnośredniowieczna, st. 11

NIEKRASY

128. Zespół szkoły:
 - a) szkoła, mur. okres międzywojenny
 - b) budynek gospodarczy, mur. okres międzywojenny
129. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
130. Zbiorowa mogiła z I wojny światowej (na płd. krańcu wsi)
131. Mogiła z I wojny światowej (0.5 km na wschód od płd. krańca wsi)

NOWA WIEŚ EŁCKA

- 132. Dom nr 28 (ul. Kościuszki), mur. pocz. XX wieku
- 133. Dom nr 28 (ul. Kościuszki), mur. okres międzywojenny
- 134. Dom nr 30 (ul. Kościuszki), mur. okres międzywojenny
- 135. Zespół młyna wodnego:
 - a) młyn wodny, ob. elektrownia wodna, mur. ok. 1925 r. nr rej. 957
 - b) dom młynarza, mur. pocz. XX wieku
- 136. Zespół dworca kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Ruciane Nida, 1883 r.
 - a) dworzec, mur. przebudowany w okresie międzywojennym
 - b) magazyn, mur.
 - c) magazyn, mur.
- 137. Schron żelbetowy, 1939 r.
- 138. Park dworski, XIX, XX wiek
- 139. Cmentarz ewangelicki (z kwaterą wojenną z I wojny światowej), XIX wiek
- 140. Mogiła żołnierska z I wojny światowej (k. linii kolejowej)
- 141. Ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, st. 6
- 142. Obozowisko późny paleolit - epoka żelaza, ślad osadnictwa z przełomu er, osada wczesnośredniowieczna, st. 7

ORACZE

- 143. Zespół dozoru drogowego (nr I):
 - a) dom dróżnika, mur. pocz. XX wieku
 - b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
- 144. Zespół szkoły (nr 31):
 - a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
 - b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
- 145. Dom nr 30, mur. pocz. XX wieku
- 146. Dom nr 32, mur. okres międzywojenny
- 147. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
- 148. Kurhan o nieokreślonej chronologii, st. 4
- 149. Osada z przełomu er, osada wczesnośredniowieczna, st. 5
- 150. Kurhan o nieokreślonej chronologii, st. 6
- 151. Osada średniowieczna, st. 10

PIASKI

- 152. Zespół szkoły (14):
 - a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
 - b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
- 153. Dom nr 5, mur. pocz. XX wieku
- 154. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
- 155. Huta szkła z XVI wieku, st. 4
- 156. Osada średniowieczna, st. 12
- 157. Obozowisko z epoki kamienia, osady z okr. rzymskiego i wczesnego średniowiecza, st. 14

PISTKI

- 158. Zespół dworsko - parkowy:
 - a) dom mieszkalny, mur. XIX/XX wiek
 - b) gorzelnia, mur. XIX/XX wiek
 - c) stajnia, mur. XIX/XX wiek
 - d) obora, mur. XIX/XX wiek
 - e) park, XIX, XX wiek
- 159. Dom osadniczy (nr 31), mur. okres międzywojenny

160. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

PŁOCICZNO

161. Zagroda nr 4:

- a) dom, mur. pocz. XX wieku
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

162. Dom nr 11, mur. pocz. XX wieku

163. Zespół dawnego młyna (nr 24):

- a) dom młynarza, mur. pocz. XX wieku
- b) młyn, mur. pocz. XX wieku, przebudowany

164. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

PRZYKOPKA

165. Zespół szkoły:

- a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

166. Zespół dozoru kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Gołdap, 1879 r.

- a) dom dróżnika, mur.
- b) budynek gospodarczy, mur.

167. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

168. Osada wczesnośredniowieczna, st.5

169. Osada nowożytna, st. 7

PRZYTUŁY

170. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek.

REGIEL

171. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

172. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

173. Cmentarz ewangelicki, rodzinny, XIX wiek

174. Osada późnośredniowieczna, st. 1

REGIELNICA

175. Zespół dworski:

- a) dwór, mur. XIX/XX wiek
- b) obora, mur. XIX/XX wiek
- c) stodoła, drewn. pocz. XX wieku

176. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

177. Kurhan o nieokreślonej chronologii, st. 1

ROGALE

178. Zespół dworca kolejowego przy linii kolejowej Ełk - Mikołajki, 1912 r.

- a) dworzec, mur.
- b) magazyn spedycji kolejowej, szachulec
- c) dom mieszkalny, mur.
- d) magazyn, mur.
- e) magazyn, mur.

ROMEJKI

179. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

ROŻYŃSK

180. Zespół szkoły (nr 17):

-
- a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
 - b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
181. Dom nr 5, mur. pocz. XX wieku
182. Dom nr 6, mur. pocz. XX wieku
183. Dom nr 18, mur. pocz. XX wieku
184. Dom nr 34, mur. pocz. XX wieku
185. Dom nr 35, mur. pocz. XX wieku
186. Cmentarz ewangelicki, wiejski, XIX wiek
187. Cmentarz ewangelicki, i na półn. wsch. od przystanku kolejowego), XIX wiek

RUSKA WIEŚ

188. Zespół dworska - parkowy:
- a) dwór, mur. pocz. XX wieku
 - b) gorzelnia, mur. pocz. XX wieku
 - c) stajnia, mur. pocz. XX wieku
 - d) obora, mur. pocz. XX wieku
 - e) stodoła, drewn. pocz. XX wieku
 - f) wiata, drewn. po./ . XX wieku
 - g) kuźnia, mur. pocz. XX wieku
 - h) park, 2 poł. XIX wieku, nr rej. 601

RYDZEWO

189. Osada nawodna z wczesnej epoki żelaza, st. I
190. Ślad osadnictwa z epoki kamienia, st. 2
191. Osada z epoki kamienia i okresu rzymskiego, st. 3
192. Osada z wczesnej epoki żelaza, st. 4

RYMKI

193. Zespół dworsko - parkowy:
- a) dwór, mur. pocz. XX wieku
 - b) stajnia, mur. pocz. XX wieku
 - c) obora, mur. pocz. XX wieku
 - d) magazyn, mur. pocz. XX wieku
 - e) magazyn, mur. pocz. XX wieku
 - f) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
 - g) stodoła, drewn. Pocz. XX wieku
194. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek, nr rej. 958

SAJZY

195. Dom nr 1, mur. pocz. XX wieku
196. Dom nr 2, mur. pocz. XX wieku
197. Dom nr 6, mur. XIX/XX wiek
198. Dom nr 16, mur. XIX/XX wiek
199. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
200. Obozowisko i osady od epoki kamienia do czasów nowożytnych, st. 11
201. Obozowisko z epoki kamienia, osada średniowieczna, nowożytna huta szkła, st. 12

SĘDKI

202. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek.
203. Kopiec o nieokreślonej chronologii, st 16 (Sędki - Ropiele)

204. Ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego i osada nowożytna, st. 4

SIEDLISKA

205. Zespół szkoły (dom nr 52):

- a) szkoła, mur pocz. XX wieku
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

206. Dom nr 22, mur. pocz. XX w.

207. Dom nr 34, mur. pocz. XX w.

208. Stacja trafo, mur. okres międzywojenny

209. Cmentarz ewangelicki XIX w.

210. Cmentarz, wojenny żołnierzy niemieckich z I wojny światowej

211. Zbiorowa mogiła wojenna żołnierzy niemieckich z I wojny światowej

SIKORY OSTROKOLSKIE

212. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

213. Zespół śladów osadnictwa od późn. paleolitu po epokę żelaza, osada średniowieczna st 1

214. Ślad osadnictwa od mezolitu do epoki brązu i wczesne średniowiecze, st. 2

SORDACHY

215. Zespół szkoły (nr 2):

- a) szkoła, mur. pocz. XX wieku, przebudowana
- b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

216. Dom nr 6, mur. pocz. XX w.

217. Osada późnośredniowieczna i nowożytna, st. 4

STRADUNY

218. Kościół ewangelicki, ob. parafialny rzymskokatolicki, p.w. MB Królowej Polski, mur. XVI wiek (?), przebudowany 1736 - 1738 r. nr rej. 39

219. Zespół dworsko - parkowy:

- a) dwór, mur. poł. XIX wieku
- b) lamus, mur. XIX/XX wiek, przebudowany
- c) gorzelnia, pocz. XX wieku
- d) obora, mur. XIX/XX wiek
- e) stajnia, mur. XIX/XX wiek
- f) spichlerz, mur.
- g) magazyn, mur, XIX, XX wiek
- h) park, XIX, XX wiek, nr rej. 431

220. Dom nr 20, mur. 1931 r.

221. Dom nr 24, mur. pocz. XX wieku

222. Zespół dawnej karczmy (ul. Kajki):

- a) dom, mur. pocz. XX wieku
- b) sala taneczna, mur. pocz. XX wieku

223. Zespół młyna wodnego:

- a) dom młynarza, mur. pocz. XX wieku
- b) młyn wodny, ob. śrutownik, mur. pocz. XX wieku

224. Cmentarz ewangelicki (na pld. krańcu wsi), XIX wiek, nr rej. 835

225. Cmentarz ewangelicki (w pln. części wsi), nr rej. 811

226. Cmentarz ewangelicki (na pln. od wsi), XIX wiek

227. Grodzisko wczesnośredniowieczne, st 1

228. Osada średniowieczna, st. 4

229. Zespół obozowisk od epoki kamiennej do epoki brązu, ślad osadnictwa z okresu rzymskiego, osada średniowieczna, st. 5

-
230. Obozowisko z epoki kamienia, osada z okresu rzymskiego, ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego, st. 6
231. Obozowisko z epoki kamienia i osada średniowieczna, st. 13
232. Obozowisko paleolityczne, mezolit - epoka brązu, osada z okresu rzymskiego i wędrówek ludów, osada wczesnośredniowieczna, st. 13
233. Obozowisko mezolit - epoka żelaza, st. 14
234. Zespół śladów osadnictwa od mezolitu po wczesne średniowiecze, st. 16

SZAREJKI

235. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

SZAREK

236. Zespół dworski:
a) dwór, mur. pocz. XX wieku
b) obora, mur. pocz. XX wieku
c) obora, mur. pocz. XX wieku
d) stodoła, drewn. pocz. XX wieku
237. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej. 869

SZELIGI

238. Zespół szkoły:
a) szkoła, mur. pocz. XX wieku
b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku
239. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek, nr rej. 812
240. Grodzisko wczesnośredniowieczne, st. 1, nr rej. A-a-26
241. Grodzisko wczesnośredniowieczne, st. 2
242. Osada późnośredniowieczna, st. 4

ŚNIEPIE

243. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek, nr rej. 86

TALUSY

244. Zespół dworsko - parkowy:
a) dwór, mur. pocz. XX wieku
b) jałownik, mur. pocz. XX wieku
c) stajnia, mur. pocz. XX wieku
d) stodoła, drewn. pocz. XX wieku - *nie istnieje, widoczne fundamenty*⁵
e) pozostałości parku. XIX/XX wiek
245. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek
246. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej. 831

WITYNY

247. Zespół dworsko - parkowy:
a) dwór, mur. pocz. XX wieku
b) stajnia, mur. pocz. XX wieku
c) obora, mur. pocz. XX wieku
d) stodoła, drewn. pocz. XX wieku
e) park dworski, XIX wiek

WOSZCZELE

⁵ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr IX/53/2011 Rady Gminy Ełk z dnia 28 lutego 2011r.

248. Dom nr ul. Ełcka mur. pocz. XX wieku

Uwaga!

Tekst powyższy uwzględnia zmianę Studium zatwierdzoną uchwałą Nr IX/53/2011 z dnia 28 lutego 2011r. i stanowi załącznik nr 1 do tej uchwały.

249. Dom nr 16 (ul. Ełcka), mur. pocz. XX wieku

250. Dom nr 24 (ul. Ełcka), mur. pocz. XX wieku

251. Dawna karczma nr 17 (ul. Ełcka):

a) dom, mur. pocz. XX wieku

b) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX wieku

252. Dom nr 38 (ul. Ełcka), mur. pocz. XX wieku

253. Dom nr 2 (ul. Przemysłowa), mur. pocz. XX wieku

254. Dom nr 7 (ul. Zielona), mur. pocz. XX wieku

255. Dom nr 11 (ul. Zielona), mur. pocz. XX wieku

256. Stacja trafo. mur. pocz. XX wieku

257. Zespół dworca kolejowego przy linii kolejowej Giżycko - Grajewo, 1868 r.

a) dworzec, mur. przebudowany w okresie międzywojennym

b) magazyn, mur.

c) dom mieszkalny, mur.

d) magazyn, mur.

258. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

259. Zespół folwarczny:

a) dom, mur. pocz. XX wieku

b) budynek inwentarski, mur. pocz. XX wieku

c) budynek inwentarski, mur. pocz. XX wieku

ZALESIE

a) Pozostałości zespołu dworskiego: dwór, mur. pocz. XX wieku

ZDEDY

260. Zespół szkoły:

a) szkoła, mur. okres międzywojenny

b) budynek gospodarczy, mur. okres międzywojenny

261. Dorn nr 4, mur. pocz. XX wieku

262. Dom nr 8, mur. pocz. XX wieku

263. Cmentarz ewangelicki, XIX wiek

ZDUNKI

264. Zespół śladów osadnictwa z wczesnego średniowiecza, osada późnośredniowieczna, st. 1

265. Osada późnośredniowieczna, st.3

ŻELAZA

266. Cmentarz ewangelicki, XX wiek

267. Ełcka Kolej Wąskotorowa, Ełk - Laski Małe - Turowo -Laski Małe - Zawady, 1913 r.

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. INWESTYCJE O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM

1.1. Komunikacja drogowa

1.1.1. Hierarchia dróg

W obszarze gminy w układzie hierarchicznym występują:

- 1) droga krajowa międzyregionalna nr 16 Grudziądz - Olsztyn - Ełk - Augustów - Ogrodniki - granica państwa
- 2) droga krajowa regionalna nr 65 granica państwa - Gołdap - Ełk - Białystok - Bobrowniki - granica państwa.
- 3) odcinki dróg wojewódzkich:
nr 667 Nowa Wieś Ełcka - Biała Piska
nr 656 Ełk - Woszczele - Zelki
- 4) drogi powiatowe

1.1.2. Uwarunkowania funkcjonalne dróg

Do najważniejszych dróg zewnętrznych przechodzących przez teren gminy należą:

- 1) **Droga DK16 relacji gr. województwa – Kisielice – Ilawa – Ostróda – Olsztyn – Barczewo – Biskupiec – Mrągowo - Mikołajki – Orzysz – Ełk – gr. Województwa;**

Droga nr 16 na odcinku od S51 (Olsztyn) – S61 (Ełk) dostosowana będzie do parametrów technicznych drogi klasy S (ekspresowej). Na rysunku studium wrysowany jest wariant IV.⁶

- a) konieczność rezerwowania terenu dla wykonania obejścia miasta Ełk od strony północnej. Na rysunku „Studium” pokazano propozycję przebiegu tego obejścia. Wymaga to wprowadzenia zakazu zabudowy w tej przestrzeni na szerokości około 100 m.
- b) w perspektywie liczyć się trzeba z modernizacją tej drogi, w tym z jej znacznym poszerzeniem. W związku z tym należałoby już obecnie zaniechać jej dwustronnego obudowywania we wsiach, a dopuszczać zabudowę w odległości uzgodnionej z administratorem drogi.

2) Droga DK65 relacji: granica państwa – Goldap – Olecko - Ełk – gr. województwa. Klasa drogi GP (główna ruchu przyspieszonego).

W ramach europejskich porozumień realizowany jest I Pan – Europejskiego Korytarza Transportowego, w którego skład wchodzi droga ekspresowa Via Baltica. W ramach tego korytarza na kierunku Kowno – Warszawa projektowana jest droga krajowa S61 relacji Kowno - Warszawa, w klasie drogi ekspresowej, która przechodzi przez wschodnio – południową część gminy.⁷

- a) konieczność dostosowania parametrów drogi do jej rangi w układzie dróg krajowych, a w pierwszej kolejności likwidacja mankamentów wymienionych w rozdziale II pkt 1.2.1.

3) Droga S61 relacji od węzła z drogą S8 (Ostrów Mazowiecka) – Łomża – Stawiski – Szczuczyn – Ełk – Raczki – Suwałki – Budzisko (gr. Państwa).

Dostęp do dróg ekspresowych możliwa jest tylko poprzez węzły na drodze S61 dwa: Ełk wschód i Ełk południe. Projektowane węzły na tej drodze umożliwią łatwy dostęp do dróg europejskich a co za tym idzie również gospodarczy rozwój gminy.⁸

- 4) W przypadku modernizacji dróg wojewódzkich, dróg powiatowych i gminnych należy przyjmować co najmniej minimalne parametry dróg w liniach rozgraniczających i szerokościach jezdni, ustalone w ustawie o drogach.

1.2. Komunikacja kolejowa

Do ponadlokalnych elementów infrastruktury przestrzennej gminy zalicza się linia kolejowa I - rzędna Białystok - Korsze zelektryfikowana na odcinku Białystok - Ełk. W celu pełnego wykorzystania jej możliwości przewozowych konieczna jest elektryfikacja pozostałego jej odcinka.

Wśród inwestycji kolejowych o znaczeniu ponadlokalnym, Plan Zagospodarowania

⁶ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr XLV/325/2017 Rady Gminy Ełk z dnia 29.05.2017r.

⁷ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr XLV/325/2017 Rady Gminy Ełk z dnia 29.05.2017r.

⁸ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr XLV/325/2017 Rady Gminy Ełk z dnia 29.05.2017r.

Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (uchwała Nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018r.), przewiduje prace na linii kolejowej E75 na odcinku Białystok – Suwałki – Trakiszki (granica państwa) [projekt o znaczeniu krajowym] oraz prace na linii kolejowej nr 219 na odcinku Ełk – Szczytno [projekt o znaczeniu makroregionalnym].⁹

1.3. Gazownictwo

Obecnie gmina nie posiada sieci gazowej. W planach rozwojowych przewiduje się rozbudowę systemu przesyłowego gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie wschodniej części województwa warmińsko - mazurskiego Szczegółowy przebieg lokalnego gazociągu przesyłowego przez teren gminy nie jest obecnie znany. Ogólny kierunek odgałęzienia do Ełku od styku gmin: Ełk, Prostki i Kalinowo - jest inny niż przewidywany przebieg gazociągu określony w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy z 1994 roku i uwidoczniony został na mapie „Infrastruktura techniczna - uwarunkowania”.

Przewiduje się wykorzystanie planowanego przebiegu gazociągu przez teren gminy do gazyfikacji położonych przy nim wsi.

W związku z tym na etapie opracowania planów miejscowych wsi leżących w możliwym zasięgu gazyfikacji należy przewidywać rezerwy terenowe dla gazociągów.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (uchwała Nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018r.) zakłada budowę gazociągu dystrybucyjnego wysokiego ciśnienia relacji Interkonektor – Ełk– Ryn– Mrągowo przewidywane zaopatrzenie w gaz przewodowy miast: Ełk, Olecko, Pisz, Biała Piska.¹⁰

1.4. Elektroenergetyka

Istniejące Główne Punkty Zasilania tj.

=> GPZ EŁK 220/110/15 kV (zlokalizowany w Nowej Wsi Ełckiej)

=> **GPZ EŁK Bis 400/110/ kV (zlokalizowany w Nowej Wsi Ełckiej)**¹¹

=>GPZ EŁK POLNA 110/15 kV

=> GPZ EŁK SZELIGI 110/15 kV

oraz linie wysokiego napięcia U 0 i 220 kV, związane z zasilaniem tych stacji:

- 220 kV relacji Ostrołęka - Ełk
- 110 kV relacji Ełk - Biała Piska
- 110 kV relacji Ełk - Grajewo
- 110 kV relacji Ełk - Ełk Szeligi - Augustów
- 110 kV relacji Ełk - Ełk Polna - Olecko
- 110 kV relacji Ełk – Wydminy

pozostają w Studium jako ważne elementy krajowego systemu elektroenergetycznego, stanowiące istotne uwarunkowanie przestrzenne na terenie gminy.

Przewidywana rozbudowa systemu linii przesyłowych opisana została w drugim tomie

⁹ Zmiana wprowadzona uchwałą NrRady Gminy Ełk z dnia

¹⁰ Zmiana wprowadzona uchwałą NrRady Gminy Ełk z dnia

¹¹ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr XLV/325/2017 Rady Gminy Ełk z dnia 29.05.2017r.

Studium.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (uchwała Nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018r.) zakłada modernizację stacji 220/110 kV Ełk1, budowę linii 110 kV Ełk1 – Orzysz – Mikołajki, modernizację linii 110 kV Ełk1 – Ełk2- Olecko na dwutorową.¹²

1.5. Zakład Utylizacji Odpadów w Siedliskach

Wysypisko śmieci w Siedliskach obsługuje gospodarkę odpadami stałymi z terenu całego powiatu ełckiego i ze względu na swoją rangę kwalifikuje się do obiektów o znaczeniu ponadregionalnym.

Projektowana rozbudowa i modernizacja wysypiska z sortownią i kompostownią odpadów oraz wyposażeniem w odpowiednią infrastrukturę umożliwi funkcjonowanie tego obiektu w dalszej perspektywie w warunkach zmniejszonego wpływu na środowisko przyrodnicze.

2. OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW

2.1. Ochrona przyrody

Na terenie gminy Ełk uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Suwałkach Nr VII/51/89 z dnia 14 grudnia 1989 r. utworzono obszary chronionego krajobrazu. Zgodnie z art. 26 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r. (Dz. U Nr 114, poz. 492 z późniejszymi zmianami) "Obszar chronionego krajobrazu obejmuje wyróżniające się krajobrazowo tereny o różnych typach ekosystemów. Zagospodarowanie tych systemów powinno zapewniać stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych". Jednocześnie wymieniona Ustawa w art.32 pozwala wojewodzie na wprowadzenia ograniczeń, zakazów' i nakazów przewidzianych w art.37 ust. 1, a także zgodnie z ust 2 wymienionego artykułu nakłada wymóg uzgodnień z wojewodą pozwoleń na działalność, której skutki dotyczą ograniczeń lub zakazów wprowadzonych w odniesieniu do przedmiotów lub obszarów objętych ochroną wydawanych na podstawie odrębnych przepisów. Rozporządzeniem Nr 82/98z dnia 15 czerwca 1998 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu i wokół jezior województwa suwalskiego (Dziennik Urzędowy Województwa Suwalskiego Nr 36 poz. 194) Wojewoda Suwalski wprowadza szereg zakazów i nakazów, których celem jest „zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych województwa suwalskiego”. Między innymi zgodnie z wymienionym rozporządzeniem zakazane jest wznoszenie wszelkich obiektów budowlanych, których forma jest obca architekturze regionalnej, tworzenia nowej kolonijnej zabudowy zagrodowej w odległości mniejszej niż 200 m od brzegów jezior oraz:

- realizacji nowych budynków inwentarskich w odległości mniejszej niż 200 m od brzegów wód;

¹² Zmiana wprowadzona uchwałą NrRady Gminy Ełk z dnia

- prowadzenia poza terenami osadniczymi działalności gospodarczej, wpływającej szkodliwie na środowisko lub powodującej degradację walorów krajobrazowych.

W paragrafie 3 Rozporządzenie nakłada m.in. obowiązek:

- porządkowania gospodarki wodno-ściekowej jednostek osadniczych i ośrodków wypoczynkowych.
- wiązania projektowanej bazy rekreacyjnej, w tym i budownictwa lotniskowego, z istniejącymi układami osadniczymi.

Na mocy paragrafu 4 Rozporządzenia utworzono wokół wszystkich jezior województwa strefy ochronne o szerokości, do czasu ustalonej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, 100 m pasa wokół jeziora. W strefach ochronnych jezior zabronione:

- wznoszenia jakichkolwiek nowych obiektów budowlanych, w tym i na potrzeby rolnictwa, nie związanych z utrzymaniem zbiorników wodnych oraz przystani wodnych i kąpielisk o charakterze ogólnodostępnym;
- wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych.

Jednocześnie wyżej wymienionym rozporządzeniem Wojewoda nakłada na jednostki projektowe obowiązek, we współdziałaniu z organami samorządowymi miast i gmin, uwzględnienia w planach i studiach zakazów i nakazów określonych opisywanym Rozporządzeniem, a także uściślenia granic obszarów chronionego krajobrazu.

Na obszarach chronionego krajobrazu obowiązują także najniższe z dopuszczalnych natężeń hałasu w środowisku (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.09.1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami (Dz.U. Nr 24, poz.90). Rozporządzeniem Nr 8/91 Wojewody Suwalskiego z dnia 10 maja 1991 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Suwalskiego Nr 17/poz. 169) w sprawie ustalenia stref ciszy na wodach i terenach do nich przyległych oraz obszarach rekreacyjno-wypoczynkowych w województwie suwalskim ustalone następujące obszary, na których obowiązuje strefa ciszy:

- wody i tereny przyległe w promieniu 300 m.
- ośrodki wypoczynkowe i kolonijne, pola namiotowe i campingowe, plaże oraz przystanie;
- oznaczone szlaki PTTK.

2.2. Ochrona ujęć wody

Zgodnie z ostatnimi zmianami do Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska koniecznością jest ustanawianie stref ochronnych dla źródeł i ujęć wody służącej do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych. Zasady ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody określa Rozporządzenie Ministra Ochrony środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 .11.1991 r. (Dz. U. Nr 116, poz.504). Rozporządzenie to wyróżnia następujące tereny w strefie ochronnej:

- ochrony bezpośredniej;
- ochrony pośredniej;
- teren wewnętrzny,
- teren zewnętrzny.

Teren ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych obejmuje grunty, na których jest usytuowane ujęcie wody, oraz otaczający je pas gruntu o szerokości, licząc od zarysu budowli i urządzeń, służących do poboru wody:

- przy studniach wierconych - 8-10 m;
- przy studniach kopanych - 10-15 m;
- przy studniach zbiorczych poziomych systemów drenażowych - od 10 do 15m;
- przy ujęciu naturalnego wypływu wód podziemnych - od 15 do 20 m.

Na terenie ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia.

Strefę bezpośrednią i pośrednią ustala się na podstawie dokumentacji hydrologicznej. Zakres możliwych do wprowadzenia zakazów na terenie strefy ochronnej jest bardzo szeroki i obejmuje tak ważne dla zagospodarowania przestrzennego elementy jak: budowa osiedli mieszkaniowych, wydobywanie kopalin, lokalizacja zakładów przemysłowych, lokalizacja wysypisk odpadów, urządzenie parkingów i obozowisk i wiele innych.

2.3. Ochrona przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r. w sprawie szczegółowych wytycznych projektowania i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego (M.P.Nr, poz 24) , które dotyczą projektowania napowietrznych linii elektromagnetycznych o napięciu znamionowym 110 kV i wyższym, ustalono dwie strefy wokół urządzeń elektromagnetycznych:

- strefę ochronną pierwszego stopnia jako obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, w którym natężenie pola elektromagnetycznego przekracza wartości 10 kV/m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia;
 - strefę ochronną drugiego stopnia jako obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, w którym natężenie pola elektromagnetycznego wynosi od 1 kV do 10 kV/m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia.
- Najmniejsze odległości linii napowietrznych od płaszczyzn poziomych tj. balkonów, tarasów, dachów, przedstawiono w tabeli poniżej:

Odległości linii wysokich napięć od płaszczyzn poziomych wg stref

napięcie znamionowe linii kV	Najmniejsze odległości w m.	
	strefa pierwszego stopnia	strefa drugiego stopnia
110	4	14,5
220	5,5	26,0
400	8,5	33

2.4. Ochrona gruntów rolnych i leśnych

Ograniczenia w zmianie przeznaczenia terenów dotyczą przede wszystkim gruntów rolnych i leśnych. Zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U Nr. 16 z późniejszymi zmianami) ochrona gruntów rolnych polega na:

- ograniczeniu przeznaczania na cele nierolnicze lub nieleśne

-
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej;
 - rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze;
 - zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych.

natomiast ochrona gruntów leśnych polega na:

- ograniczaniu przeznaczania na cele nieleśne lub nierolnicze,
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej,
- przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej.
- poprawianiu ich wartości użytkowej oraz. zapobieganiu obniżania ich produktywności.

Należy podkreślić, że do gruntów rolnych zalicza się także: parki wiejskie, grunty pod budynkami wchodzącymi w skład gospodarstw, zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, pracownicze ogródki działkowe, torfowisk i oczek wodnych.

Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Przeznaczenie na cele nierolnicze i leśne:

- gruntów rolnych stanowiących użytki klasy I-III, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha - wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej;
 - gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa lub upoważnionej przez niego osoby,
 - gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klasy IV, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 1 ha,
 - gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klasy V i VI, wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, oraz torfowisk i oczek wodnych, jeżeli mają być przeznaczone na cele budowy zbiorników wodnych, eksploatacji złóż kopalin, budowy dróg publicznych lub linii kolejowych,
 - pozostałych gruntów leśnych
- wymaga zgody wojewody.

ZESTAWIENIE OBOWIĄZUJĄCYCH MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ZATWIERDZONYCH PO 1.01.1995 r.

Tabela 1/PM

L.p.	Miejscowość (obręb)	Przeznaczenie	Nr uchwały Rady Gminy Elk	Data Uchwały	Nr Dz. Urz. SUW-woj .suwalskie W-M – woj. warm.maz.	UWAGI
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Chruściele	MN, MP,ML	XXXIII/221/98	18.06.1998	SUW Nr 46,poz.244 (1998)	
2	Bartosze	MN	XX/100/96	25.10.1996	SUW nr 79,poz.245(1998)	„POLMO”
3.	Bartosze	MN	XX/101/96	25.10.1996	SUW nr 79,poz.246 (1988)	Dz.13i 14
4.	Bartosze-Judziki	MN	XXV/154/97	27.05.1997	SUW nr 39,poz.259 (1997)	14/2 - 5
5.	Bartosze	Cz	XXXIII/222/98	18.06.1998	SUW nr 46,poz.245 (1998)	żołą. niem.
6.	Chojniak	UŁ(PLUS GSM)	XXI/132/2000	3.11.2000	w-m nr 78 poz.994 (2000)	Tel. komórk.
7.	Buczki	MR	XXV/152/97	27.05.97	SUW nr 39,poz.249 (1997)	Dz.138
8.	Linia elektr."400”	EN	VIII/47/99	25.06.1999	w-m nr 46,poz.877 (1999)	„ALYTUS”
9.	Malinówka	UT	VIII/48/99	25.06.1999	w-m nr 6, poz. 1053 (1999)	Przy moście
10.	Mrozy Wielkie	MN,ML	XXXIII/97/98	18.06.1998	SUW nr 46,poz.240 (1998)	Głuch
11.	Mrozy Wielkie	MN,MR,UT,ML	XXXIII/220/98	18.06.1998	SUW nr 46,poz.243 (1998)	Stefanowski
12	Miluki	ML	XXV/151/9 7	27.05.1997	SUW nr 39,poz.248 (1997)	Bud.let.rz.Elk
13.	Nowa Wieś Ełcka	P	XXII/119/96	30.12.1996	Suw nr 6,poz.39 (1997)	„Bacutil”
14.	Nowa Wieś Ełcka	MN	XXV/153/97	27.05.1997	Suw, nr 39, poz.250 (1997)	Ul. Wyszyńskiego
15.	Nowa Wieś Ełcka	MN,KS,U	XXXIII/218/98	18.06.1998	Suw nr 46,poz.241 (1998)	„Robex”
16.	Nowa Wieś Ełcka	PE	XXXTX/190/2001	24.08.2001		żwirownia
17.	Oracze	UL	DC/47/95	9.06.1995		Centertel
18.	Piaski	MN,ML	XXV/149/97	27.05.1997	Suw nr 39,poz.246 (1997)	Pocz.wsi
19.	Płociczno	ML	XXII/120/96	30.12.1996	Suw nr 6,poz.40 (1997)	Robex
20.	Płociczno	ML	XXII/121/96	30.12.1996	Suw nr 6, poz.41 (1997)	Przy szosie
21.	Płociczno	ML	XXV/150/97	27.05.1997	Suw nr 39, poz.247 (1997)	Pirsztuk
22	POHZ Elk	MN	XX/102/96	25.10.1996	Suw, nr 79, poz.247 (1996)	

23	Sajzy	MN.ML	XXII/123/96	30.12.1996	Suw nr 6, poz.43 (1997)	Dz.58
24.	Sajzy	ML	XXII/124/96	30.12.1996	Suw nr 6, poz.44 (1997)	Dz. 108
25.	Sajzy	MN/MI.	XXII/125/96	30.12.1996	Suw nr 6, poz.45 (1997)	Dz.64/3
26.	Sajzy	MN	XXXII/216/98	18.06.1998	Suw nr 46, poz. 239 (1998)	Dz.nr 23 Łoś
27.	Sajzy	MN,ML	XI/72/99	30.11.1999	w-m nr 5, poz.52 (2000)	Dz.97/1 i 97/2
28.	Stradunv	MN	XXII/122/96	30.12.1996	Suw nr 6, poz.,42 (1997)	Droga do Malinówki
29.	Stradunv	MN,MI.	XXXIII/219/98	18.06.1998	Suw nr 46,poz. 242 (1998)	Droga do Sajzz
30.	Szeligi-Buczki	MN	XX/103/96	25.10.1996	Suw nr 79,poz. 248 (1998)	Za ML
31.	Szeligi-Buczki	MN, MI,	X/62/99	14.10.1999	w-m nr 77,poz. 1361 (1999)	Złocki
32.	Woszczele	MI.	XX/104/96	25.10.1996	Suw nr 79, poz.249 (1998)	MPBO

3. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

W granicach gminy występują tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi, których obszary i zasięgi zostały przedstawione na rysunku studium.

Wyznaczono zasięgi zalewów wód o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat, raz na 20 lat i raz na 200 lat, zgodnie ze „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej Etap II – Rzeką Ełk” oraz „Studium dla potrzeb planów ochrony przeciwpowodziowej Etap II – Rzeką Jerzgnia”

Zgodnie z obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego i mapami ryzyka powodziowego, opracowanymi w ramach projektu „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami”, na terenie gminy zidentyfikowano obszary zagrożenia powodziowego występującego raz na 10 lat oraz raz na 100 lat.¹³

4. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Na kierunki rozwoju gminy wpływają różnorodne czynniki zewnętrzne i wewnętrzne. Ich analiza stanowi podstawę kształtowania potrzeb i możliwości rozwoju gminy.

Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę sporządzany jest na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 7 lit. d) ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020r. poz. 293), zgodnie z którym w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Procedura sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, została określona w art. 10 ust. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i przedstawia się następująco:

„5. Dokonując bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, kolejno:

- 1) formułuje się, na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy, o których mowa w ust. 1 pkt 7 lit. a–c, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 2) szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej
w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 3) szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w pkt 2, rozumianą jako

¹³ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr Rady Gminy Ełk z dnia

możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;

- 4) porównuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1, oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, o której mowa w pkt 2 i 3, a następnie, gdy maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1:
 - a) nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3,
 - b) przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – bilans terenów pod zabudowę uzupełnia się o różnicę tych wielkości wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, i przewiduje się lokalizację nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3, maksymalnie w ilości wynikającej z uzupełnionego bilansu;
- 5) określa się:
 - a) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
 - b) potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy na obszarach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz w przypadku, o którym mowa w pkt 4 lit. a, poza tymi obszarami;
- 6) w przypadku gdy potrzeby inwestycyjne, o których mowa w pkt 5 lit. b, przekraczają możliwości finansowania, o których mowa w pkt 5 lit. a, dokonuje się zmian w celu dostosowania zapotrzebowania na nową zabudowę do możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej.”

Określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w ust. 5 pkt 1, bierze się pod uwagę:

- 1) perspektywę nie dłuższą niż 30 lat;
- 2) niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%.”

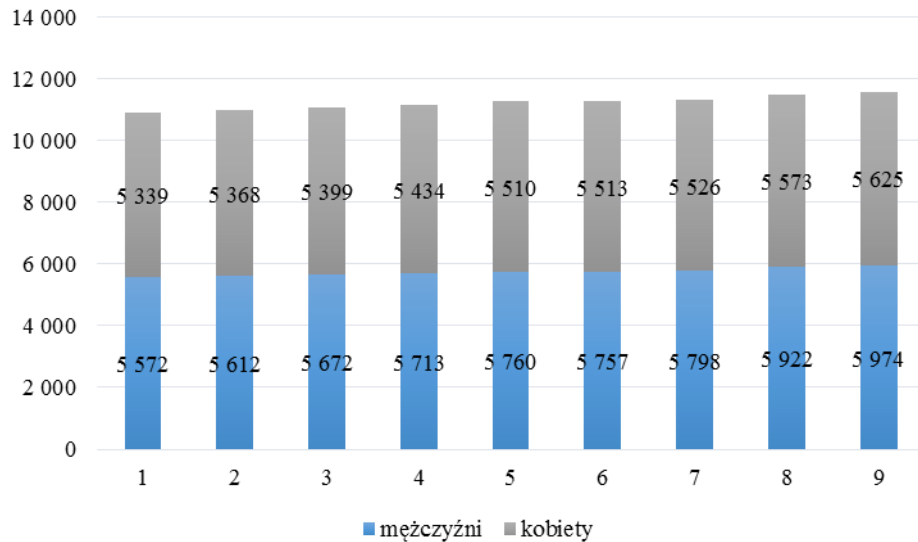
4.1. Analizy społeczne, prognoza demograficzna, analizy środowiskowe, ekonomiczne oraz możliwości finansowe gminy

Stan i dynamika liczby ludności

Tab. 1. Zmiana liczby ludności gminy Ełk na przestrzeni lat 2010-2018

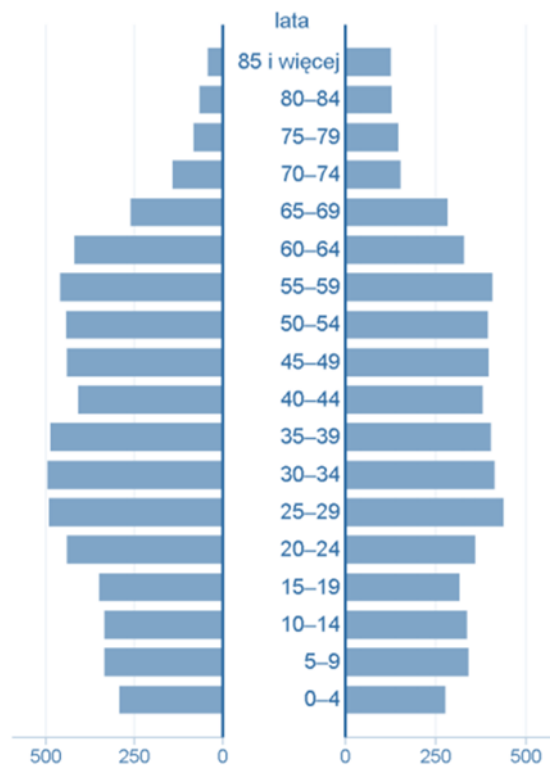
rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ogółem, w tym:	10 911	10 980	11 071	11 147	11 270	11 270	11 324	11 495	11 599
mężczyźni	5 572	5 612	5 672	5 713	5 760	5 757	5 798	5 922	5 974
kobiety	5 339	5 368	5 399	5 434	5 510	5 513	5 526	5 573	5 625

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres. 1 Zmiana liczby ludności gminy Ełk na przestrzeni lat 2010-2018
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat 2010-2018 liczba mieszkańców gminy Ełk systematycznie wzrastała, zanotowano wzrost o 688 osób (o ponad 6%), co zobrazowano w powyższej tabeli i na wykresie. W badanym okresie czasu liczba mężczyzn przewyższała liczbę kobiet, do roku 2016 stosunek ten wynosił 51% do 49%. Od 2017r. stosunek liczby mężczyzn do liczby kobiet zwiększył się i wynosił 52% do 48%.

Wykres 2. Ludność według płci i grup wieku w gminie Ełk w 2018r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Piramida wieku przedstawiona na wykresie nr 2 przedstawia liczbę ludności gminy w podziale na płeć oraz grupy wieku. Liczba kobiet i mężczyzn w okresie przedprodukcyjnym

jest porównywalna. W okresie produkcyjnym widoczna jest niewielka przewaga liczby mężczyzn, natomiast w wieku poprodukcyjnym przeważa liczba kobiet.

Średni wiek mieszkańców wynosi 38,3 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Ruch naturalny

Tab. 2 Przyrost naturalny w gminie Ełk w latach 2010-2018

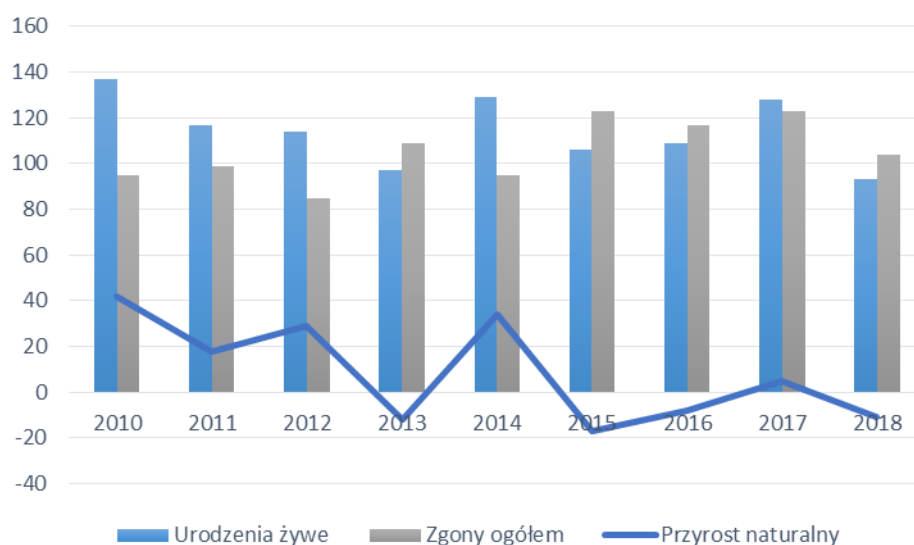
rok:		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Urodzenia żywe	ogółem	137	117	114	97	129	106	109	128	93
	mężczyźni	68	59	59	43	62	60	55	67	44
	kobiety	69	58	55	54	67	46	54	61	49
Zgony ogółem	ogółem	95	99	85	109	95	123	117	123	104
	mężczyźni	62	58	48	54	55	79	64	57	51
	kobiety	33	41	37	55	40	44	53	66	53
Przyrost naturalny	ogółem	42	18	29	-12	34	-17	-8	5	-11
	mężczyźni	6	1	11	-11	7	-19	-9	10	-7
	kobiety	36	17	18	-1	27	2	1	-5	-4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab. 3 Ruch naturalny w gminie Ełk w latach 2010-2018 - wskaźniki

rok:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Urodzenia żywe na 1000 ludności	12,68	10,71	10,34	8,75	11,55	9,43	9,65	11,23	8,07
Zgony na 1000 ludności	8,79	9,06	7,71	9,83	8,50	10,95	10,36	10,79	9,03
Przyrost naturalny na 1000 ludności	3,89	1,65	2,63	-1,08	3,04	-1,51	-0,71	0,44	-0,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Ełk przez większość analizowanego okresu czasu posiadała dodatni przyrost naturalny, najwyższy odnotowano w roku 2010 oraz 2014. Najniższy wskaźnik przyrostu

naturalnego w gminie obserwowany jest w roku 2015. W 2018 roku urodziło się 93 dzieci, w tym 47,3% chłopców i 52,7% dziewczynek.

W 2016 roku 28,0% zgonów w gminie Ełk spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 27,4% zgonów w gminie Ełk były nowotwory, a 5,7% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Ełk przypada 10.36 zgonów. Jest to nieznacznie więcej od wartości średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz wartość porównywalna do wartości średniej dla kraju. (źródło: www.polskawliczbach.pl/gmina_Elk)

Tab. 4 Małżeństwa zawarte w gminie Ełk w latach 2010-2018

rok:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Małżeństwa zawarte	62	43	46	50	38	56	55	58	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

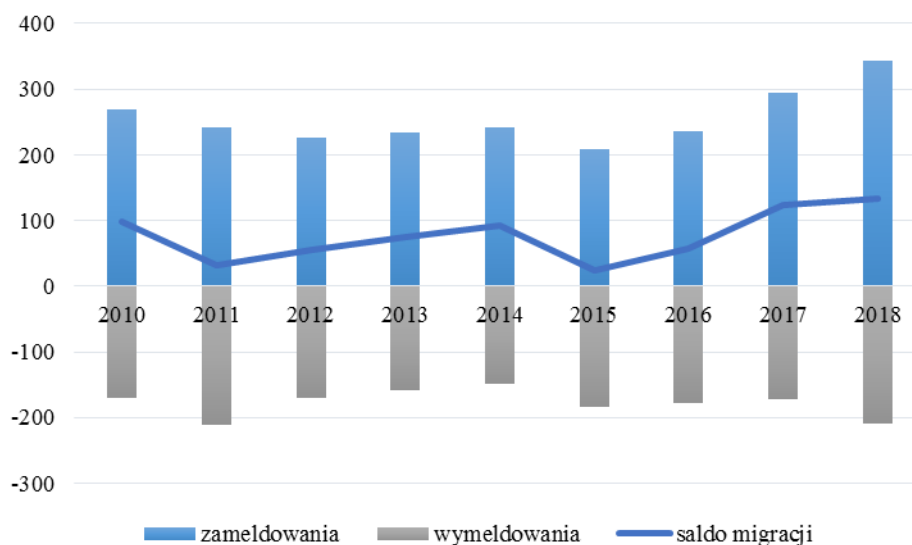
W latach 2010-2018 w gminie Ełk liczba zawartych małżeństw oscylowała w granicach 38-62. Największe liczby małżeństw zawarto w latach 2010 i 2017, odpowiednio 62 i 58, najmniejsza natomiast w roku 2014 – 38.

Migracje

Tab. 5 Migracje w ruchu wewnętrznym w gminie Ełk w latach 2010-2018

rok:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
zameldowania w ruchu wewnętrznym	ogółem	269	242	226	233	241	208	236	295	343
	mężczyźni	121	122	128	109	118	96	125	155	171
	kobiety	148	120	98	124	123	112	111	140	172
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	ogółem	170	211	170	159	148	184	178	172	210
	mężczyźni	73	89	73	73	72	84	78	66	106
	kobiety	97	122	97	86	76	100	100	106	104
saldo migracji wewnętrznych	ogółem	99	31	56	74	93	24	58	123	133
	mężczyźni	48	33	55	36	46	12	47	89	65
	kobiety	51	-2	1	38	47	12	11	34	68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 4. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym w gminie Ełk w latach 2010-2018

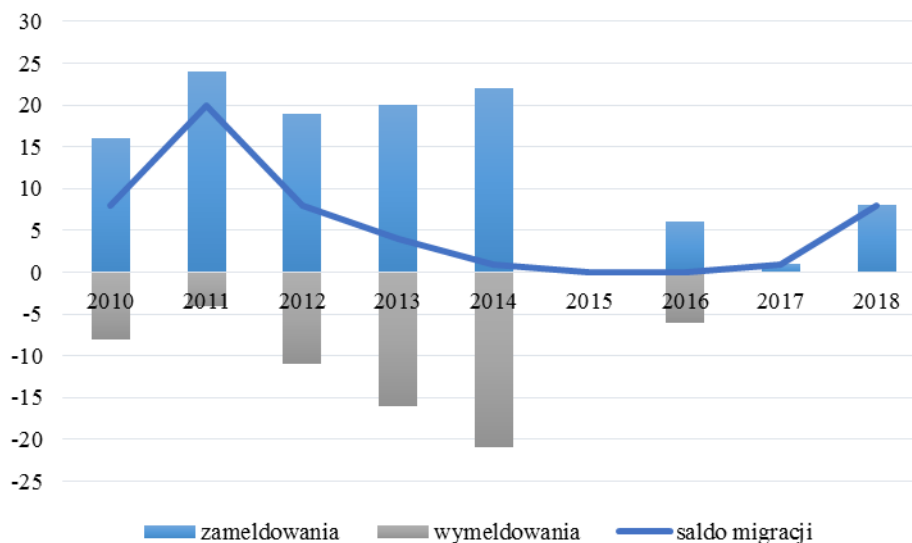
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat 2010-2018 w gminie Ełk obserwowane jest dodatnie saldo migracji ludności w ruchu wewnętrznym, utrzymujące się na wysokim poziomie. Najniższa wartość salda migracji wynosząca 24 przypadająca na rok 2015, kiedy to widocznie zwiększyła się liczba wymeldowań, a zmniejszyła zameldowań, najwyższa zaś wartość wyniosła 133 w roku 2018. Najwięcej zameldowań w ruchu wewnętrznym zanotowano w latach 2017 i 2018, odpowiednio było to 295 i 343 osób. Sytuacja taka może być spowodowana położeniem gminy wokół miasta Ełk i postępująca suburbanizacją.

Tab. 6 Migracje w ruchu zagranicznym w gminie Ełk w latach 2010-2018

rok:		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
zameldowania z zagranicy	ogółem	16	24	19	20	22	0	6	1	8
	mężczyźni	8	9	8	11	6	0	4	0	4
	kobiety	8	15	11	9	16	0	2	1	4
wymeldowania za granicę	ogółem	8	4	11	16	21	0	6	0	0
	mężczyźni	5	3	4	5	10	0	3	0	0
	kobiety	3	1	7	11	11	0	3	0	0
saldo migracji zagranicznych	ogółem	8	20	8	4	1	0	0	1	8
	mężczyźni	3	6	4	6	-4	0	1	0	4
	kobiety	5	14	4	-2	5	0	-1	1	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 5. Saldo migracji w ruchu zagranicznym w gminie Ełk w latach 2010-2018

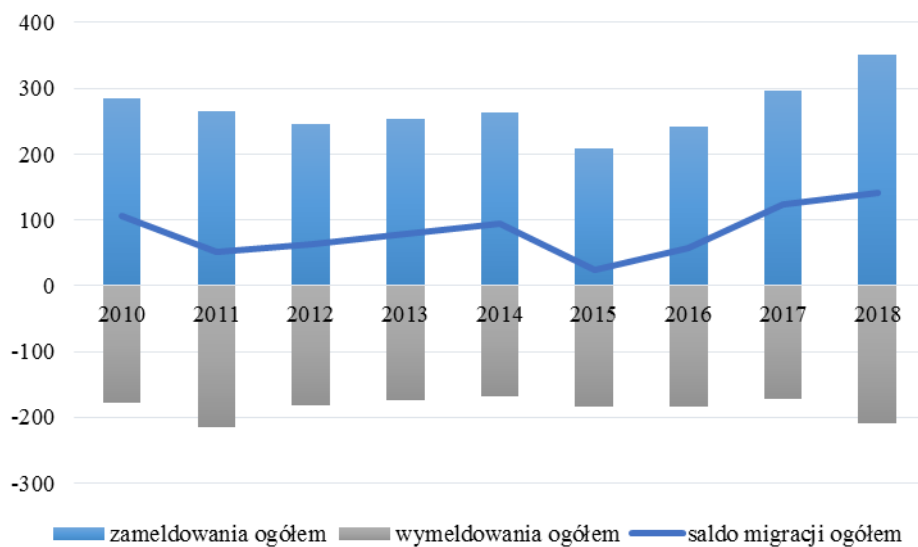
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Saldo migracji zagranicznych w gminie Ełk w analizowanym okresie czasu było dodatnie lub wynosiło zero. Najwyższa wartość salda zanotowana została dla roku 2011, wyniosła 20 osób, najniższa zaś dla roku 2015, wyniosła 0. Migracje w ruchu zagranicznym nie stanowią istotnych wartości w ogólnej liczbie migracji w gminie.

Tab. 7 Saldo migracji w gminie Ełk w latach 2010-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
zameldowania ogółem	285	266	245	253	263	208	242	296	351
wymeldowania ogółem	178	215	181	175	169	184	184	172	210
saldo migracji ogółem	107	51	64	78	94	24	58	124	141
saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności	9,2	2,8	5,1	6,7	8,3	2,1	5,1	10,8	11,5
saldo migracji zagranicznych na 1000 osób	0,74	1,83	0,73	0,36	0,09	0,00	0,00	0,09	0,69
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	9,90	4,67	5,81	7,04	8,41	0,00	5,14	10,88	12,24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 6. Saldo migracji w gminie Ełk w latach 2010-2018

Saldo migracji w gminie Ełk kształtuje się na wysokim dodatnim poziomie. W roku 2018 zarejestrowano 351 zameldowań oraz 210 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wyniosło dla gminy Ełk 141.

Prognoza demograficzna

Biorąc pod uwagę analizę struktury demograficznej oraz tendencje zmian liczby ludności wynikające z przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji, uwzględniając uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, należy stwierdzić, że w perspektywie do roku 2048 liczba mieszkańców gminy będzie stopniowo wzrastać.

Na podstawie analizy danych statystycznych z lat ubiegłych, wyznaczono średni wskaźnik zmiany liczby ludności, który wyniósł 0,7% w skali roku. Zgodnie z tak przyjętym wskaźnikiem dokonano prognozy liczby ludności gminy na kolejne 30 lat, co przedstawiono w poniższej tabeli:

Tab. 7. Prognoza liczby ludności gminy na lata 2020-2048

rok:	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2048
prognozowana liczba ludności	11 762	11 843	11 924	12 005	12 087	12 168	12 249	12 330	12 412	12 493	12 574	14 037

Źródło: opracowanie własne

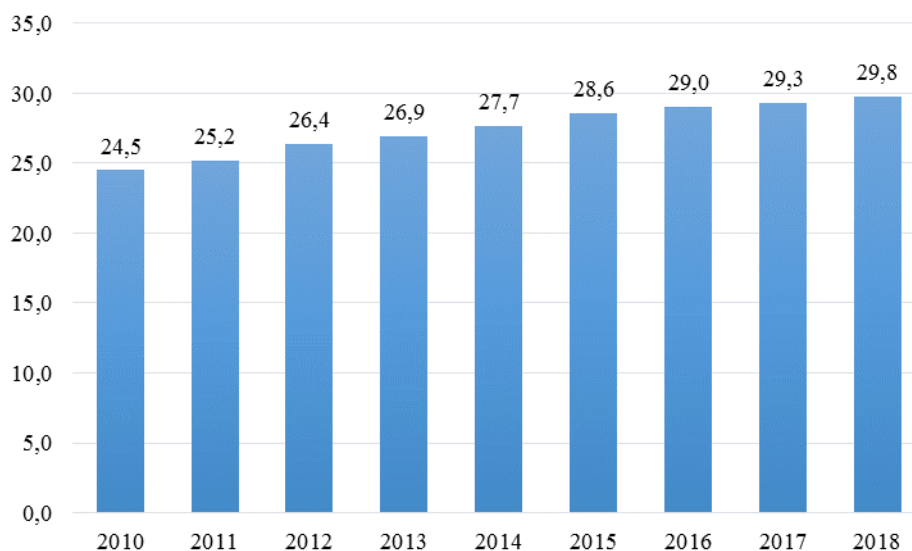
Zgodnie z wartościami przedstawionymi w powyższej tabeli, w roku 2048 prognozuje się wzrost liczby mieszkańców gminy Ełk do ilości 14 037 osób.

Mieszkalnictwo

Tab. 8 Wskaźniki mieszkalnictwa w gminie Ełk w latach 2010-2018

rok:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	80,7	81,9	84,1	85,0	86,3	87,7	88,2	89,0	89,7
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	24,5	25,2	26,4	26,9	27,7	28,6	29,0	29,3	29,8
mieszkania na 1000 mieszkańców	303,6	308,2	313,5	316,5	320,7	326,3	328,6	329,8	331,9
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,09	4,12	4,17	4,19	4,22	4,25	4,27	4,29	4,31
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,29	3,24	3,19	3,16	3,12	3,06	3,04	3,03	3,01
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,80	0,79	0,77	0,75	0,74	0,72	0,71	0,71	0,70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 7. Przekrojowa powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

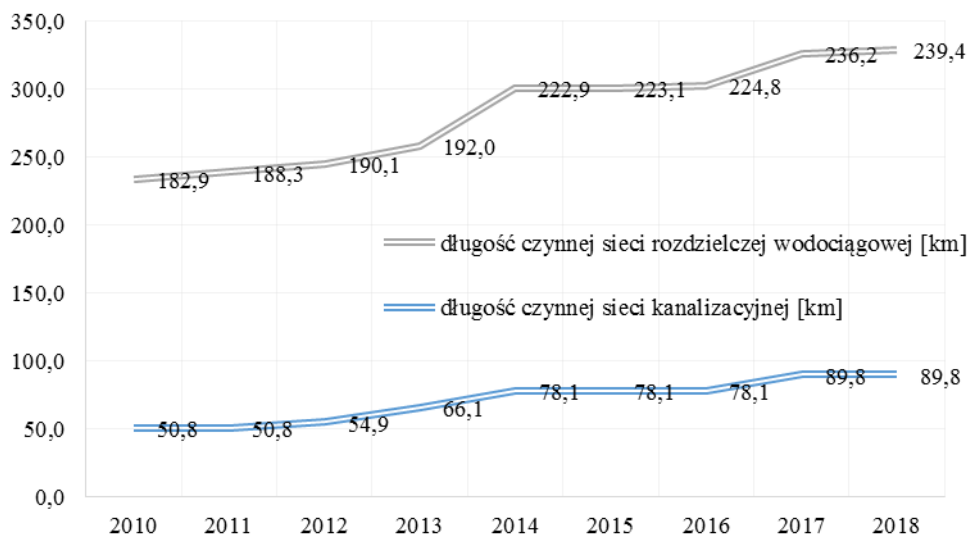
Na przestrzeni lat 2010-2018 obserwowany jest wzrost średniej powierzchni użytkowej mieszkania (o 9 m²), średniej powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę (o 5,3 m²), liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (o 28,3), przeciętnej liczby izb w 1 mieszkaniu oraz spadek przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie i przeciętnej liczby osób na 1 izbę.

Sieci infrastruktury technicznej

Tab. 9 Sieci infrastruktury technicznej w gminie Ełk w latach 2010-2018

rok:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej [%]	-	-	-	-	-	77,9	76,9	75,8	75,7
Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej [%]	-	-	-	-	-	43,3	38,2	37,1	37,6
Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej [%]	27,77	26,98	28,88	34,43	35,04	35,01	34,74	38,02	37,51
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	50,8	50,8	54,9	66,1	78,1	78,1	78,1	89,8	89,8
Przylączy kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	507	523	537	557	1 198	1 207	1 229	1 604	1 616
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dm ³]	-	-	-	-	-	102,0	90,4	112,3	118,0
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	3 063	3 147	3 223	3 323	5 846	5 870	5 940	6 722	6 803
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności	28,1	28,7	29,1	29,8	51,9	52,1	52,5	58,5	58,7
Sieć rozdzielcza na 100 km ² - wodociąg [km]	48,2	49,7	50,1	50,6	58,8	58,8	59,3	62,3	63,1
Sieć rozdzielcza na 100 km ² - kanalizacja [km]	13,4	13,4	14,5	17,4	20,6	20,6	20,6	23,7	23,7
Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej [km]	182,9	188,3	190,1	192,0	222,9	223,1	224,8	236,2	239,4
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	8 058	8 125	8 253	8 370	9 021	9 037	9 109	9 559	9 663
Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności	73,9	74,0	74,5	75,1	80,0	80,2	80,4	83,2	83,3
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	25,1	23,8	23,0	25,2	25,0	25,0	30,3	30,3	35,5

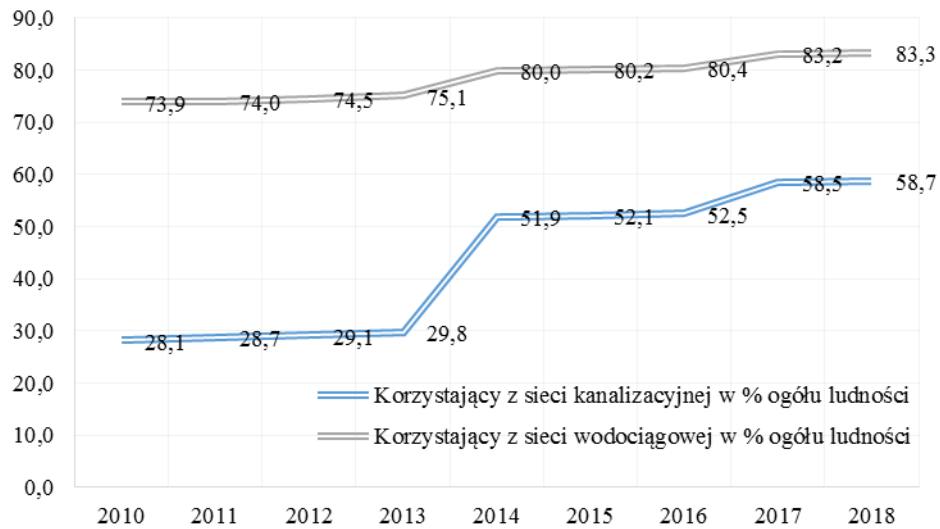
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 8. Długość czynnych sieci infrastruktury technicznej w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Długość sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w gminie Ełk na przestrzeni analizowanych lat systematycznie wzrastała. W ciągu 8 lat na terenie gminy przybyło ponad 56 km sieci wodociągowej i 39 km sieci kanalizacyjnej. W 2018 r. na terenie gminy w przeliczeniu na 100 km² powierzchni znajdowało się 63,1 km sieci wodociągowej oraz 23,7 km sieci kanalizacyjnej. Wzrasta również stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej.

Wykres 9. Korzystający z sieci infrastruktury technicznej w % ogółu ludności w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W analizowanych latach 2010-2018 liczba korzystających z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej systematycznie wzrastała. Najwyższy wzrost udziału ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej nastąpił w roku 2014. W 2018 roku 83,3% ludności gminy posiadała dostęp do sieci wodociągowej, a 58,7% do sieci kanalizacyjnej.

Analiza ekonomiczna, rynek pracy

Budżet gminy

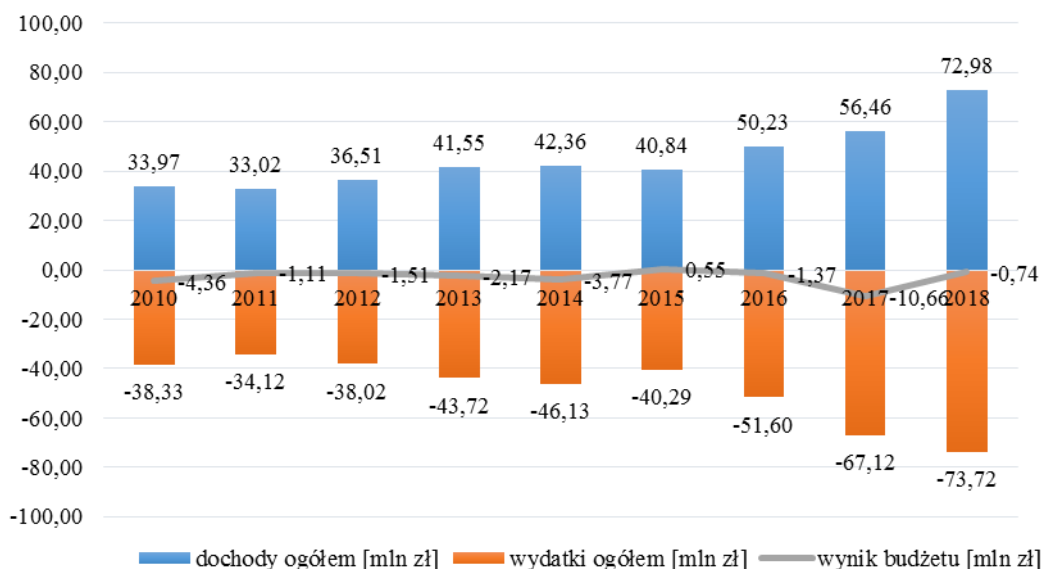
Finanse publiczne obejmują dochody i wydatki określone w budżecie gminy. Kondycja finansowa zależy m.in. od wysokości dochodów własnych, dotacji celowych (zarówno z budżetu państwa, jak i pozyskiwanych ze środków europejskich) i subwencji ogólnych z budżetu państwa.

Na całkowitą wartość dochodów własnych w dużej mierze ma wpływ liczba mieszkańców oraz liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, a także osób prawnych, stanowią podstawowe źródło dochodów własnych gminy.

Tab. 10. Struktura dochodów i wydatków w gminie Ełk w latach 2010-2018

rok	dochody ogółem	wydatki ogółem	wynik budżetu	dochody na 1 mieszkańca	wydatki na 1 mieszkańca	saldo na 1 mieszkańca
2010	33 968 629,27	38 330 696,84	-4 362 067,57	3 143,21	3 546,84	-403,63
2011	33 015 118,08	34 123 568,77	-1 108 450,69	3 021,98	3 123,44	-101,46
2012	36 511 939,93	38 021 368,33	-1 509 428,40	3 313,24	3 450,21	-136,97
2013	41 554 828,80	43 720 737,47	-2 165 908,67	3 748,74	3 944,14	-195,40
2014	42 357 273,87	46 126 083,08	-3 768 809,21	3 791,04	4 128,35	-337,31
2015	40 842 038,24	40 287 792,96	554 245,28	3 634,28	3 584,96	49,32
2016	50 231 110,34	51 599 707,75	-1 368 597,41	4 448,77	4 569,99	-121,22
2017	56 455 313,95	67 118 216,89	-10 662 902,94	4 951,79	5 887,05	-935,26
2018	72 983 324,36	73 721 592,31	-738 267,95	6 334,81	6 398,89	-64,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10. Dochody i wydatki budżetu w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

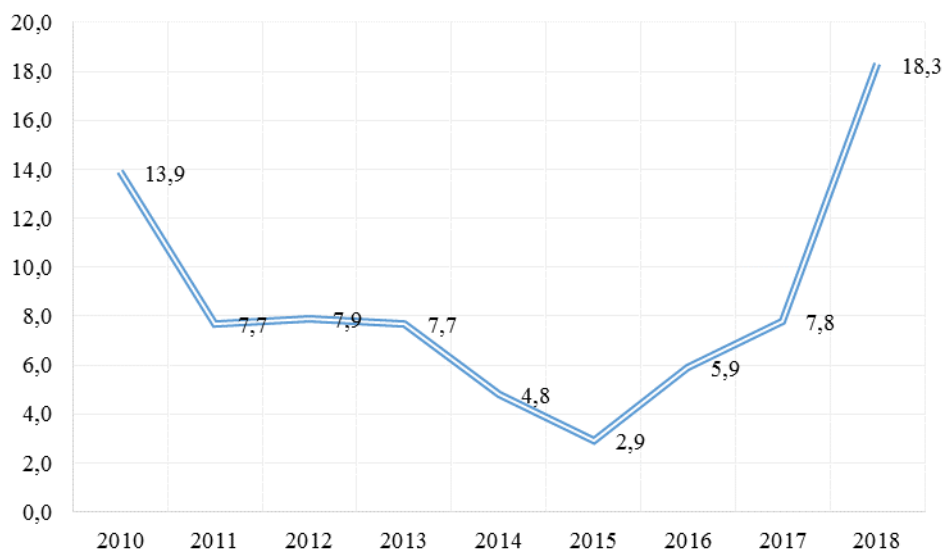
Analiza sytuacji finansowej gminy Ełk na przestrzeni lat 2010-2018 wykazała ciągły wzrost zarówno dochodów jak i wydatków w gminie. Na przestrzeni analizowanych lat, za wyjątkiem roku 2015, wydatki gminy przewyższały jej dochody. Największy deficyt budżetowy został zanotowany w roku 2017, kiedy to wydatki gminy przekroczyły jej

dochody o ponad 10 mln zł. W roku kolejnym zauważalny jest znaczny wzrost dochodów gminy, a przez to mniejsza różnica w dochodach i wydatkach.

Tab. 11 Wydatki na transport i łączność w gminie Ełk w latach 2010-2018

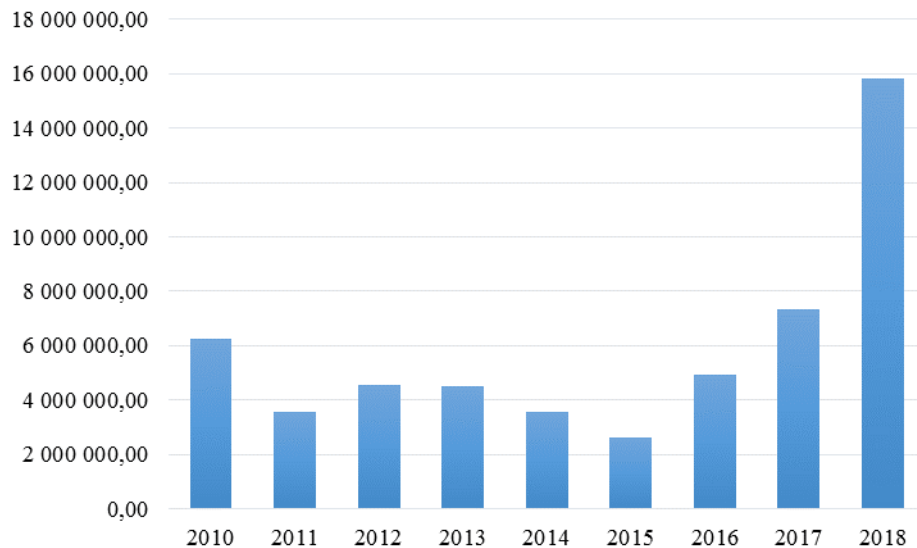
rok:	Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem [%]	Wydatki na transport i łączność [zł]	Wydatki na drogi publiczne wojewódzkie [zł]	Wydatki na drogi publiczne powiatowe [zł]	Wydatki na drogi publiczne gminne [zł]	Wydatki na wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę [zł]
2010	13,9	6 257 956,00	-	-	-	0,00
2011	7,7	3 565 174,79	-	-	-	0,00
2012	7,9	4 574 936,63	0,00	50 000,00	2 970 436,40	0,00
2013	7,7	4 514 365,13	0,00	200 000,00	3 155 950,27	0,00
2014	4,8	3 568 585,69	0,00	39 665,49	2 160 280,62	0,00
2015	2,9	2 631 847,88	0,00	257 128,00	927 901,80	848 994,60
2016	5,9	4 953 822,78	0,00	358 326,52	2 677 500,31	1 992 068,65
2017	7,8	7 337 788,70	618,75	304 510,48	4 961 369,95	2 244 705,93
2018	18,3	15 843 295,67	1 024 548,37	235 000,00	12 267 957,33	781 155,52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

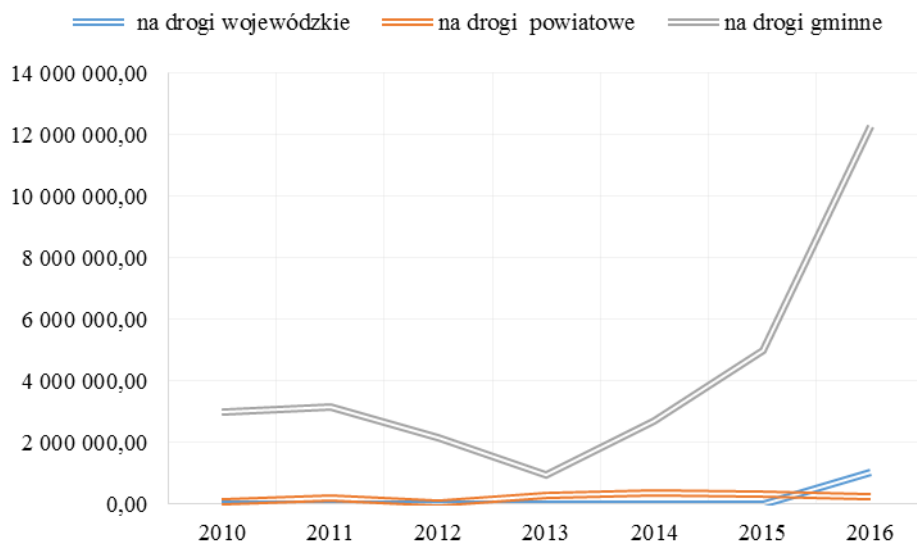
Wykres.11 Udział wydatków na transport i łączność w ogóle wydatków w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

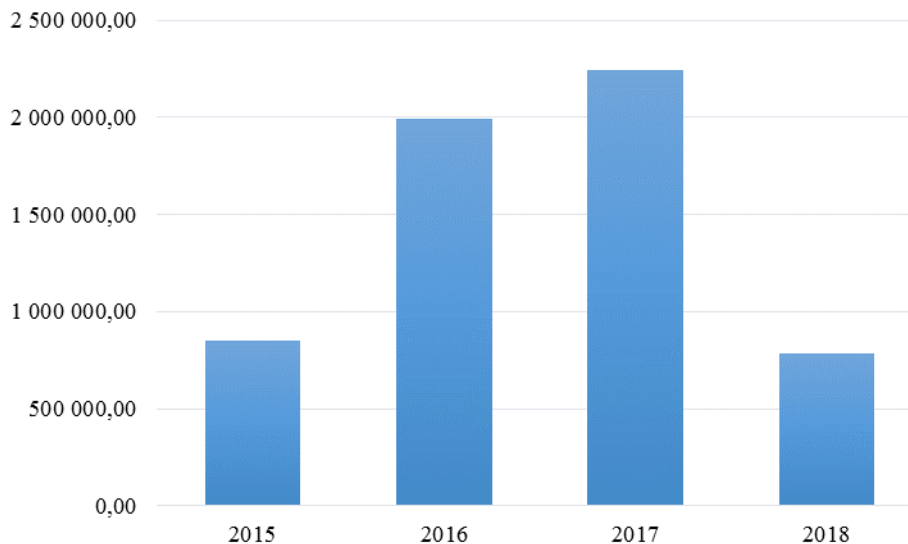
Wykres.12 Wydatki na transport i łączność w gminie Ełk w latach 2010-2018
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższy udział wydatki na transport i łączność w wydatkach gminy Ełk miały w roku 2018, stanowiły jego 18,3%, co przekłada się na kwotę 15 843 295,67 zł. Najniższe nakłady na transport poniosła gmina w 2015 r. - 2 631 847,88, co stanowiło 2,95 wydatków gminy w tym roku.

Wykres. 13 Wydatki na drogi publiczne w gminie Ełk w latach 2010-2018
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W analizowanym okresie czasu udział gminy we współfinansowaniu dróg wojewódzkich i powiatowych wynosił około kilkuset tysięcy złotych rocznie. Największe nakłady gmina ponosi na publiczne drogi gminne. Od roku 2013 widoczna jest tendencja wzrostowa wydatków na drogi gminne. W 2018r. z budżetu gminy na drogi gminne wydano 12 267 957,33 zł.

Wykres. 14 Wydatki na wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z analizy danych dotyczących wydatków na wytworzenie i zaopatrywanie w media wynika, iż gmina Ełk poświęcała na ten cel od ok. 800 tys do ponad 2 mln złotych. W analizowanym okresie czasu najwięcej środków finansowych na infrastrukturę techniczną przeznaczono w roku 2017.

Wieloletnia prognoza finansowa

Tab. 12 Wieloletnia prognoza finansowa dla gminy Ełk na lata 2020-2036

rok	prognozowane dochody	prognozowane wydatki	prognozowany wynik budżetu
2020	75 138 569,00	77 787 274,88	-2 648 705,88
2021	74 892 386,00	72 559 091,88	2 333 294,12
2022	76 386 312,00	74 111 841,41	2 274 470,59
2023	78 395 975,00	75 997 975,00	2 398 000,00
2024	79 625 533,00	77 227 533,00	2 398 000,00
2025	79 620 469,00	77 222 469,00	2 398 000,00
2026	79 823 186,00	77 445 186,00	2 378 000,00
2027	80 576 748,00	78 213 748,00	2 363 000,00
2028	81 632 150,00	79 454 150,00	2 178 000,00
2029	82 110 406,00	79 514 406,00	2 596 000,00
2030	83 797 306,00	81 593 406,00	2 203 900,00
2031	85 224 039,00	82 720 139,00	2 503 900,00
2032	86 108 938,00	83 605 038,00	2 503 900,00
2033	84 170 369,00	81 666 469,00	2 503 900,00
2034	86 931 100,00	85 723 300,00	1 207 800,00
2035	85 799 377,00	84 591 577,00	1 207 800,00
2036	87 431 859,00	86 224 059,00	1 207 800,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W wieloletniej prognozie finansowej dla gminy Ełk do roku 2036 (przyjętej uchwałą Nr XXV/151/2020 Rady Gminy Ełk z dnia 28 lutego 2020r.) w każdym kolejnym roku

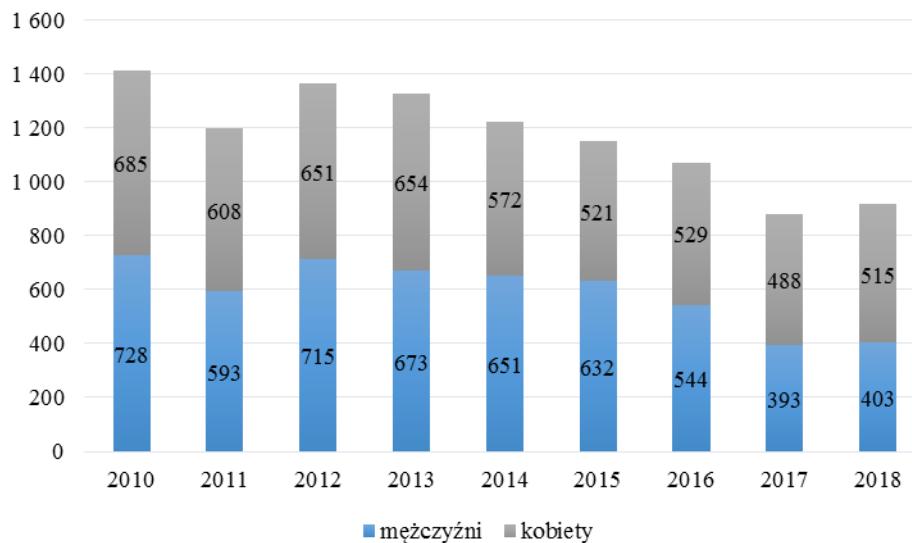
prognozowany jest wzrost wartości zarówno dochodów, jak i wydatków. Za wyjątkiem roku 2020, do roku 2036 zakładany jest dodatni wynik bilansu – przewidywane są wyższe dochody gminy niż jej wydatki.

Sytuacja na rynku pracy

Tab. 13 Rynek pracy w gminie Ełk w latach 2010-2018 - wskaźniki

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezrobotni zarejestrowani	ogółem	1 413	1 201	1 366	1 327	1 223	1 153	1 073	881	918
	mężczyźni	728 52%	593 49%	715 52%	673 51%	651 53%	632 55%	544 51%	393 45%	403 44%
	kobiety	685 48%	608 51%	651 48%	654 49%	572 47%	521 45%	529 49%	488 55%	515 56%
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	ogółem	20,2	16,9	19,0	18,3	16,7	15,7	14,5	11,8	12,1
	mężczyźni	19,0	15,2	18,0	16,7	16,0	15,5	13,2	9,4	9,5
	kobiety	21,6	19,1	20,2	20,2	17,5	16,0	16,2	14,8	15,5
Pracujący	ogółem	946	1 029	1 163	1 138	1 254	1 204	1 255	1 234	1 343
	mężczyźni	485	550	631	607	684	647	689	648	711
	kobiety	461	479	532	531	570	557	566	586	632
Pracujący na 1000 ludności	ogółem	87	94	105	102	111	107	111	107	116

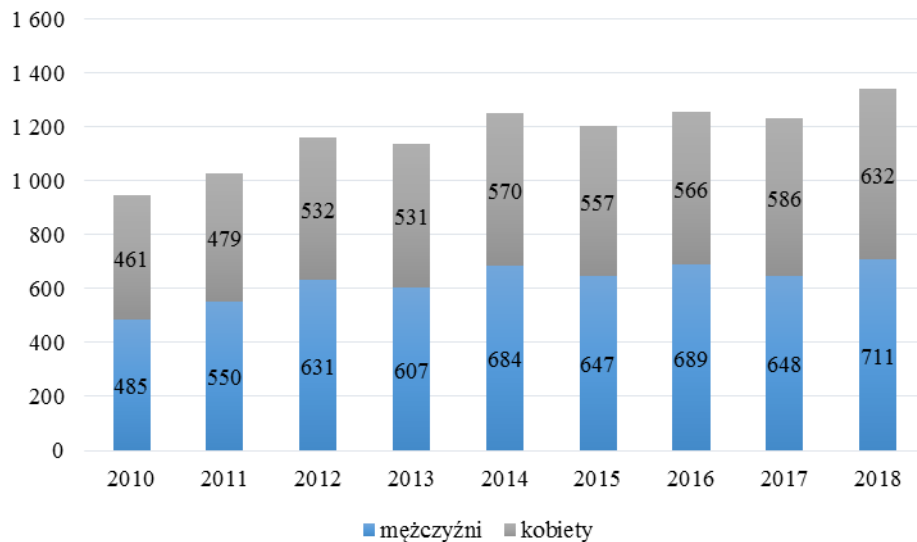
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 15. Bezrobotni w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia w gminie Ełk w latach 2010-2018 była stosunkowo wysoka, wynosiła od ponad 20% do niespełna 12%. W kolejnych latach widoczna jest tendencja spadkowa. Do roku 2016 większy udział wśród bezrobotnych stanowili mężczyźni, od roku 2017 tendencja ta odwróciła się.

Wykres 16. Pracujący w gminie Ełk w latach 2010-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba osób pracujących w gminie Ełk w analizowanym okresie czasu wzrastała. Większy udział w liczbie pracujących stanowili mężczyźni.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ełk 536 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 243 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy, tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -293.

16,7% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ełk pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 34,2% w przemyśle i budownictwie, a 18,8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,4% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). (Źródło: www.polskawliczbach.pl/gmina_Elk)

Analiza środowiskowa

Uwarunkowania środowiskowe zostały omówione w pkt 3 dokumentu studium zatytułowanym „Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego”. Poniżej znajduje się podsumowanie najważniejszych elementów (na podstawie Programu ochrony środowiska dla Gminy Ełk na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022 -2025):

- Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko - mazurskim, dla strefy warmińsko – mazurskiej wskazała, iż przekroczone zostały dopuszczalne poziomy dla benzo(a)pirenu.
- Uciążliwości hałasowe na terenie gminy Ełk spowodowane są głównie przez emisje hałasu komunikacyjnego. Związane jest to ze wzrostem natężenia ruchu drogowego związanego także z funkcją turystyczną gminy. Wzmożony ruch związany jest dodatkowo z przejazdami drogami krajowymi przebiegającymi przez teren gminy Ełk.
- Pomiary wykonane przez WIOŚ w Olsztynie w ostatnich latach nie wykazały przekroczeń poziomów dopuszczalnych pól elektromagnetycznych w żadnym punkcie na terenie województwa warmińsko – mazurskiego. W związku z powyższym na terenie gminy Ełk brak jest realnego zagrożenia nadmiernym poziomem pól elektromagnetycznych.

- Gmina Ełk posiada bogatą sieć hydrologiczną wód powierzchniowych w postaci, rzek, jezior, stawów, bagien i mokradeł. Obszar analizowanej gminy znajduje się w dorzeczu Wisły. Stan jednolitych części wód przepływających przez teren gminy Ełk oceniono jako dobry. Stan wód podziemnych oceniono jako dobry. Zasadniczym elementem przyrodniczym określającym krajobraz ziemi ełckiej, a tym samym jej turystyczny charakter, są jeziora. Wypełniają one rozległe doliny, rynny i zagłębienia morenowe w promieniu 15-20 km od miasta Ełk.
- Gleby na obszarze gminy Ełk zostały ukształtowane przez zlodowacenia. W wyniku oddziaływania wielu czynników glebotwórczych spotyka się najczęściej gleby bielcowe i brunatne. W gminie Ełk występują gleby od II do VI klasy, przy czym dominują klasy bonitacyjne IVa – IVb.
- Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż powierzchnia lasów na terenie gminy Ełk wynosi 10 238,11 ha, co daje lesistość na poziomie 27,00 %. Wskaźnik lesistości dla omawianego obszaru jest zatem niższy od średniej krajowej, która wynosi 30%.
- Na terenie gminy Ełk brak jest zlokalizowanych zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej.
- Na obszarze gminy Ełk wyróżnia się następujące formy ochrony przyrody:
 - obszary Natura 2000:
 - Ostoja Polygon Orzysz (kod obszaru: PLB 280014) – 2,6% obszaru położonego jest w gminie Ełk,
 - Jezioro Woszczelskie (kod obszaru: PLH280034) – obszar w całości położony na terenie gminy Ełk,
 - Murawy na Pojezierzu Ełckim (kod obszaru: PLH280041) – obszar w całości położony na terenie gminy Ełk
 - 2 rezerваты przyrody:
 - Bartosze,
 - Jezioro Zdedy,
 - 3 obszary chronionego krajobrazu (łączna powierzchnia Obszarów Chronionego Krajobrazu na terenie gminy Ełk wynosi 27123 ha, co stanowi około 71,5% powierzchni gminy):
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich,
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego,
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Legi,
 - użytek ekologiczny - wyspy na J. Druglin,
 - 16 pomników przyrody w postaci pojedynczych drzew.
- Przez obszar gminy Ełk przebiegają następujące korytarze ekologiczne, należące do strefy Korytarza Północnego:
 - Pojezierze Ełckie – rodzaj: korytarz leśny, Typ K korytarz uzupełniający (krajowy), KPn-1D
 - Puszcza Borecka – Puszcza Piska – rodzaj: korytarz leśny, Typ K korytarz uzupełniający (krajowy), KPn-7A

- Puszcza Piska – typ: rodzaj: obszar węzłowy G korytarz główny (międzynarodowy), GKPn-8

4.2. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

4.2.1. Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Przy określaniu maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę przyjęto podział na następujące funkcje zabudowy: zabudowę mieszkaniową, rekreacyjną, usługową oraz przemysłową, uwzględniając różnice w możliwościach rozwoju zabudowy dla poszczególnych funkcji.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową

Szacunkowe zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową określono w oparciu o dane dotyczące sytuacji demograficznej gminy oraz mieszkalnictwa w latach minionych oraz wyznaczonych na tej podstawie prognostycznych wielkości tych wskaźników. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, bierze się pod uwagę perspektywę nie dłuższą niż 30 lat oraz niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%.

Prognozowany wskaźnik wielkości średniej powierzchni mieszkania przypadającej na 1 osobę (liczony na podstawie ustabilizowanego wskaźnika notowanego w latach 2015-2018, wynoszącego wzrost o 0,01 w skali roku) oraz prognozowana liczba ludności przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tab. 14. Prognozowana liczba ludności oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę w perspektywie do roku 2048

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2048
prognozowana przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m²]	30,30	30,55	30,80	31,05	31,30	31,55	31,80	32,05	32,30	32,55	32,80	37,30
prognozowana liczba ludności	11762	11843	11924	12005	12087	12168	12249	12330	12412	12493	12574	14037

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Uwzględniając prognozowane wielkości wskaźników liczby ludności oraz średniej powierzchni przypadającej na 1 osobę, zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w perspektywie 30 lat (do 2048 roku) przedstawia się następująco (w zaokrągleniu do pełnych dziesiątek):

Prognozowana liczba ludności: 14 037 osób

Prognozowana wielkość mieszkania przypadająca na 1 osobę: 37,30 m²

Docelowa wielkość powierzchni użytkowej mieszkań: 14037 x 37,3 m² = 523 580 m²

Zainwestowana powierzchnia mieszkaniowa (2018r.): 345 650 m²

Prognozowane zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową: 523 580 m² - 345 650 m² = **177 930 m²** powierzchni użytkowej zabudowy

Prognozowane zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową zwiększone o 30% w związku z niepewnością procesów rozwojowych (zaokrąglone do pełnych dziesiątek): **231 310 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Wskazuje się na potrzebę wyznaczania nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w odpowiedzi na rosnący popyt oraz obowiązujące trendy na rynku nieruchomości.

Istotne znaczenie ma bezpośrednie sąsiedztwo miasta Ełk i powiązania funkcjonalno-przestrzenne pomiędzy gminą i miastem. Aktualna tendencja do suburbanizacji sprawia, że Gmina Ełk stanowi atrakcyjną lokalizację do zamieszkania. Warte uwagi są tereny położone wzdłuż dróg wylotowych z miasta, gdzie przewiduje się wzmożony ruch inwestycyjny i dalsze dogęszczanie terenów zabudowanych w ich obrębie. Tereny te często przygotowane są już do zagospodarowania, wyposażone są w niezbędną infrastrukturę techniczną.

Zapotrzebowanie na zabudowę rekreacyjną

Zapotrzebowanie na zabudowę rekreacyjną określono łącznie dla zabudowy rekreacji indywidualnej i usług turystycznych obejmujących m.in. zabudowę hotelową i pensjonatową.

Aktualne zagospodarowanie terenów w gminie wskazuje, że tereny rekreacyjne stanowią ok. 20% powierzchni zabudowy mieszkaniowej. Na podstawie danych dotyczących turystyki w gminie Ełk, ogólnych tendencji związanych z rozwojem funkcji turystycznych w regionie oraz zapotrzebowaniem mieszkańców gminy na tereny inwestycyjne przeznaczone pod rekreację, przewiduje się ciągle zainteresowanie terenami pod zabudowę turystyczną i rekreacyjną, przynajmniej na poziomie aktualnym. Zgodnie z tak przyjętą metodyką, zapotrzebowanie na zabudowę rekreacyjną wyniesie **46 270 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Zapotrzebowanie na zabudowę usługową

Zabudowa usługowa stanowi uzupełnienie struktur zabudowy mieszkaniowej. Są to przede wszystkim usługi związane z codziennym życiem mieszkańców, zarówno usługi komercyjne, jak i publiczne, oświatowe oraz związane z kultem religijnym.

Zakłada się, że powierzchnia terenów usług podstawowych powinna wynosić ok. 25% powierzchni terenów zabudowy mieszkaniowej.

W związku z tym, iż gmina Ełk położona jest na terenach przyległych do granicy miasta Ełk, w sposób naturalny przejmuje część funkcji związanych z realizacją nowej zabudowy, w tym zabudowy o charakterze usługowym, na swoim terenie. Jest to zabudowa, która ma służyć obsłudze nie tylko ludności zamieszkującej obszar Gminy Ełk, ale również mieszkańców Miasta Ełk. Sytuacja ta, wynika w głównej mierze z procesów związanych z pojawiającym się deficytem wolnych terenów inwestycyjnych zlokalizowanych na obszarze Miasta Ełk, jak również z atrakcyjnością ofert inwestycyjnych na terenie gminy Ełk, pojawiających się na lokalnym rynku nieruchomości, zarówno pod względem przygotowania inwestycyjnego terenów, jak również pod względem cen rynkowych tego typu nieruchomości.

W związku z powyższym, prognozuje się, że zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową należy zwiększyć o dodatkowy wskaźnik 15%, uwzględniając zapotrzebowanie pochodzące z terenu Miasta Ełk.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową wyniesie (w zaokrągleniu do pełnych dziesiątek): **92 520 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Zapotrzebowanie na zabudowę produkcyjną

Istotne jest, aby gmina posiadała atrakcyjne tereny umożliwiające lokalizację zabudowy produkcyjnej. Zakłada się, że minimalny udział terenów przemysłowych na terenie gminy powinien wynosić od 2% do 7% terenów zabudowy mieszkaniowej. Z uwagi na duży ruch inwestycyjny, położenie przy mieście Ełk oraz ze względu na podstrefę suwalskiej strefy ekonomicznej, dla gminy Ełk w 30-letniej perspektywie zakłada się, że powierzchnia ta powinna wynosić 15% terenów zabudowy mieszkaniowej. Prognozuje się, że zapotrzebowanie na nową zabudowę przemysłową wyniesie (w zaokrągleniu do pełnych dziesiątek): **34 700 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

4.2.2. Chłonność

Zgodnie z art. 10 ust. 5 pkt 2 i 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obliczono chłonność terenów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach zwartych jednostek osadniczych gminy Ełk oraz miejscowych planach. Określenie chłonności nastąpiło w wyniku analizy dokumentu obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem istniejącego zainwestowania i terenów możliwego zainwestowania.

Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

W celu obliczenia chłonności wyliczono powierzchnię poszczególnych obszarów o zwartej zabudowie, określając powierzchnie terenów zagospodarowanych oraz wolnych od zabudowy, występujących w granicach obszaru w podziale na rodzaje zabudowy. W zależności od rodzaju zabudowy chłonność obliczono na podstawie różnych wskaźników dostosowanych do danego rodzaju, m. in. przeciętnej powierzchni działki budowlanej, ilości działek możliwych do wydzielania w granicach obszaru, średnich wskaźników powierzchni zabudowy i ilości kondygnacji. Przyjętą metodę obliczeń omówiono przy poszczególnych rodzajach zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej

Powierzchnię terenu o zwartej strukturze funkcjonalno- przestrzennej, w obrębie jednostki osadniczej, przeznaczonego pod zabudowę mieszkaniową określono na poziomie 9 611 200 m², z czego wolnych od zabudowy jest 693 130m². Dla terenów zabudowy mieszkaniowej założono, że: średnia powierzchnia działki budowlanej wynosi 1200 m², na jednej działce powstanie jeden budynek o funkcji mieszkaniowej, przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie, zgodnie z danymi GUS, w gminie Ełk wynosi 3,0 osoby, a powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca 29,8 m².

Tab. 15 Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej

powierzchnia terenu o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w obrębie jednostki osadniczej przeznaczonego pod zabudowę mieszkaniową [m ²]	powierzchnia terenów zabudowanych w obrębie terenu o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej [m ²]	powierzchnia terenów wolnych od zabudowy w obrębie terenu o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej [m ²]	średnia powierzchnia działki budowlanej [m ²]	potencjalna ilość działek możliwych do wydzielenia	średnia liczba osób na 1 mieszkanie	ilość osób, która potencjalnie mogłaby zasiedlić obszar	powierzchnia mieszkania na 1 osobę [m ²]	powierzchnia użytkowa budynków [m ²]
9 611 200	8 918 070	693 130	1 200	578	3	1 733	29,8	51 643

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w obrębie jednostki osadniczej wynosi **51 640 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy rekreacyjnej

Powierzchnię terenu o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w obrębie jednostki osadniczej, przeznaczonego pod zabudowę rekreacyjną określono na poziomie 1 831 800 m², z czego wolnych od zabudowy jest 220 630 m². Przy założeniu: maksymalnego wskaźnika zabudowy na poziomie 20% działki budowlanej oraz budynku o średniej ilości kondygnacji wynoszącej 1,5, chłonność terenów zabudowy rekreacyjnej określa się na poziomie **66 190 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy usługowej

Powierzchnię terenu o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w obrębie jednostki osadniczej, przeznaczonego pod zabudowę usługową określono na poziomie 227 750 m², z czego wolnych od zabudowy jest 21 000 m². Przy założeniu maksymalnego wskaźnika zabudowy na poziomie 40% działki budowlanej oraz budynku o średniej ilości kondygnacji wynoszącej 1,5, chłonność terenów zabudowy usługowej określa się na poziomie **12 600 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy produkcyjnej

Powierzchnię terenu o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w obrębie jednostki osadniczej przeznaczonego pod zabudowę produkcyjną, określono na poziomie 60 750 m², z czego wolnych od zabudowy jest 12 000 m². Przy założeniu: maksymalnego wskaźnika zabudowy na poziomie 60% działki budowlanej oraz przy uwzględnieniu, iż dominujące zagospodarowanie będą stanowiły hale produkcyjne bądź magazynowe, dla których przyjęto 1 kondygnację, chłonność terenów zabudowy produkcyjnej określa się na poziomie **7 200 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę

Chłonność dla poszczególnych rodzajów zabudowy określono również, zgodnie z ustawowym obowiązkiem, na terenach poza zwartymi jednostkami osadniczymi, dla których sporządzono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej

Do obliczenia chłonności terenów zabudowy mieszkaniowej przyjęto wskaźniki, jak w pkt. wcześniejszym, tj.: średnia powierzchnia działki budowlanej - 1200 m², na jednej działce powstanie jeden budynek o funkcji mieszkaniowej, przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie, zgodnie z danymi GUS, w gminie Ełk wynosi 3,0 osoby, a powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca 29,8 m². Powierzchnię terenu przeznaczoną w planach miejscowych pod zabudowę mieszkaniową określono na poziomie 1 423 117 m², z czego wolnych od zabudowy jest 1 195 810 m².

Tab. 16. Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej w mpzp

powierzchnia terenu przeznaczanego pod zabudowę mieszkaniową w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego [m ²]	powierzchnia terenów zabudowanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego [m ²]	powierzchnia terenów wolnych od zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego [m ²]	średnia powierzchnia działki budowlanej [m ²]	potencjalna ilość działek możliwych do wydzielania	średnia liczba osób na 1 mieszkanie	ilość osób, która potencjalnie mogłaby zasiedlić obszar	powierzchnia mieszkania na 1 osobę [m ²]	powierzchnia użytkowa budynków [m ²]
1 423 117	150 869	1 195 810	1 200	997	3	2 990	29,8	89 088

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego sporządzonych dla terenów poza zwartymi jednostkami osadniczymi wynosi **89 100 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy rekreacyjnej

Powierzchnię terenu przeznaczoną w planach miejscowych pod zabudowę rekreacyjną określono na poziomie 275 300 m², z czego wolnych od zabudowy jest 240 000 m². Przy założeniu maksymalnego wskaźnika zabudowy na poziomie 20% działki budowlanej oraz budynku o średniej ilości kondygnacji wynoszącej 1,5, chłonność terenów zabudowy rekreacyjnej określa się na poziomie **72 000 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy usługowej

Powierzchnię terenu przeznaczoną w planach miejscowych pod zabudowę usługową określono na poziomie 130 000 m², wszystkie te tereny są wolne od zabudowy. Przy założeniu maksymalnego wskaźnika zabudowy na poziomie 40% działki budowlanej oraz budynku o średniej ilości kondygnacji wynoszącej 1,5, chłonność terenów zabudowy usługowej określa się na poziomie **78 000 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

Chłonność terenów zabudowy produkcyjnej

Powierzchnię terenu przeznaczoną w planach miejscowych pod zabudowę produkcyjną określono na poziomie 25 300 m², z czego wolnych od zabudowy jest 24 300 m². Przy założeniu maksymalnego wskaźnika zabudowy na poziomie 60% działki budowlanej oraz iż dominującym zagospodarowaniem będą głównie hale produkcyjne bądź magazynowe, dla których przyjęto 1 kondygnację, chłonność terenów zabudowy produkcyjnej określa się na poziomie **15 200 m²** powierzchni użytkowej zabudowy.

4.2.3. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania oraz chłonności

Tab. 17. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Rodzaj zabudowy	Zapotrzebowanie [w m ² powierzchni użytkowej zabudowy]	Chłonność terenów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w jednostkach osadniczych [w m ² powierzchni użytkowej zabudowy]	Chłonność w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego poza jednostkami osadniczymi [w m ² powierzchni użytkowej zabudowy]	Łączna chłonność [w m ² powierzchni użytkowej zabudowy]	Wynik bilansu [w m ² powierzchni użytkowej zabudowy]
	1	2	3	4 [2+3]	5 [1-4]
zabudowa mieszkaniowa	231 310	51 640	89 100	140 740	90 570
zabudowa rekreacyjna	46 270	66 190	72 000	138 190	- 91 920
zabudowa usługowa	92 520	12 600	78 000	90 600	1 920
zabudowa produkcyjna	34 700	7 200	15 200	22 400	12 300

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie zestawienia zapotrzebowania na nową zabudowę oraz chłonności obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej oraz chłonności w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, należy stwierdzić, że w perspektywie 30 lat, na terenie gminy Ełk może wystąpić potrzeba wyznaczania nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową, usługową i produkcyjną, poza już wyznaczonymi terenami, z uwagi na wzrastające zapotrzebowanie na tego rodzaju zabudowę. Prognozuje się, że dotychczas wyznaczone tereny pod zabudowę rekreacyjną w pełni pokryją zapotrzebowanie.

4.3. Możliwość finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społeczne, służących realizacji zadań własnych gminy

Realizacja inwestycji z zakresu komunikacji gminnej, infrastruktury technicznej, oraz pozostałych zadań własnych gminy przebiegać będzie zgodnie z obowiązującymi przepisami, m.in. w zakresie prawa budowlanego i prawa zamówień publicznych. Sposób i zakres realizacji inwestycji infrastrukturalnych określą przyjęte przez Radę Gminy strategie rozwoju, plany i prognozy finansowo-budżetowe oraz programy rozwoju lokalnego.

Bilans zakłada realizację założeń w perspektywie 30 lat. Dalszy rozwój osadnictwa powinien być prowadzony jako uzupełnienie i intensyfikacja istniejącego zagospodarowania lub wyznaczanie nowych terenów bezpośrednio przylegających do istniejących układów osadniczych, wyposażonych już w dostęp do dróg publicznych i sieci infrastruktury technicznej. Realizacja Studium odbywać się będzie etapowo, nie powodując nadmiernych, ponadprzeciętnych wydatków.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy zakłada systematyczny wzrost poziomu dochodów oraz wydatków gminy. Od 2018 r., w każdym kolejnym roku, przewidywana jest przewaga dochodów nad wydatkami, w tym prognozuje się wzrost udziału wydatków na

zadania z zakresu budowy infrastruktury technicznej i dróg zarówno gminnych, jak i udział w finansowaniu napraw i budowy dróg powiatowych i wojewódzkich.

Środki finansowe na cele związane z realizacją zadań własnych gminy będą pochodziły w całości lub w części z budżetu gminy oraz ze źródeł zewnętrznych, takich jak m.in. środki strukturalne, fundusze unijne, kredyty i pożyczki oraz inne, a także w ramach umów partnerstwa publiczno-prywatnego, w oparciu o obowiązujące przepisy prawa. Nakłady inwestycyjne mogą być częściowo zrównoważone poprzez wzrost wpływów do budżetu gminy w wyniku realizacji ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zakłada się bowiem, że strumień wydatków budżetowych, w przypadku działań planistycznych, będzie poprzedzał strumień dochodów budżetowych, co wynika w głównej mierze z konieczności przygotowania terenów pod realizację inwestycji /budowa dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, zapewnienie dostępu do niezbędnej infrastruktury społecznej/. Wydatki z budżetu Gminy związane z realizacją inwestycji wynikających z polityki przestrzennej Gminy mają zazwyczaj charakter krótkofalowy, zaś prognozowane dochody wynikające z działań planistycznych są zjawiskiem długofalowym i stałym. Do głównych wpływów zasilających budżet Gminy w związku z prowadzoną polityką przestrzenną Gminy należy zaliczyć:

- wpływy z podatków od nieruchomości,
- wpływy z opłat adiacenckich i planistycznych,
- wpływy z tytułu udziału Gminy w podatku CIT i PIT,
- korzyści niemierzalne w postaci zapewnienia nowych miejsc pracy, w usługach, produkcji i handlu.

Realizacja polityki przestrzennej Gminy jest w dużej mierze odpowiedzialnością na pojawiające się potrzeby lokalnego społeczeństwa. Rada Gminy przystępując do realizacji zadań planistycznych, uwzględniając istniejące uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne, gospodarcze, techniczne, ładu przestrzennego, które mają na celu dążyć do zapewnienia zrównoważonego rozwoju Gminy, pragnie rozwoju stabilnego, racjonalnego, który zapewni Gminie rozwój o charakterze wielofunkcyjnym, tzn. takim, który będzie umożliwiał zaspokojenie wszelkich niezbędnych potrzeb społeczeństwu.

Należy podkreślić, iż realizacja zadań planistycznych jest zawsze poprzedzona szczegółowymi analizami ekonomicznymi dotyczącymi skutków finansowych podjętych działań. Analizy te prowadzone są na etapie wstępnym sporządzania planów miejscowych.

Należy z całą pewnością podkreślić, iż tereny położone w Gminie Ełk z roku na rok stają się obiektami coraz szerszego zainteresowania. Atrakcyjność terenów Gminy Ełk wynika przede wszystkim z bliskiego położenia względem ośrodka, jakim jest miasto Ełk, z bogactwa walorów przyrodniczych gminy, z wyposażenia terenów w niezbędną infrastrukturę techniczną i komunikacyjną, konkurencyjności cen oferowanych na rynku nieruchomości.

Atrakcyjność terenów gminnych jest szansą na dynamiczny rozwój Gminy Ełk, a także poprawę jej kondycji finansowej.

Gmina Ełk jest gotowa, zarówno pod względem możliwości finansowych, jak i technicznych, podjąć się procesów systematycznego wdrażania działań planistycznych, wynikających z polityki przestrzennej gminy, określonej w kierunkach zagospodarowania przestrzennego Gminy Ełk zawartych w przedmiotowym dokumencie Studium.¹⁴

¹⁴ Zmiana wprowadzona uchwałą Nr Rady Gminy Ełk z dnia